

รายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัยเรื่อง

ประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย

คณะผู้วิจัย

ศาสตราจารย์ ดร.คุณหญิงสุมิตรา รัตนกุล หัวหน้าโครงการวิจัย

รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิไล เปรมศรีรัตน์

ดร.ลักขณา ดาวรัตนหงษ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิชราภรณ์ วรรณดี

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท

มหาวิทยาลัยมหิดล

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (ส.ก.ว.)

2538 - 2542

รายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัยเรื่อง

ประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย

คณะผู้วิจัย

ศาสตราจารย์ ดร.คุณหญิงสุมณฑา รัตนกุล หัวหน้าโครงการวิจัย

รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิไล เปรมศรีรัตน์

ดร.ลักขณา ดาวรัตนหงษ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วชิราภรณ์ วรรณดี

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท

มหาวิทยาลัยมหิดล

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (ส.ก.ว.)

2538 - 2542

เอกสารหมายเลข 3

ประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับกลุ่มชนที่พูดภาษาตระกูลจีน-ทิเบต-พม่า
รวม ม้ง-เย้า (Sino-Tibetan)

ดร. ลักขณา ดาวรัตน์หงษ์

รายงานการวิจัย

เรื่อง

ประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย

องค์ความรู้เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลจีน-ทิเบต และม้ง-เย้า
(Body of knowledge of the ethnic groups who speak languages
of the Sino-Tibetan and Hmong-Yao language families)

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท

มหาวิทยาลัยมหิดล

คำนำ

รายงานผลการวิจัยเรื่อง "ประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย" ซึ่งศาสตราจารย์ ดร. คุณหญิงสุริยา รัตนกุล เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย มีผู้ร่วมวิจัยได้แก่ รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิไล เปรมศรีรัตน์ ดร.ลักขณา ดาวรัตนหงษ์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วชิราภรณ์ วรรณดี อาจารย์และนักวิจัยประจำสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่ได้ให้ทุนสนับสนุนการวิจัยครั้งนี้

รายงานวิจัยเรื่องนี้แบ่งเป็นสี่เล่ม เล่มแรก เป็นประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยที่พูดภาษาตระกูลมลายู-โปลีเนเซียน ซึ่งศาสตราจารย์ ดร.คุณหญิงสุริยา รัตนกุล เป็นผู้วิจัย ประกอบด้วยการนำเสนอเชิงวิเคราะห์ กล่าวถึงความหมายของคำว่าชนกลุ่มน้อย กลุ่มชาติพันธุ์ และชาวเขา ความสำคัญและที่มาของหัวข้อวิจัย วัตถุประสงค์ ขอบเขต แนวความคิด ประโยชน์ และวิธีดำเนินการวิจัย บทวิเคราะห์ขององค์ความรู้ของชนกลุ่มน้อยที่พูดภาษาตระกูลมลายู-โปลีเนเซียน บทสรุป บรรณานุกรม และบรรณานุกรม

เล่มที่สอง เป็นประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติก ซึ่งรองศาสตราจารย์ ดร.สุวิไล เปรมศรีรัตน์ เป็นผู้วิจัย ประกอบด้วยความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยที่พูดภาษาออสโตรเอเชียติกในประเทศไทย ปัญหาเรื่องชื่อของภาษาและกลุ่มชน ผลงานการศึกษาของกลุ่มชนที่พูดภาษาออสโตรเอเชียติกในประเทศไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน บทสรุป บรรณานุกรม และภาคผนวก ในภาคผนวกนี้เป็นความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติกในประเทศไทยตามตระกูลภาษาที่ได้เรียงลำดับไว้

เล่มที่สาม เป็นประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยที่พูดภาษาตระกูลจีน-ทิเบต ซึ่ง ดร.ลักขณา ดาวรัตนหงษ์ เป็นผู้วิจัย ประกอบด้วยบทสรุป บทวิเคราะห์ บรรณานุกรม และบรรณานุกรม

เล่มที่สี่ เป็นประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยที่พูดภาษาตระกูลไท ซึ่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์วชิราภรณ์ วรรณดี เป็นผู้วิจัย ประกอบด้วย ภาพรวมองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยที่พูดภาษาตระกูลไทในประเทศไทย บทวิเคราะห์ บทสรุป บรรณานุกรม และบรรณานุกรม

คณะผู้วิจัยคาดว่ารายงานผลการวิจัยเรื่องประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยนี้ จะเป็นประโยชน์แก่การวิชาการด้านชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย โดยเป็นแหล่งรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยที่ได้มีการศึกษาวิจัยหรือบันทึกไว้ให้มาอยู่ในที่เดียวกัน

คณะผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
1. บทนำ	1
2. องค์ความรู้เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลจีน-ทิเบต และม้ง-เย้า	
2.1 องค์ความรู้เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลทิเบต-พม่า และม้ง-เย้า	6
รวมกลุ่มชาติพันธุ์ : ชาวเขา (ST Sve)	7
อาข่าหรืออาก้อ (ST Ak)	11
ลาหู่หรือมุเซอ (ST Lh)	14
ลีซูหรือลีซอ (ST Lsu)	16
กะเหรี่ยง (ST Kr)	18
ม้งหรือแม้ว (ST Hm)	23
เย้าหรือเมี่ยน (ST Yao)	26
2.2 องค์ความรู้เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลจีน (ST Ch)	31
3. บรรณานิต์	บท. 1-190
4. บรรณานุกรม	บท. 1-37

1. บทนำ

ภาษาตระกูลจีน-ทิเบตที่พูดกันอยู่ในประเทศไทยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่คือ (1).กลุ่มภาษาทิเบต-พม่า (เช่น อาข่าหรืออีก้อ ลาหู่หรือมูเซอ ลีซูหรือลีซอ; กะเหรี่ยง) (2).กลุ่มภาษาจีน ส่วนภาษาตระกูลม้ง-เย้า เดิมนักภาษาศาสตร์จัดไว้ในพวกจีน-ทิเบต แต่ปัจจุบันได้แยกออกต่างหาก

ในการวิเคราะห์เชิงพรรณนาเรื่อง องค์ความรู้เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลจีน-ทิเบต และม้ง-เย้านี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ตามลำดับกลุ่มดังนี้

1) องค์ความรู้เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลทิเบต-พม่า และม้ง-เย้า

การที่นำเอางานวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลทิเบต-พม่า และม้ง-เย้า มารวมด้วยกัน ก็เพราะกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ คนทั่วไปมักเรียกรวมกันว่า ชาวเขา อันได้แก่กลุ่มชาติพันธุ์ 6 กลุ่มคือ อาข่า(อีก้อ) ลาหู่(มูเซอ) ลีซู(ลีซอ) กะเหรี่ยง ม้ง(แม้ว) และเมี่ยน(เย้า) ซึ่งจากการจัดกลุ่มเช่นนี้ ทำให้มีงานวิจัยจำนวนมากที่ศึกษาเรื่องชาวเขาโดยรวม ไม่ได้แยกออกเป็นกลุ่มย่อย ผู้วิจัยจึงแยกงานวิจัยที่เป็นงานรวมนี้ออกต่างหาก ทั้งนี้เพื่อให้เห็นด้วยว่า งานวิจัยส่วนใหญ่ยังไม่ให้ความสำคัญกับลักษณะเฉพาะของกลุ่ม

2) องค์ความรู้เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลจีน

การประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลจีน-ทิเบต และม้ง-เย้าในงานวิจัยนี้ เป็นการรวบรวมงานวิจัยชั้นสำคัญเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ดังกล่าว โดยผู้วิจัยใช้อักษรย่อ ST สำหรับกลุ่มนี้ทั้งหมด และแบ่งกลุ่มย่อยต่างๆพร้อมทั้งให้รหัส ดังนี้

รายชื่อและรหัสของกลุ่มชาติพันธุ์จีน-ทิเบต(Sino-Tibetan) และม้ง-เย้า(Hmong-Yao)

ชื่อภาษา/กลุ่มชาติพันธุ์	รหัส
กลุ่มชาติพันธุ์ทุกตระกูลภาษา	AAA
กลุ่มรวมชาติพันธุ์ในตระกูลภาษาจีน-ทิเบต และม้ง-เย้า	ST Sve
กะเหรี่ยง Karen	ST Kr1
กะเหรี่ยงสะกอ Sgaw Karen	ST Kr2
กะเหรี่ยงโป Pwo Karen	ST Kr3
กะเหรี่ยงบเว Bwe	ST Kr4

กะยาร์	Kayah	ST Kr5
กะยัน, ปาดอง	Kayan, Padaung	ST Kr6
ตองสู	Tongsu, Pa'o	ST Kr7
บิซู	Bisu	ST Bsu
พุนอย	Phunoi	ST Pun
พม่า	Burmese	ST Bur
ม้ง, แม้ว	Hmong, Meo	ST Hm1
ม้งจื๊วะ, ม้งดำ, ม้งเขียว	Black/Blue/Green Hmong	ST Hmb,Hmg
ม้งเต๋อ, ม้งขาว	White Hmong	ST Hmw
ลาหู่, ละหู่, มูเซอ	Lahu, Muzur	ST Lh1
ลาหู่ญี, มูเซอแดง	Lahu Nyi, Red Lahu	ST Lh2
ลาหู่ณะ, มูเซอดำ	Lahu Na, Black Lahu	ST Lh3
ลาหู่เฉเล	Lahu Shehleh	ST Lh4
ลาหู่ซี	Yellow Lahu	ST Lh5
ลีซู, ลีซอ, แซ่ลีซอ	Lisu	ST Lsu
เย้า,เมี่ยน	Yao,Mien	ST Yao
อาข่า, อีเก้อ	Akha	ST Ak1
อาข่าหละบือ	Akha Labeu	ST Ak2
อาข่าลอยหมี	Akha Lawymi	ST Ak3
อาข่าอุโล	Akha Ulo	ST Ak4
อุก๋อง	Ugong	ST Ugn
อิมปี, ก้อ	Mpi	ST Mpi
จีน	Chinese	ST Ch1
กวางตุ้ง	Cantonese	ST Ch2
แคะ	Hakka	ST Ch3
จีนกลาง	Mandarin	ST Ch4
แต้จิ๋ว	Taechiu	ST Ch5
ไหหลำ	Hainan	ST Ch7
ฮกเกี้ยน	Hokkien	ST Ch8
ฮ่อ, จีนฮ่อ	Haw, Yunnanese Chinese	ST Ch9

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งผลงานวิจัยต่างๆตามหมวดหมู่วิชาการรวม 16 กลุ่ม และกำหนดรหัสของหมวดวิชาการดังนี้

หมวดหมู่ทางวิชาการและรหัสประจำหมวด

1. ชาติพันธุ์ :
ET	-ลักษณะเฉพาะทางชาติพันธุ์ การจัดกลุ่มชาติพันธุ์
Ethnicity /Ethnic Identity /Ethnic Groups
2. แผนที่ / สถิติ
MS	-แผนที่ สถิติ ข้อมูลทางสถิติ
Maps /Statistics
3. ประวัติ
HT	-ประวัติศาสตร์ ความเป็นมา และพัฒนาการของกลุ่มชน
History
4. การปกครอง /สังคม
SS	-การปกครอง การเมือง โครงสร้างและรูปแบบของสังคม บทบาทของ
คนในสังคม โครงสร้างทางครอบครัว ระบบเครือญาติ
Social Structure
5. เศรษฐกิจ-อาชีพ
EC	-รายได้ รายจ่าย การประกอบอาชีพ เช่น เกษตรกรรม การหาปลา
การค้าสัตว์
Economics
6. การอพยพเคลื่อนย้าย
MI	-การเข้าสู่เมืองไทย การอพยพเข้าสู่เมือง
Migration
7. ประชากรศึกษา
PP	-จำนวนประชากร การคุมกำเนิด ภาวะเจริญพันธุ์ ภาวะการตาย
Population
8. นิเวศวิทยา
EG	-ภูมิประเทศ ถิ่นฐานบ้านเรือน สิ่งแวดล้อม
Ecology
9. สาธารณสุข
HL	-การแพทย์พื้นบ้าน โรคภัยต่างๆ การเลี้ยงดูเด็ก/คนแก่
Health
10. โภชนาการ
NT	-โภชนาการ อาหารและน้ำดื่ม
Nutrition
11. ภาษา /การสื่อสาร
LC	-ภาษา การสื่อสาร การติดต่อกับภายนอก
Language & Communication
12. การศึกษา
ED	-การเรียนรู้ การสอน หลักสูตร
Education

13. ความช่วยเหลือ : -ความช่วยเหลือจากภายในและภายนอกประเทศ ความช่วยเหลือ
ทางด้านสาธารณสุขโรค
HP Help
14. การท่องเที่ยว -แหล่งท่องเที่ยว ปัญหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
TR Tourism
15. มานุษยวิทยาวัฒนธรรม AN Anthropology :
--วัฒนธรรมทั่วไป
ANGN Anthro : general
- ความเชื่อ ได้แก่ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ค่านิยม ข้อห้ามและข้อควรปฏิบัติ จักรวาลวิทยา
ANBL Anthro : belief
- ประเพณี จารีต ขนบธรรมเนียม พิธีกรรม
ANTR Anthro : tradition
- การแต่งกาย ได้แก่ เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย การประดับตกแต่งร่างกาย
ANDR Anthro : dressing
- การประดิษฐ์ ได้แก่ เทคนิคในการสร้างและประดิษฐ์สิ่งของต่างๆ เช่น วิธีการทอ จักสาน แกะสลัก
ANTN Anthro : technology
- วรรณกรรม ได้แก่ นิทานพื้นบ้าน ตำนาน เรื่องปรัมปรา
ANFR Anthro : folklore
- ศิลปะ ได้แก่ สิ่งให้สุนทรียรส เช่น ดนตรี การแสดง การวาดภาพ
ANAR Anthro : arts
- อื่นๆ ได้แก่ เรื่องที่ไม่ได้จัดอยู่ในเนื้อหาข้างต้น
ANOT Anthro : others

ดังนั้น วิทยานิพนธ์เรื่อง *Lahu Dialects and Proto-Loloish* ของ David Bradley (1975) จึง
ใช้รหัส ST Lh LC เพราะ ST=Sino-Tibetan, Lh=Lahu, LC=Language and Communication

ในการวิเคราะห์เชิงพรรณนา เมื่อผู้วิจัยแยกกลุ่มชาติพันธุ์แล้ว ผู้วิจัยได้กล่าวถึงงานวิจัยที่ศึกษา
แต่ละกลุ่มชน โดยเรียงลำดับตามเนื้อหาทางวิชาการดังนี้

- 1) ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ (ST.....ANGN)
- 2) งานเกี่ยวกับข้อมูลและสถิติ (ST.....MS)
- 3) งานวิจัยด้านนิเวศวิทยา (ST.....EG)
- 4) งานวิจัยด้านประชากรศึกษา (ST.....PP)
- 5) งานวิจัยที่เกี่ยวกับลักษณะและเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ (ST.....ET)
- 6) งานวิจัยเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐาน และการอพยพ (ST.....MI)
- 7) งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนา ให้ความช่วยเหลือ หรือเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ (ST.....HP)
- 8) งานวิจัยด้านโครงสร้างทางสังคม การเมืองการปกครอง (ST.....SS)
- 9) งานวิจัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจ การทำมาหากิน (ST.....EC)
- 10) งานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษา (ST.....ED)
- 11) งานวิจัยด้านสาธารณสุข (ST.....HL)
- 12) งานวิจัยด้านโภชนาการ (ST.....NT)
- 13) งานวิจัยด้านมานุษยวิทยาวัฒนธรรม (ST.....AN)
- 14) งานวิจัยด้านภาษาและการสื่อสาร (ST.....LC)
- 15) งานวิจัยด้านการท่องเที่ยว (ST.....TR)

2.1 องค์ความรู้เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลทิเบต-พม่า และม้ง-เย้า

กลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลทิเบต-พม่า ได้แก่ กลุ่มโลโล (ซึ่งประกอบด้วยลำหู่หรือมุเซอ อาฮาหรืออีโก้ ลีซอหรือลีซู ฯลฯ) และกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง สำหรับม้ง-เย้า นั้น นักภาษาศาสตร์ได้แยกออกมาจากกลุ่มจีน-ทิเบต แต่ผู้วิจัยจำเป็นต้องกล่าวถึงกลุ่มม้ง-เย้ารวมกับกลุ่มทิเบต-พม่า เพราะกลุ่มชาติพันธุ์ 2 กลุ่มนี้ จัดรวมอยู่ในกลุ่ม "ชาวเขา" และงานวิจัยส่วนใหญ่จะกล่าวถึง "ชาวเขา" โดยรวมมากกว่าแยกกล่าวเฉพาะกลุ่ม

องค์ความรู้เกี่ยวกับกลุ่มรวมชาติพันธุ์ชาวเขา (ST Sve)

งานวิจัย หนังสือ เอกสาร และบทความเกี่ยวกับกลุ่มชนที่พูดภาษาตระกูลทิเบต-พม่า และม้ง-เย้า มีอยู่มากพอสมควร ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยที่กล่าวถึงทุกกลุ่มชาติพันธุ์ดังกล่าว โดยใช้คำว่า ชาวเขา รหัสที่ผู้วิจัยให้กับ งานวิจัยรวมทุกกลุ่มนี้ คือ ST Sve

งานวิจัยรวมของกลุ่มทิเบต-พม่าและม้ง-เย้า (ST Sve) ที่มีมากคือ เรื่องที่ให้ความรู้เกี่ยวกับชีวิตของชาวเขาโดยทั่วไป รวมถึงปัญหาทางด้านการเมืองการปกครองที่เกี่ยวกับชาวเขา (ST Sve ANGN) ได้แก่ หนังสือ 30 ชาติในเชียงราย ของบุญช่วย ศรีสวัสดิ์(2498) ชาวเขาในไทย ของบุญช่วย ศรีสวัสดิ์(2506) ชาวเขา-เรื่องและภาพจากชีวิตจริงของชาวเขาบนแผ่นดินไทย ของสุรพงษ์ บุนนาค(2506) *Ethnic Groups of Mainland Southeast Asia* ของ Lebar and others(1964/2507) *Minority Groups in Thailand* ของ CIAC and CRSS(1970/2513) *Farmers in the Hills : Upland Peoples of North Thailand* ของ Walker(1975/2518) *ชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย* ของลิขิต วีระชิน(บก. 2521) *People of the Hills* ของ Preecha Chaturabhand(1980/2523) *ชนต่างวัฒนธรรม : ตอนที่ 1 ชาวเขา* ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ บรรณานิติพันธ์ 5 สภาพของชาวเขาในประเทศไทย ของคณะนักวิจัย สถาบันวิจัยชาวเขา(2526) *ชาวเขา* ของขจิตภัย บุรุษพัฒน์(2528) *ชาวเขาในประเทศไทย* ของสายเมือง วิริยะศิริ(2529) ฯลฯ งานเหล่านี้ส่วนใหญ่ได้จากการค้นคว้าทางเอกสาร ส่วนงานที่เก็บข้อมูลภาคสนาม ได้แก่งานของ Walker คณะนักวิจัยของสถาบันวิจัยชาวเขา เป็นต้น

งานเกี่ยวกับข้อมูลและสถิติ(ST Sve MS) : ข้อมูลเกี่ยวกับประชากรชาวเขาที่ใหม่ที่สุด ได้แก่ ทำเนียบชุมชนบนพื้นที่สูงในประเทศไทย ปี 2538 ของกองสงเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ หนังสือเล่มนี้ให้ข้อมูลโดยละเอียด ว่าชาวเขากลุ่มใดมีจำนวนเท่าใด อาศัยอยู่ในอำเภอ-จังหวัดใดบ้าง นอกจากนี้มีเอกสารเรื่อง สถิติวิเคราะห์และแผนภาพสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา ของชนต่างวัฒนธรรมชาวเขา ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ(2524) รายงานผลการดำเนินงาน การจัดทำแผนที่แสดงที่ตั้งหมู่บ้านชาวเขาโดยใช้ *Remote Sensing* ของกองสำรวจทรัพยากรธรรมชาติด้วยดาวเทียม

งานทางด้านนิเวศวิทยา สภาพแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติในภาคเหนือซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของชาวเขามีอยู่พอสมควร (ST Sve EG) บางส่วนจัดอยู่ในหัวข้อ ST Sve EC (การทำมาหากิน งานด้านเกษตรกรรม และการจัดการเรื่องที่ดินและแหล่งน้ำสำหรับการเพาะปลูก) งานดังกล่าวนี้ ได้แก่ วิทยานิพนธ์เรื่อง ปัญหาการดำเนินงานโครงการหลวงพัฒนาต้นน้ำ กรมป่าไม้ ของวราภรณ์ อมราพิทักษ์ (2526) ผลกระทบของโครงการพัฒนาต่อสภาพเศรษฐกิจ สังคม การใช้ประโยชน์ที่ดินและการ

บริโภคไม้ บ้านห้วยน้ำขุ่น ต.แม่ไร่ อ.แม่จัน จ.เชียงราย ของอุดร สุทธิมิตร(2534) ทศนคติของ ชาวไทยภูเขาต่อการดำเนินงานของโครงการพัฒนาที่สูงสามหมื่น กรณีศึกษาการจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำลา ต.โป่งลา อ.ปาย จ.แม่ฮ่องสอน ของสายน้ำ ภิรมย์โยธี (2538) ความรู้และความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้ของนักเรียนชาวเขาในจังหวัดเชียงใหม่ ของแสงด้วงทรง(2536)

งานทางด้านประชากรศึกษามีอยู่บ้าง ไม่มากนัก เช่น หนังสือเรื่อง *Hill Tribe Population and Family Planning* ของ Preeda Tasanapradit and others(1986) รายงานการวิจัยเรื่องความร่วมมือของชาวเขาในการวางแผนครอบครัว ของวนิช พฤกษะศรีและคณะ(2529)

งานวิจัยเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐาน และการอพยพเคลื่อนย้ายของชาวเขา (ST Sve MI) ที่สำคัญ ได้แก่ รายงานการวิจัยเรื่อง การตั้งถิ่นฐานของชาวเขาในประเทศไทย ของสถาบันวิจัยชาวเขา การตั้งชุมชนถาวรของชาวเขา : กรณีศึกษาเข้าบ้านผาเดื่อ ของสมเกียรติ จำลอง(2529) รายงานการสำรวจและการศึกษาเบื้องต้น การเคลื่อนย้ายและการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในลุ่มน้ำแม่กกและแม่น้ำปิงตอนบน : กรณีศึกษาในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ของแสง มาละแซม(2535) บทความเรื่อง การบังคับย้ายถิ่นและปัญหาที่น่าเกลียดชัง 3 ประการ : ความมั่นคง ผืน และการพังทลายของดิน : คำถามเกี่ยวกับความอยู่รอดสำหรับชาวเขาในประเทศไทย ของแมคคินนอน(2531)

งานที่เกี่ยวกับลักษณะและเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวเขา(ST Sve ET) ในปัจจุบันมีผู้สนใจศึกษามากขึ้น เนื่องจากกระแสทางการเมืองการปกครอง สังคมและวัฒนธรรมของสังคมทั่วโลก ที่ให้ความสนใจและเห็นค่าของวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของกลุ่มชนเล็กๆ อันเป็นกลุ่มที่ถูกเอาเปรียบ หรือกำลังถูกคุกคามทางวัฒนธรรมจากสังคมของคนส่วนใหญ่ที่มีอำนาจมากกว่า งานดังกล่าวนี้ได้แก่ บทความหลายบทความในหนังสือ *Hill Tribes Today : Problems in Change* ซึ่งมี McKinnon & Vienne(1989) เป็นบรรณาธิการ บทความดังกล่าวได้แก่ *Anarchists of the Highlands? A Critical Review of a Stereotype Applied to the Lisu* ของ Prasert Chaipigusit, *Lisu Identity in Northern Thailand : A Problematique for Anthropology* ของYves Conrad, *Territorial Imperatives : Akha Ethnic Identity and Thailand's National Integration* ของ Cornelia Ann Kammerer

งานทางด้านสาธารณสุข (ST Sve HL) โดยทั่วไปมีอยู่ไม่มากนัก แต่ในระยะหลังเมื่อมีการแพร่ระบาดของโรคเอดส์ไปสู่ดอย งานวิจัยทางด้านนี้ก็เพิ่มขึ้น ขณะนี้ยาเสพติด ประเทยาบ้าแพร่ระบาดไปในหมู่ชาวเขามากขึ้น แต่การทำงานวิจัยทางด้านนี้ยังคงมีน้อย งานวิจัยทางด้านนี้ที่สำคัญได้แก่ รายงานการวิจัยเรื่อง ความรู้ ทศนะ และแนวทางป้องกันเอดส์ ศึกษากรณีชาวเขาได้รับสื่อโสตภาษา

ของตนเอง ของสนิท วงศ์ประเสริฐ(2538) เรื่อง *Recommendations on a Hill Tribe Health Program* ของ O'Rourke (1965) การส่งเสริมสุขภาพในชุมชนชาวเขา ของประมุข จันทวิมล(2528) วิทยานิพนธ์เรื่อง การสร้างชุดการเรียนรู้เรื่องการเจ็บป่วยภายในบ้านสำหรับนักเรียนชาวเขาในระดับประถมศึกษา ของแสงทอง วรณแสงทอง(2536) โครงการบำบัดและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพติดในโครงการพัฒนาโดยตุง ของพงษ์ศักดิ์ สว่างผล (2538)

งานที่เกี่ยวกับการพัฒนา ให้ความช่วยเหลือ หรือเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวเขา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการทำมาหากิน การเมืองการปกครอง การสาธารณสุข การคมนาคม และเรื่องอื่นๆ(ST Sve HP) มีอยู่เป็นจำนวนมาก ส่วนใหญ่เป็นรายงานการวิจัย เอกสารหรือคู่มือประกอบการทำงานที่เกี่ยวกับชาวเขา การประเมินผลการทำงานของโครงการต่างๆทั้งของรัฐและเอกชน และเรื่องที่ดำเนินการกันมากก็ได้แก่ การปกป้องรักษาป่าและต้นไม้ในพื้นที่สูง การแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติด และการดำเนินงานด้านการเมืองการปกครองเพื่อความมั่นคงของประเทศ งานวิจัยและเอกสารเกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้ได้แก่ การดำเนินงานพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา ของกรมประชาสงเคราะห์(2525) คู่มือการพัฒนาชุมชนบนที่สูง ของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด(ป.ป.ส.)(2533) หนังสือเรื่อง *Welfare and Management Activities of Border Police among the Hill Tribes in Northern Thailand* ของ Manat (1967) งานวิจัยเรื่อง การพัฒนาชนบทแบบผสมผสานบนที่สูงกับการแก้ไขปัญหาความมั่นคงของชาติเกี่ยวกับชาวเขาและการปลูกพืชเสพติด ของปิติธรรม ฐิตินันตรี(2536) และมีวิทยานิพนธ์อยู่หลายเรื่องที่ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาเหล่านี้ เช่นเรื่อง การบริหารงานพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา ของกรมประชาสงเคราะห์ ของชิตพงษ์ สยามเนตร(2509) ผลกระทบของการดำเนินงานโครงการพัฒนาที่สูงไทย-เยอรมันต่อชุมชนชาวเขา : ศึกษาเฉพาะกรณีพื้นที่ลุ่มน้ำลำ กิ่ง อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน ของชัยวัฒน์ ติเรกวัดนา(2538) ฯลฯ

งานที่เกี่ยวกับโครงสร้างทางสังคม และการเมืองการปกครองที่เกี่ยวกับชาวเขามีอยู่ไม่น้อย (ST Sve SS) มีทั้งหนังสือ บทความ งานวิจัย และวิทยานิพนธ์ เช่น เรื่องเกี่ยวกับโครงสร้างทางสังคมของชาวนั้น ปรากฏอยู่ในงานที่พรรณนาถึงสังคมชาวเขาโดยรวมเป็นส่วนใหญ่ สำหรับงานที่เกี่ยวกับการเมืองการปกครองและความมั่นคงของประเทศ มีผู้เขียนเป็นหนังสือและจัดทำเป็นวิทยานิพนธ์หลายเรื่อง เช่น *Thailand Government Policy towards the Hill-Dwelling Minority Peoples in the North of Thailand 1957-76* ของ Tapp(1979) การพัฒนาชาวเขาให้เป็นคนไทยเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ ของสนั่น วงศ์พัฑฒ์(2516) ปัญหาชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย ของขจิตภัย บุรุษพัฒน์ (2515) นโยบายการรวมพวกชาวเขากับเอกลักษณ์ประจำเผ่า : ศึกษาเชิงวัฒนธรรมทางการเมือง ของพิมล แสงสว่าง(2536) ฯลฯ

งานที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจ การทำมาหากิน การประกอบอาชีพด้านต่างๆ เช่น การเกษตร การค้าขาย ฯลฯ (ST Sve EC) มีอยู่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องเกษตรกรรม เพราะทางรัฐและเอกชนเข้ามาช่วยเหลือชาวเขาเป็นอันมาก โดยเฉพาะช่วยในเรื่องการปลูกพืชต่างๆ เพื่อทดแทนการปลูกฝิ่น และเพื่อเปลี่ยนแปลงวิธีการเพาะปลูกที่ทำให้สูญเสียต้นไม้ใหญ่ งานดังกล่าวเช่น รายงานการวิจัยเรื่อง *Agricultural Development in the Hills of Northern Thailand* ของ Oughton(1969) บทความเรื่อง *Shifting Cultivation in North Thailand* ของ Keen(1976) หนังสือเรื่อง *Farmers in the Forest - Economic Development and Marginal Agriculture in Northern Thailand* ของ Kunstadter and others(eds. 1978) หนังสือเรื่อง ข้อมูลและข้อคิดเกี่ยวกับการปลูกฝิ่น ของวิชัย โปษยะจินดา(2529) วิทยานิพนธ์เรื่อง การศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมกับรูปแบบการใช้ที่ดินของชาวไทยภูเขา ณ พื้นที่โครงการหลวงอ่างขาง เขตตำบลม่อนปิน อ.ฝาง จ.เชียงใหม่ ของพัลลภ วรวิจิตร(2535) เรื่องทัศนคติของเกษตรกรชาวเขาที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ : กรณีศึกษา ดอยภูคา อ.ปัว จ.น่าน ของพัชรินทร์ ยาระนะ(2537)

งานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาของชาวเขา (ST Sve ED) มีอยู่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เป็นวิทยานิพนธ์มีมากกว่างานด้านอื่นๆ ทั้งหมด และในบรรดาวิทยานิพนธ์เหล่านี้ มีอยู่จำนวนไม่น้อยที่ศึกษาการทำงานของโครงการศูนย์การศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขา(ศศช.) ส่วนอื่นเป็นหนังสือ คู่มือเอกสารการสอน รายงานการดำเนินงาน และประเมินผลงานของหน่วยงานในสังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ตัวอย่างเช่น วิทยานิพนธ์เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของครูอาสาสมัครโครงการศูนย์การศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขา ของวิเลชา ลีสุวรรณ์(2532) กิจกรรมฝึกทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชาวเขาชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ของกิ่งดาว พุทธพันธ์(2534) การศึกษากระบวนการจัดการเรียนการสอน เพื่อปลูกฝังความสำนึกในความเป็นคนไทย แก่นักเรียนชาวเขาในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 8 ของเทพไท ศรีคำณ(2535) การเข้าถึงโอกาสในการได้รับการบริการทางการศึกษาของประชาชนชาวเขา ของนิวัฒน์ ตามี(2539) รายงานการวิจัยเรื่อง ประเมินผลการศึกษาชาวเขาของคณะพระธรรมจาริก ของวันชัย พฤกษ์ศรีและคณะ(2528) เอกสารเรื่อง การประถมศึกษาเพื่อชาวเขา ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ(2526) ฯลฯ

งานทางด้านภาษาและการสื่อสาร (ST Sve LC) งานที่พูดถึงภาษาตระกูลทิเบต-พม่า และมั่ว-เย้าโดยรวมนั้น ที่สำคัญได้แก่ วิทยานิพนธ์เรื่อง *Kinship in Southeastern Asia* ของ Benedict(1941) บทความเรื่อง *Classification of the Sino-Tibetan Languages* ของ Shafer(1955) *Teaching Thai in Hill Tribes School* ของ Smalley(1965) หนังสือเรื่อง *Proto-Loloish* ของ

Bradley (1979) นานาภาษาในเอเชียอาคเนย์ ภาคที่ 1 : ภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติก และตระกูลจีน-ทิเบต ของสุริยา รัตนกุล(1994) สำหรับงานที่เกี่ยวกับการสื่อสาร ได้แก่วิทยานิพนธ์เรื่อง การรับข่าวสารจากสื่อของชาวไทยภูเขา บ้านห้วยน้ำดัง ต.กั๊ดช้าง อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่ ของรุจิรา บัทยา (2539) การพัฒนา การสอนข่าวเหตุการณ์และวันสำคัญสำหรับนักเรียนชาวเขา ของอรสิณี นาคา(2539) เอกสารเรื่อง รายงานผลการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง การใช้ข้อมูลจากระยะใกล้และระบบสารสนเทศ ในการศึกษาเกี่ยวกับชาวเขา ของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ(2535)

งานทางด้านมานุษยวิทยาวัฒนธรรม มีปรากฏในงานที่พรรณนาถึงวิถีชีวิต สังคม และวัฒนธรรมของชาวเขาโดยทั่วไป(ST Sve ANGN) และที่ให้ความรู้เฉพาะเรื่องมีบ้างดังนี้

-งานที่เกี่ยวกับศาสนาและความเชื่อโดยทั่วไปของชาวเขา (ST Sve ANBL) มักปรากฏอยู่ในงานที่พรรณนาถึงวิถีชีวิตของชาวเขาโดยรวม ที่จัดทำเป็นวิทยานิพนธ์มีอยู่บ้าง เช่น คำนิยมทางศาสนาของนักเรียนชาวเขาในจังหวัดเชียงราย น่าน และตาก ของรัตนภรณ์ เทียงพัก(2517) *Tribal Highways and Byways : A Church Growth Study in North Thailand* ของ Hudspeth(1969)

-งานที่เกี่ยวกับเครื่องแต่งกายของชาวเขา(ST Sve ANDR) มีปรากฏอยู่โดยทั่วไปในงาน ที่ให้ความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตของชาวเขา และในบทความเรื่อง Hilltribe Costumes ของ Williams and Tamon(1986)

-งานที่เกี่ยวกับดนตรีของชาวเขา(ST Sve ANAR) มีน้อยอย่างยิ่ง เนื่องจากขาดนักวิจัยทางด้านนี้ และงานที่มีอยู่ก็เป็นงานระดับกว้าง ไม่ลงลึก เช่น บทความเรื่อง Dance and Music from the Northern Mountains ของ Raikes(1976) รายงานการวิจัยเรื่อง The Music of the Hilltribes in Northern Thailand ของ Oesch(1979)

องค์ความรู้เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาอาข่าหรือ อักกอ (Akha or Ekaw)

ชาวอาข่าหรือที่คนไทยมักเรียกว่าอักกอ มีอยู่ในประเทศไทยประมาณ 49,903 คน กระจายตัวกันอยู่ใน 7 จังหวัดคือ เชียงราย เชียงใหม่ ตาก เพชรบูรณ์ แพร่ ลำปาง และพะเยา (ทำเนียบชุมชนบนพื้นที่สูงในประเทศไทย ปี 2538)

ภาษาอาข่าอยู่ในกลุ่มเดียวกับภาษาลีซู(ลีซอ)และลาหู่(มูเซอ) ซึ่งกลุ่มนี้รวมเรียกว่า โลโล (Loloish) ภาษากลุ่มโลโล มีความสัมพันธ์กับกลุ่มภาษาพม่า (Burmish) จึงรวมเป็นกลุ่มใหญ่ขึ้น เรียกว่า

กลุ่มพม่า-โลโล (Burmese-Lolo) และกลุ่มภาษาพม่า-โลโลมีความสัมพันธ์กับกลุ่มภาษาทิเบต (Tibetan) จึงรวมกันเข้าเป็นตระกูลภาษาใหญ่ทิเบต-พม่า (Tibeto-Burman) อีกทีหนึ่ง

หนังสือ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ เอกสาร และบทความเกี่ยวกับกลุ่มชนที่พูดภาษาอาข่าโดยตรง นั้นมีไม่มากนัก ส่วนใหญ่จะเป็นงานที่วิจัยร่วมกับชาวเขากลุ่มอื่นๆ รหัสที่ผู้วิจัยให้กับงานวิจัยในกลุ่มนี้ คือ ST Ak

งานที่ให้ความรู้เกี่ยวกับชีวิตของชาวอาข่าโดยทั่วไป (ST Ak1 ANG1) ได้แก่ คู่มือการทำงาน กับชาวเขาเผ่าอาก้อ ของ เตือนใจ ดีเทศน์(2517) ชาวเขาเผ่าอาก้อ ของ โรงเรียนสงครามจิตวิทยา กรม ยุทธการทหาร(2518) งานของ Paul Lewis เช่น *Basic Themes in Akha Culture* (1992 -ใน The Highland Heritage) *Meet the Akhas* ของ Goodman(1996) ฯลฯ

งานเกี่ยวกับข้อมูลและสถิติ(ST Ak1 MS) ที่สำคัญได้แก่ ทำเนียบชุมชนบนพื้นที่สูงในประเทศไทย ปี 2538 ของกองสงเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ เอกสารนี้เป็นข้อมูลเกี่ยวกับประชากร ชาวอาข่าที่ใหม่ที่สุด

งานทางด้านนิเวศวิทยาและสิ่งแวดล้อม ได้แก่บทความเรื่อง *Akha Ethnobotany : the forest resources of a mountain people* ของ K. Bragg (1992 -ใน The Highland Heritage)

งานทางด้านประชากรศึกษา(ST Ak1 PP) มีอยู่บ้าง เช่น *The Interrelationship between Subsistence Economy and Population Problem : A Study of the Akha Case in Thailand, Chiangmai* ของ Pitchayakan(1982)

งานที่เกี่ยวกับลักษณะและเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของอาข่า(ST Ak1 ET) และชาวเขาโดยทั่วไป (ST Sve ET) ในปัจจุบันมีผู้สนใจศึกษามากขึ้น เนื่องจากมีกระแสความคิดเรื่องสิทธิมนุษยชน และแนวคิดที่ให้ความสนใจ-เห็นค่าวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของกลุ่มชนเล็กๆอันเป็นกลุ่มที่ถูกเอาเปรียบ หรือกำลัง ถูกคุกคามทางวัฒนธรรมจากสังคมของคนส่วนใหญ่ที่มีอำนาจมากกว่า งานดังกล่าวได้แก่ *Territorial Imperatives : Akha Ethnic Identity and Thailand's National Integration* ของ Kammerer(1989 ในหนังสือ Hill Tribes Today) วิทยานิพนธ์เรื่อง *Of pride and prejudice : adapting ethnic identity among the Akha of northern Thailand* ของ Como(1991) บทความเรื่อง *Basic Themes in Akha Culture* ของ Lewis(1992, ใน The Highland Heritage)

งานที่เกี่ยวกับโครงสร้างทางสังคมของชาวอาข่า มีอยู่ในงานวิจัยที่ให้ความรู้เกี่ยวกับชาวอาข่า โดยทั่วไป ส่วนใหญ่เป็นงานของ Paul Lewis, A.R.Walker, C.A.Kammerer สถาบันวิจัยชาวเขา เช่น วิทยานิพนธ์เรื่อง *Gateway to the Akha World : Kinship, Ritual, and Community among Highlanders of Thailand* ของ C.A.Kammerer (1986)

งานที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจ การทำมาหากิน การประกอบอาชีพด้านต่างๆ เช่น การเกษตร การค้าขาย (ST Ak1 EC) มีอยู่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องเกษตรกรรม แต่มักอยู่ในงานวิจัยรวมกลุ่มชาวเขา (โปรดดู ST Sve EC) ที่กล่าวถึงโดยเฉพาะ เช่น บทความเรื่อง *Basic Themes in Akha Culture* ของ Lewis(1992) บทความนี้กล่าวถึงวัฒนธรรมที่สำคัญและแสดงเอกลักษณ์ของอาข่า ได้แก่ การปลูกข้าวและพิธีกรรมเกี่ยวกับข้าว ความเชื่อถือและพิธีกรรมเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์

งานที่เกี่ยวกับการพัฒนา ให้ความช่วยเหลือ หรือเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวอาข่า ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการทำมาหากิน การเมืองการปกครอง การสาธารณสุข การคมนาคม และเรื่องอื่นๆ(ST Ak1 HP) จะมีอยู่ในงานวิจัยรวมกลุ่มชาวเขา (โปรดดู ST Sve HP) และที่เกี่ยวกับอาข่าโดยเฉพาะได้แก่ วิทยานิพนธ์เรื่อง *การมีส่วนร่วมของชนกลุ่มน้อยในการพัฒนาชนบทพื้นที่ราบสูง: ศึกษากรณีการมีส่วนร่วมของชาวเขาเผ่าอีเก้อในโครงการพัฒนาคอยตุง ของ สมชาย ชัยลี (2538) รายงานการวิจัยเรื่อง การประเมินผลกระทบของโครงการพัฒนาคอยตุงที่มีต่อชาวเขา: ศึกษาเฉพาะกรณีชาวเขาเผ่าอีเก้อและมุเซอ ของ จาตุรงค์ ภูมิรินทร์ (2535) ศูนย์สังเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน กรณีศึกษาเผ่าอีเก้อและเผ่ากะเหรี่ยง ของอุไรวรรณ แสงศรี และสารณีย์ ไทยานันท์ (2539) บทความเรื่อง แนวทางพัฒนาชุมชนชาวเขาเผ่าอีเก้อ : ศึกษาเฉพาะกรณี ของพนิจ พิษยกุล (2526)*

งานทางด้านภาษา(ST Sve LC) มีอยู่บ้าง ได้แก่งานของ Paul Lewis เช่น *Akha-English Dictionary* (1968) วิทยานิพนธ์ของ Panadda Bamrung(1994) เรื่อง *A Phonological Study of Akha in Pa-Kha-Suk-Jai Village, Tambol Mae-Sa-Long-Nok, King Amphur Mae-Fa-Luang, Chiang Rai Province* ฯลฯ

งานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาของชาวอาข่า (ST Ak1 ED) มีอยู่บ้าง เช่น วิทยานิพนธ์เรื่อง *กระบวนการเรียนรู้ทางสังคมที่ส่งผลต่อการใช้ยาเสพติดของชาวอาข่า* ของ วันทนี จันท์เอี่ยม (2536) รายงานการวิจัยเรื่อง *Introduction of Formal Education towards the Hill Tribe in Thailand: The Case Study of the Akha* ของ M.Shibuya (1995)

งานทางด้านสาธารณสุข (ST Ak1 HL) มีไม่มากนัก เช่น วิทยานิพนธ์เรื่อง *ปัจจัยเชิงโครงสร้างสังคมสิ่งแวดล้อม และปัจจัยระดับบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอชไอวีจากการมีเพศสัมพันธ์ของเยาวชนชายชาวเขาเผ่าอีเก้อ* ของเฉลิมชัย ปัญญาดี(2538) งานวิจัยเรื่อง *คำสนทนาเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยภาษาไทย-อีเก้อ พร้อมทั้งปทานุกรมรวบรวมคำศัพท์เกี่ยวกับสุขภาพอนามัย* ของสุริยา รัตนกุล และพิกุลทอง รุจิราภา(2520)

งานที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่วิทยานิพนธ์เรื่อง *เงื่อนไขทางวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับสิ่งใหม่ของชาวเขาเผ่าอิก้อ: ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านแสนเจริญใหม่ อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย* ของ เวชชวุฒิ บุญชูวิทย์ (2532)

งานทางด้านมานุษยวิทยาวัฒนธรรม มีปรากฏในงานที่พรรณนาถึงวิถีชีวิต สังคม และวัฒนธรรมของชาวเขาโดยทั่วไป(ST Sve ANG) และที่ให้ความรู้เฉพาะเรื่องมีบ้างดังนี้

-งานที่เกี่ยวกับศาสนาและความเชื่อของชาวอาข่า (ST Ak1 ANBL) เช่น งานเขียนเรื่อง *พิธีทำประตูลี้เข้าหมู่บ้านอิก้อ* ของพินิจ พิทยกำลป์ (มปป.) บทความเรื่อง *Customs and Christian Conversion among Akha Highlanders of Burma and Thailand* ของ Kammerer(1990)

-งานที่เกี่ยวกับดนตรีของชาวอาข่า เช่น งานเขียนเรื่อง *ข้อมูลเบื้องต้นของเครื่องดนตรีอิก้อ และ เครื่องดนตรีพื้นบ้านของอิก้อ* ของจันทบูรณ์ สุทธิ (2531)

องค์ความรู้เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาลาหู่หรือมุเซอ (Lahu or Musur)

ชาวลาหู่หรือมุเซอมีอยู่ในประเทศไทยประมาณ 82,158 คน กระจายตัวกันอยู่ใน 9 จังหวัดคือ กำแพงเพชร เชียงราย เชียงใหม่ ตาก น่าน เพชรบูรณ์ แม่ฮ่องสอน ลำปาง และพะเยา (ทำเนียบชุมชนบนพื้นที่สูงในประเทศไทย ปี 2538)

ภาษาลาหู่อยู่ในกลุ่มเดียวกับภาษาลีซอ(ลีซอ)และอาข่า(อิก้อ) ซึ่งกลุ่มนี้รวมเรียกว่า โลโล (Loloish) ภาษากลุ่มโลโล มีความสัมพันธ์กับกลุ่มภาษาพม่า (Burmish) จึงรวมเป็นกลุ่มใหญ่ขึ้น เรียกว่า กลุ่มพม่า-โลโล (Burmese-Lolo) และกลุ่มภาษาพม่า-โลโลมีความสัมพันธ์กับกลุ่มภาษาทิเบต (Tibetan) จึงรวมกันเข้าเป็นตระกูลภาษาใหญ่ทิเบต-พม่า (Tibeto-Burman) อีกทีหนึ่ง

งานวิจัย หนังสือ วิทยานิพนธ์ เอกสาร และบทความเกี่ยวกับกลุ่มชนที่พูดภาษาลาหู่หรือมุเซอ มีพอประมาณ ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยร่วมกับชาวเขากลุ่มอื่นๆ รหัสที่ผู้วิจัยให้กับงานวิจัยในกลุ่มนี้ คือ ST Lh

งานที่ให้ความรู้เกี่ยวกับชีวิตของชาวลาหู่โดยทั่วไป (ST Lh1 ANG) ได้แก่ หนังสือเรื่อง *ชาวเขาเผ่ามุเซอ* ของโรงเรียนสงครามจิตวิทยา กรมยุทธการทหาร(2518) *ชาวเขาเผ่ามุเซอ* ของสำนักงานสารสนเทศ กองบัญชาการทหารสูงสุด(2520) *ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับชาวเขาเผ่ามุเซอ* ของศุภชัย สติรศิลป์ (2527) *คนบนดอย มุเซอ* ของ สมัย สุทธิธรรม (2530) บทความเรื่อง *ชนเผ่าละหู่ หรือมุเซอในประเทศไทย* ของ ศุภชัย สติรศิลป์ (2526)

งานเกี่ยวกับข้อมูลและสถิติ(ST Lh1 MS) : ข้อมูลเกี่ยวกับประชากรชาวล่าหู่ที่ใหม่ที่สุด ได้แก่ ทำเนียบชุมชนบนพื้นที่สูงในประเทศไทย ปี 2538 ของกองสงเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์

งานทางด้านนิเวศวิทยา สภาพแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ (ST Lh EG) ได้แก่ รายงานการวิจัย เรื่อง การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเพาะปลูก: ศึกษากรณีชาวเขาเผ่ามูเซอ ของ วณิช พุกกะศรี และ สนิท วงศ์ประเสริฐ (2531)

งานที่เกี่ยวกับลักษณะและเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวล่าหู่ (ST Lh ET) ได้แก่ วิทยานิพนธ์ เรื่อง มูเซอดำมูเซอเหลือง : การรักษาเอกลักษณ์ และพรมแดนชาติพันธุ์ในบริบทของการพัฒนา ที่บ้านบาหลา อำเภอแม่สรวย จ.เชียงราย ของ อธิธา สุนทโรทก (1995)

งานที่เกี่ยวกับโครงสร้างทางสังคม การเมืองการปกครอง และปัญหาทางสังคมของล่าหู่ (ST Lh SS) ได้แก่รายงานการวิจัยเรื่อง ความรู้เบื้องต้นและการกำหนดพฤติกรรมทางสังคมของชาวเขาเผ่ามูเซอ ของ สนิท วงศ์ประเสริฐ (2519) วัฒนธรรมชุมชนกับการแก้ไขปัญหาการค้าประเวณีของหญิงชาวเขาเผ่ามูเซอ: กรณีความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เอื้ออำนวยให้เกิดการค้าประเวณีกับวัฒนธรรมชุมชนและการแก้ไขปัญหา ของสารภี ตีลา (2538) ทศนะที่มีต่อเฮโรอีน โสเภณี และแนวทางการฟื้นฟูจริยธรรม ศึกษากรณีชาวมูเซอ ของ สนิท วงศ์ประเสริฐ (2537)

งานที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจ การทำมาหากิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องเกษตรกรรม (ST Lh EC) ได้แก่ วิทยานิพนธ์เรื่อง *Lahu Agriculture and Society* ของ Sanit Wongspraserit (1974)

งานที่เกี่ยวกับการพัฒนา ให้ความช่วยเหลือ หรือเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวเขา (ST Lh PP) ได้แก่ รายงานการวิจัยเรื่อง การประเมินผลกระทบของโครงการพัฒนาคอยตุงที่มีต่อชาวเขา: ศึกษาเฉพาะกรณีชาวเขาเผ่าอาก้อและมูเซอ ของ จาตุรงค์ ภูมิรินทร์ (2535)

งานทางด้านภาษา (ST Lh LC) ที่สำคัญได้แก่ วิทยานิพนธ์เรื่อง *Lahu Dialects and Proto-Loloish* ของ David Bradley (1975) *A Grammar of the Lahu Language* ของ J.A.Matisoff (1967) *Lahu Grammar* ของ David Bradley (1979) และงานวิจัยของนักวิจัยทั้งสองท่านนี้อีกจำนวนมาก รวมถึงงานของ Burling 1966, Nishida 1969, Walker 1974 วิทยานิพนธ์เรื่อง *The Phonological Description of Lahu Nyi Language Spoken in Chayi Village, Patung Sub-district, Mae Chan District, Chiangrai Province* ของ Solot Sirisai (1986) คำลักษณนามในภาษาล่าหู่(มูเซอดำ) : การวิเคราะห์ตามแนววรรคศาสตร์ของ ศรีนทิพย์ สติรศิลป์ (2529) รายงานการวิจัยเรื่อง ระบบ สรรพนามบุรุษที่ 2 ในภาษามูเซอเดเล ของ ปิยะณัฐ ด่านวิวัฒน์ (2536)

งานทางด้านมานุษยวิทยาวัฒนธรรม มีปรากฏในงานที่พรรณนาถึงวิถีชีวิต สังคม และวัฒนธรรมของชาวล่าหู่โดยทั่วไป(ST Lh ANG) และที่ให้ความรู้เฉพาะเรื่องมีบ้างดังนี้

-งานที่เกี่ยวกับศาสนาและความเชื่อ ได้แก่ วิทยานิพนธ์เรื่อง คริสตศาสนากับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชาวมูเซอแดง : การศึกษา เปรียบเทียบเฉพาะกรณีระหว่างหมู่บ้าน ยาป่าแหนกับหมู่บ้านแสนคำลือ ในกิ่งอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ของ พิมุข ชาญธนะวัฒน์ (2537) งานวิจัยเรื่อง ความเชื่อด้านศาสนาของมูเซอแดง ของ พรพิมล ตรีโชติ (2529)

องค์ความรู้เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาลีซูหรือลีซอ (Lisu or Lisaw)

จากการสำรวจข้อมูลของกองสงเคราะห์ชาวเขาในปี พ.ศ. 2538 (ทำเนียบชุมชนบนพื้นที่สูงในประเทศไทย ปี 2538 หน้า 28-29) ทราบว่ามีชาวลีซูในประเทศไทยรวม 31,463 คน กระจายกันอยู่ใน 10 จังหวัด เรียงลำดับตามความหนาแน่นคือ เชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน ตาก เพชรบูรณ์ กำแพงเพชร ลำปาง สุโขทัย พะเยา และแพร่ สำหรับประเทศจีน จากเอกสารของสถาบันศึกษาวิจัยชนกลุ่มน้อยของจีน ซึ่งตีพิมพ์ในปี พ.ศ. 2525 พบว่ามีชาวลีซออยู่ในมณฑล ยูนนานประมาณ 466,000 คน

ชาวลีซูหรือลีซอเรียกตนเองว่า ลี-ซฟู [li-sfu] แต่ชนกลุ่มอื่นเรียกชาวลีซอต่างกันไป เช่น เรียกว่า ลีซอ(Lisaw), แซ่ลีซอ (Khæ Lisaw), เลอเซอ(Leurseur), เยายิน(Yawyin), Liso, Lishu, ฯลฯ (Lebar and others 1964:27, A.Y. Dessaint 1980:326)

ภาษาลีซออยู่ในกลุ่มเดียวกับภาษาลาหู่(มูเซอ)และอาข่า(อีเก้อ) ซึ่งกลุ่มนี้รวมเรียกว่า โลโล (Loloish) ภาษากลุ่มโลโล มีความสัมพันธ์กับกลุ่มภาษาพม่า (Burmish) จึงรวมเป็นกลุ่มใหญ่ขึ้น เรียกว่า กลุ่มพม่า-โลโล (Burmese-Lolo) และกลุ่มภาษาพม่า-โลโลมีความสัมพันธ์กับกลุ่มภาษาทิเบต (Tibetan) จึงรวมกันเข้าเป็นตระกูลภาษาใหญ่ทิเบต-พม่า (Tibeto-Burman) อีกทีหนึ่ง

ในงานวิจัยนี้ใช้รหัส ST Lsu สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์นี้

จากการสำรวจและศึกษางานเขียนและงานวิจัยชิ้นสำคัญเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ลีซอ พบว่ามีจำนวนไม่มากนัก ผู้เขียนส่วนใหญ่มักศึกษาเรื่องของชาวเขาโดยรวม อย่างไรก็ตามก็ยังมีบรรณานุกรมเกี่ยวกับกลุ่มชนนี้ เช่น A.Y.Dessaint (1971) เขียน Lisu Annotated Bibliography ซึ่งเป็นบรรณานุกรมที่มีบรรณนิทัศน์อยู่ด้วย ส่วนเนื้อหาอื่นๆ มีงานที่น่าสนใจหลายชิ้นดังนี้

เรื่องประวัติความเป็นมา ถิ่นกำเนิดเดิม การอพยพเคลื่อนย้าย และการกระจายตัวของชาวลีซอ มีงานเขียนของ A.Y.Dessaint(1971) Enriquez(1924) Young(1961) ฯลฯ

เรื่องจำนวนประชากร มีรายงานสถิติประชากรลีซอเป็นระยะๆ แต่ผลงานล่าสุดคือ ทำเนียบชุมชนบนพื้นที่สูงในประเทศไทย ปี 2538 เป็นการสำรวจข้อมูลของกองสงเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์

เรื่องที่ทำให้ความรู้ด้านมานุษยวิทยาวัฒนธรรมของลีซอ มีงานหลายชิ้นที่ทำให้ความรู้โดยทั่วไปเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์นี้ เช่น "Lisu" Ethnic Groups of Mainland Southeast Asia โดย Lebar, Hickey and Musgrave(eds.)(1964) หนังสือ *คู่มือการทำงานกับชาวเขาเผ่าลีซอ* โดยเตือนใจ ดีเทศน์ (2527) หนังสือ *สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์ : ลีซอ* โดยลักขณา คาวรัตน์หงษ์(2539) งานที่ทำให้ความรู้เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องการนับถือผีของลีซอ ได้แก่งานของ Durrenberger(1975) เรื่อง "The Lisu concept of the soul" ลักขณา(2532) เขียนบทความเรื่อง "พิธีไหว้ผีดินของชาวลีซอ" ลักขณา(2537) เขียนบทความเช่นกัน เรื่อง "พิธีไหว้ผีบรรพบุรุษของชาวลีซอ" งานของ ประเสริฐ ชัยพิกุลิต (2529) เรื่อง *ข้อห้ามขออนุญาตชาวเขาเผ่าลีซอ*

เรื่องที่ทำให้ความรู้เกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพของลีซอ ได้แก่งานของ A.Y. Dessaint(1972) Durrenberger(1976, 1983) นอกจากนี้ยังพบได้ในงานวิจัยรวมเผ่า(ST Sve) ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องเกี่ยวกับเกษตรกรรม และการพัฒนาชุมชนในพื้นที่สูง

เรื่องเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐาน การใช้ประโยชน์ที่ดินและสิ่งแวดล้อม ปรากฏในงานของมนัส มณีประเสริฐ(2525) เรื่อง *การใช้ประโยชน์ที่ดินชาวเขาเผ่าลีซอ* งานของ A.Y. Dessaint(1973)

เรื่องลักษณะเฉพาะทางชาติพันธุ์ของลีซอ มีวิทยานิพนธ์ของทวิช จตุรพฤกษ์(2538) เรื่อง "พิธีกรรมเพื่อสืบทอดความเป็นชาติพันธุ์ของชาวเขายากจน: การศึกษาการปรับตัวทางวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่าลีซอในจังหวัดเชียงใหม่" มีงานของ Prasert(1989) Conrad(1989) ฯลฯ

เรื่องสุขภาพอนามัยและการรักษาโรค มีงานของ Durrenberger(1969) เรื่อง *A Socio-Medical Study of the Lisu of Northern Thailand, Ban Lum, Amphur Mae Taeng, Changwad Chiangmai - A Case History of Lisu Curing*. Durrenberger(1970) เรื่อง *Further Lisu Curing Ceremonies from A Socio-Medical Study of the Lisu of Northern Thailand, Bam Lum, Amphur Mae Taeng, Changwad Chiangmai*. วิทยานิพนธ์ของเกษร สมพฤกษ์(2534) เรื่อง *พฤติกรรมการใช้ยาและยาเสพติดของชาวบ้านห้วยน้ำดัง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่: ความคิดเห็นของครอบครัวผู้ติดฝิ่นและเฮโรอีนที่มีต่อการ ป้องกันและการบำบัดรักษา* วิทยานิพนธ์ของรัตนา สุกุมลจันทร์(2534) เรื่อง *พฤติกรรมการใช้ยาและยาเสพติดของชาวบ้านห้วยน้ำดัง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่: สาเหตุการเสพยาของผู้ติดฝิ่นและเฮโรอีนที่ได้รับการบำบัดรักษาในปี 2533* ฯลฯ

เรื่องภาษาลีซอมีงานของ Roop(1970) เรื่อง *The Grammar of the Lisu Language* Lakana(1982) เรื่อง *A Contrastive Study on Lisu and Thai Phonology* Lakana(1994) เรื่อง *La culture lissoe à travers les classificateurs dans la vie quotidienne et dans la tradition orale* Bradley(1994)Hope(1972)

เรื่องระบบเครือญาติ โครงสร้างทางสังคม ลักษณะการปกครอง มีวิทยานิพนธ์ของปิยนาด แสนศักดิ์(2532) เรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ของระบบเครือญาติกับการปรับตัวทางการเมืองในหมู่ชาวลีซอ เขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ มีงานของ Durrenberger(1976, 1983) Conrad(1987) ประเสริฐ(2537) และพบในงานที่ให้ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกลุ่มชนนี้ เช่น Young(1961) Lebar(1964) เตือนใจ(2527) สำนักงานสารนิเทศ กองบัญชาการทหารสูงสุด(2520) ฯลฯ และพบได้ในหนังสือที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความเชื่อ และประเพณีพิธีกรรมของชาวลีซอ เพราะบทบาทของผู้นำในสังคมลีซอเกี่ยวข้องกับความเชื่อ และพิธีกรรม เช่นเดียวกับชนในสังคมอื่น

เรื่องวัฒนธรรมทางด้านการดนตรีและการละเล่นของลีซอ เช่น งานของประเสริฐ ชัยพิกุลิต (ม.ป.ป.) เรื่อง เพลงและการละเล่นของลีซอ

องค์ความรู้เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษากะเหรี่ยง (Karen)

กะเหรี่ยงในประเทศไทยมีจำนวนทั้งสิ้น 353,110 คน หรือร้อยละ 41.38 ของประชากรกลุ่มชาวเขาทั้งหมด (ทำเนียบชุมชนบนพื้นที่สูงในประเทศไทย ปี 2538 กองสงเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์) กะเหรี่ยงแบ่งออกเป็นหลายกลุ่ม ที่มีจำนวนประชากรมากที่สุดคือ กะเหรี่ยงสะกอ ที่น้อยลงมาได้แก่ กะเหรี่ยงโป บเว กะยาห์ ปาดอง และตองสู

งานวิจัย หนังสือ วิทยานิพนธ์ เอกสาร และบทความเกี่ยวกับกลุ่มชนที่พูดภาษากะเหรี่ยงมีมากกว่าชาวเขากลุ่มใดๆ เนื่องจากกะเหรี่ยงมีประชากรมาก รหัสที่ผู้วิจัยให้กับงานวิจัยในกลุ่มนี้ คือ ST Kr

งานที่ให้ความรู้เกี่ยวกับชีวิตของชาวกะเหรี่ยงโดยทั่วไป (ST Kr1 ANGN) ได้แก่ หนังสือเรื่อง *ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง* ของสำนักงานเลขาธิการ คณะกรรมการปฏิบัติการจิตวิทยาแห่งชาติ (2519) *ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง* ของโรงเรียนสงครามจิตวิทยา กรมยุทธการทหาร (2518) บทความเรื่อง "The Karen People : An Introduction", *Farmers in the Hills : Upland Peoples of North Thailand* โดย Rashid and Walker (1975) สำหรับเรื่องของกะเหรี่ยงสะกอ (ST Kr2 ANGN) มีหนังสือที่ให้ทั้งภาพและข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับกลุ่มชนนี้ ได้แก่หนังสือ *สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์ : กะเหรี่ยงสะกอ* ของสุริยา รัตนกุล และสมทรง บุรุษพัฒน์ (2538) เรื่องของกะเหรี่ยงโป (ST Kr3 ANGN) มีรายงานการวิจัย *The Pwo Karen of Northern Thailand* ของ P. Hinton(1969) มีหนังสือเรื่อง *Pwo Karen at the Edge of Mountain and Plain* ของ J.W. Hamilton เรื่องเกี่ยวกับกะยาห์(Kayah) (ST Kr5 ANGN) มีบทความเรื่อง *กะยา คะเรียนนี และยางแดง* ซึ่งมงคล จันทรบำรุงแปลจาก The Kayah, Karenni and

Yang Daeng ของ J.M. Rastorfer เรื่องเกี่ยวกับปาดอง (ST Kr6 ANGN) มีบทความของสมทรง บุรุษพัฒน์(2532) เรื่อง ปาดอง : กะเหรี่ยงคอยาว

งานเกี่ยวกับข้อมูลและสถิติ (ST Kr1 MS) : ข้อมูลเกี่ยวกับประชากรกะเหรี่ยงที่ใหม่ที่สุด ได้แก่ ทำเนียบชุมชนบนพื้นที่สูงในประเทศไทย ปี 2538 ของกองส่งเสริมชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์

งานทางด้านนิเวศวิทยา สภาพแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติที่เกี่ยวกับกะเหรี่ยง (ST Kr1 EG) ได้แก่ บทความของ Bruneau(1967) เรื่อง *Village Karen du Nord-Ouest de la Thaïlande : Etude G'ographique* (หมู่บ้านกะเหรี่ยงทางตะวันตกเฉียงเหนือของไทย : การศึกษาด้านภูมิศาสตร์) รายงานการวิจัยเรื่อง *Environmental "Adaptation" among Upland Peoples of Northern Thailand : A Karen/Hmong (Meo) Case Study* ของ Mischung(1986) ทศนคติของเกษตรกรต่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ บนที่สูงในบริเวณโครงการพัฒนาลุ่มน้ำแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ของ สันธุ์ สโรบล (2531) วิทยานิพนธ์เรื่อง *พฤกษศาสตร์พื้นบ้านของชาวกะเหรี่ยงในเชียงใหม่* ของปิยวรรณ วิจิชัยนันท์ (2538) บทความเรื่อง *กะเหรี่ยง : ชีวิต จารีตประเพณี สิ่งแวดล้อม* ของจันทบูรณ์ สุทธ (2538)

งานวิจัยเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐาน และการอพยพเคลื่อนย้ายของชาวกะเหรี่ยง (ST Kr1 MI) ได้แก่ บทความเรื่อง *Population Dynamics and Dispersal Trends among the Karen of Northern Thailand* ของ Hinton (1971) ตำนานการอพยพของกะเหรี่ยงในเขตจังหวัดอุทัยธานีและใกล้เคียง ของ สมเกียรติ จำลอง (2528)

งานทางด้านประชากรศึกษามีอยู่บ้าง เช่น บทความเรื่อง *Population Dynamics and Dispersal Trends among the Karen of Northern Thailand* ของ Hinton (1971) วิทยานิพนธ์เรื่อง การศึกษาค่านิยมต่อการมีบุตรของสตรีชาวเขาเผ่าม้งและเผ่ากะเหรี่ยงในจังหวัดเชียงใหม่ ของ สมภพ มณีเวช (2533) หนังสือเรื่อง *Hill Tribe Health and Family Planning : Result of a Survey of Hmong (Meo) and Karen Households in Northern Thailand* ของ Peerasit Kamnuansilpa, P.Kunstadter and N. Auamkul (1987)

งานที่เกี่ยวกับลักษณะและเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวกะเหรี่ยง (ST Kr1 ET) มีมากพอสมควร เพราะเรื่องนี้เป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจของผู้คนในโลกประชาธิปไตย ที่นับวันจะให้ความสำคัญต่อเอกลักษณ์และคุณค่าทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนเล็กๆที่กำลังถูกดูดกลืนทางวัฒนธรรมโดยคนส่วนใหญ่ ที่มีอำนาจมากกว่า งานเหล่านี้ได้แก่บทความต่างๆในหนังสือ *Ethnic Adaptation and Identity : The Karen on the Thai Frontier with Burma* (Keyes ed., 1979) เช่นบทความของ P. Hinton เรื่อง *The Karen, Millennialism, and the Politics of Accommodation to Lowland States* บทความของ Renard(1986) เรื่อง *The Intergration of Karens in Northern Thai Political Life During the*

Nineteenth Century บทความของ P.Kunstadter(1979) เรื่อง *Ethnic Group, Category, and Identity : Karen in Northern Thailand* บทความของ F.K. Lehman เรื่อง *Who Are the Karen, and If So, Why? Karen Ethnohistory and Formal Theory to Ethnicity* นอกจากนี้มีวิทยานิพนธ์เรื่อง *The Burmanization of the Karen People : A Study in Racial Adaptability* ของ J.L. Lewis (1924) วิทยานิพนธ์เรื่อง *The Intergration of the Karen peoples of Burma and Thailand into their Respective National Cultures : A Study in the Dynamics of Culture Contact* ของ Truxton (1958) บทความเรื่อง *Do the Karen really exist?* ของ P. Hinton(1974) สำหรับกะเหรี่ยงสะกอมมีบทความเรื่อง *Ethnic identity and sociocultural change among Sgaw Karen in northern Thailand* ของ Iijima shigeru(1980)

งานที่เกี่ยวกับโครงสร้างทางสังคม และการเมืองการปกครองของชาวกะเหรี่ยง (ST Kr1 SS) ปรากฏอยู่ในงานที่พรรณนาถึงสังคมชาวเขาโดยรวมเป็นส่วนใหญ่ แต่ที่กล่าวถึงกะเหรี่ยงโดยเฉพาะ ได้แก่ บทความเรื่อง *บทบาทและสถานภาพสตรีของสังคมกะเหรี่ยง* ของ สมภพ ลาชโรจน์ (2532) ที่เกี่ยวกับกะเหรี่ยงโป (ST Kr3 SS) ได้แก่งานวิจัยเรื่อง *Ban Hong : Social Structure and Economy of a Pwo Karen Village, Northern Thailand* ของ J.W. Hamilton(1965) บทความเรื่อง *ภาวะผู้นำของกลุ่มต่างๆ ในชุมชนระดับหมู่บ้านของกะเหรี่ยงโป* ของสมภพ ลาชโรจน์ (2533)

งานที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจ และการทำมาหากิน (ST Kr1 EC) มีอยู่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องเกษตรกรรม เช่นวิทยานิพนธ์เรื่อง *Karen Subsistence : The Limits of Swidden Economy in North Thailand* ของ P. Hinton (1975) เรื่อง *บทบาทของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรต่อการยอมรับนวัตกรรมในการทำมาหากินของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงในเชียงใหม่* ของชัยฤกษ์ ไชลังคะ (2526) บทความเรื่อง *Subsistence Agricultural Economics of Lua and Karen Hill Farmers of Mae Sariang District, Northwestern. Thailand* ของ P.Kunstadter เรื่อง *Karen Swiddening Techniques* ของ Rashid(1975) เรื่อง *Opium and the Karen : A Study of Indebtedness in Northern Thailand* ของ P.T.Cohen(1984) เรื่อง *The Significance of Wet Rice Cultivation for Swidden Cultivators : The Case of the Karens* ของ Shigeru Iijima (1985)

งานที่เกี่ยวกับการพัฒนา ให้ความช่วยเหลือ หรือเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวกะเหรี่ยงมีอยู่เป็นจำนวนมาก แต่ส่วนใหญ่อยู่ร่วมกับชาวเขากลุ่มอื่น ที่กล่าวถึงโดยเฉพาะ เช่น รายงานการวิจัยเรื่อง *ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน กรณีศึกษาเผ่าอีโก้และเผ่ากะเหรี่ยง* ของ อุไรวรรณ แสงศร และ สารณีย์ ไทยานันท์ (2539) บทความเรื่อง *Caring for the Karen : Student Volunteers out in the Field* ของ Sanit Chittsunanda (1971)

งานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาของชาวกะเหรี่ยง (ST Kr ED) เช่น วิทยานิพนธ์เรื่องการใช้แบบฝึกเสริมทักษะการเขียนคำที่มีพยัญชนะ น ง ค ม ก บ เป็นตัวสะกดสำหรับนักเรียนชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของ ทิพวรรณ นามแก้ว (2535) หนังสือ *Pwo Karen Language Lessons* ของ J.A. Morris(1975) บทความเรื่อง Three Pwo Karen scripts : a study of alphabet formations ของ Theodore Stern (1968)

งานทางด้านสาธารณสุข (ST Kr HL) มีอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น วิทยานิพนธ์เรื่อง *Karen Medicine* ของ Somphob Larchrojna (1975) รายงานการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมทางด้าน สาธารณสุขมูลฐาน : ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างชาวไทยยางและชาวไทยพื้นเมืองจังหวัดลำพูน ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง (2529) วิทยานิพนธ์เรื่อง พฤติกรรมการใช้ยาและยาเสพติดของชาวบ้าน ห้วยน้ำดัง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่: สาเหตุการเสพยาของผู้ติดฝิ่นและเฮโรอีนที่ได้รับการบำบัดรักษาในปี 2533 ขอรัดนา สุกุมลจันทร์ (2534) บทความเรื่อง ข้าว..มาลาเรีย วิกฤตกรรมของคนปกากะญอ ของโสฬส ศิริไสย์ (2536)

งานทางด้านมานุษยวิทยาโภชนาการ (ST Kr NT) ได้แก่ หนังสือเรื่องอาหารแสดงโรคและบริโภคนิสัยของชาวกระเหรี่ยงสะกอ ของสุริยา รัตนกุล และ ลักขณา ดาวรัตนหงษ์ (2531)

งานทางด้านภาษาและการสื่อสาร (ST Kr LC) มีเป็นจำนวนมาก ที่สำคัญได้แก่ บทความเรื่อง *Restitution du karen commun* ของ Haudricourt(1942) วิทยานิพนธ์เรื่อง *The Karen Language : Descriptive and Comparative Studies* ของ R.B. Jones, Jr.(1958) หนังสือเรื่อง *Karen Linguistic Studies Decription, Comparison, and Texts* ของ R.B. Jones, Jr.(1961) บทความเรื่อง *Les langues karen et les langues miao-yao* ของ Haudricourt(1971) วิทยานิพนธ์เรื่อง *The phonology of the Karen language in Suanphung District, Ambhur Chombung, Rajburi* ของ Wirawat Samranchit (1972) วิทยานิพนธ์เรื่อง *The phonology of Sgaw Karen with Comparisons to Thai* ของ Puttachart Dhananjayanond(1983) วิทยานิพนธ์เรื่อง *Language shift and maintenance in a Sgaw-Karen* ของ Yawalak Yim-on(1984) และมีผลงานวิจัยจำนวนมากของสุริยา รัตนกุล เกี่ยวกับภาษากระเหรี่ยงสะกอทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เช่น พจนานุกรมภาษาไทย-กะเหรี่ยงสะกอ (2529) บทความเรื่อง *Numeral Classifiers in Sgaw Karen*(1996) *Sgaw Karen Color Categories* (1978) สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวกับภาษากระเหรี่ยงโป เช่น วิทยานิพนธ์เรื่อง *A description of Pho Karen : a Tibeto-Burman language* ของ Chutima Keawsilpa(1982) หนังสือ *Pwo Karen dictionary (Dialects of Omkoi-Chiangmai and Mae Sarieng-Mae Hongson)* ของ J.A. Morris

and Lilgestranm(1981) บทความเรื่อง *Phlong (Pwo Karen of Hot district, Chiang Mai)* ของ Cooke and Morris(1976)

งานที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ได้แก่บทความเรื่อง *Effects of the Thai Market on Karen Life* ของ J. W. Hamilton(1963) *Kinship, Bazaar, Market : The Karen Development of a Dual Economy as an Aspect of Modernization* ของ J. W. Hamilton(1965) *Cultural Change among the Hill Karens in Northern Thailand* ของ Iijima (1965)

งานทางด้านมานุษยวิทยาวัฒนธรรม มีปรากฏในงานที่พรรณนาถึงวิถีชีวิต สังคม และวัฒนธรรมของชาวเขาโดยทั่วไป(ST Sve ANGN) และที่ให้ความรู้เฉพาะเรื่องมีบ้างดังนี้

-งานที่เกี่ยวกับศาสนาและความเชื่อของชาวกะเหรี่ยง (ST Kr ANBL) นับว่ามีเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เป็นพิธีกรรมต่างๆ เช่น วิทยานิพนธ์เรื่อง *Demonology among the Karens* ของ Tongkham Song Saeng (1964) บทความเรื่อง *ความเชื่อเกี่ยวกับ ผี ขวัญ และวิญญาณของกะเหรี่ยง* ของสมภพ ลาขโรจน์ (2523) *พิธีเรียกขวัญของชาวกะเหรี่ยง* ของไพโรจน์ เสริมนา (2523) รายงานการวิจัยเรื่อง *Religion in a Cgau (Sgaw) Karen Village of Western Upland Chiang Mai Province, Northwest Thailand* ของ Mischung(1980) *The Karen World : The Cosmological and Ritual Belief System of the Sgaw Karen in Northwestern Chiang Mai Province* ของ Yoshimatsu (1989) สำหรับกะเหรี่ยงโป ได้แก่บทความเรื่อง *Elements of Pwo Karen Buddhism* ของ Andersen(1978) *Pwo Karen, Spirits and Souls* ของ Somphob Larchrojna(1983)

-งานที่เกี่ยวกับเครื่องแต่งกายของชาวกะเหรี่ยง (ST Kr ANDR) ได้แก่ บทความเรื่อง *The Dress of the Pwo Karen of North Thailand* ของ Hinton(1974) *เสื้อผ้าชาวกะเหรี่ยง* ของ สุจิตลักษณ์ ดีมดุง(2537) รายงานการวิจัยเรื่อง *Pwo Karen Costumes* ของ Somphob Larchrojna (1981)

-งานที่เกี่ยวกับดนตรีของชาวกะเหรี่ยง (ST Kr ANAR) มีอยู่บ้าง ได้แก่ บทความเรื่องเพลงกะเหรี่ยง ของสุริยา รัตนกุล(2524 และ 2539) *The Use of Karen Bronze Drums in the Royal Courts and Buddhist Temples of Burma and Thailand : A Continuing Mon Tradition?* ของ R.M. Cooler (1986) *"I pluck my harp" : musical acculturation among the Karen of western Thailand* ของ Stern and Stern(1971)

-งานที่เกี่ยวกับตำนาน นิทานพื้นบ้านของชาวกะเหรี่ยง(ST Kr1 ANFR) มีอยู่บ้าง ได้แก่ บทความเรื่อง *A Prolegomena on Traditional Wisdom in Karen Folklore* ของ Suriya Ratanakul (1984) *Karen Folk-lore, I-The Legend of twa-Me-Pa* ของ Gilmore David (Rev.) (1911)

Karen Folk-lore, II-The Fall of Man ของ Gilmore David (Rev.) (1911) *Myths and Legends of the Lawa and Karen in Northwestern Thailand* ของ Obayashi (1964) *The Karens First Out of the Gourd" the Bangkok World* ของ Preecha Chaturaphand (1971) วิทยานิพนธ์เรื่อง *An Analysis of Cohesion in Sgaw Karen Folk Narratives* ของ Katsura(1993)

องค์ความรู้เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาม้งหรือแม้ว (Hmong /Meo /Miao)

ภาษาม้ง นักภาษาศาสตร์จัดให้อยู่ในกลุ่มเดียวกับภาษาเมียนหรือเย้า แยกออกมาจากกลุ่มจีน-ทิเบต ในประเทศไทยม้งและเย้าถูกเรียกว่า ชาวเขา ตามถิ่นที่อยู่คือมักอยู่ตามดอยสูง ปัจจุบันชาวม้งบางส่วนอพยพมาอยู่ที่ราบเพื่อค้าขาย และเพราะชาติที่ติดกัน

ม้งในประเทศไทยมีประชากรทั้งหมด 111,677 คน กระจายกันอยู่ใน 12 จังหวัดคือ กำแพงเพชร เชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ลำปาง สุโขทัย พะเยา ตาก น่าน พิษณุโลก เพชรบูรณ์ และแพร่ (ทำเนียบชุมชนบนพื้นที่สูงในประเทศไทย ปี 2538 ของกองส่งเสริมชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์) นับเป็นชาวเขาที่มีจำนวนมากเป็นอันดับ 2 รองจากกะเหรี่ยง ชาวม้งแบ่งออกเป็นหลายกลุ่มตามภาษาและลักษณะทางสังคมวัฒนธรรมคือ ม้งขาว(Hmw) ม้งเขียว(Hmg) ม้งดำ(Hmb) ม้งลาย(Hml)

งานวิจัย หนังสือ วิทยานิพนธ์ เอกสาร และบทความเกี่ยวกับกลุ่มชนที่พูดภาษาม้งหรือแม้วในประเทศไทยนั้นมีพอประมาณ ส่วนใหญ่จะเป็นงานวิจัยร่วมกับชาวเขากลุ่มอื่นๆ รหัสที่ผู้วิจัยให้กับงานวิจัยในกลุ่มนี้ คือ ST Hm

งานที่ให้ความรู้เกี่ยวกับชีวิตของชาวม้งโดยทั่วไป (ST Hm1 ANG) มีอยู่มาก ได้แก่ หนังสือเรื่อง *แม้ว* ของ สนิท เงินยวง(2512) *ชาวเขาเผ่าม้ง* ของโรงเรียนสงครามจิตวิทยา กรมยุทธการทหาร (2518) *ชาวเขาเผ่าม้ง* ของสำนักงานสารนิเทศ กองบัญชาการทหารสูงสุด (2520) เอกสารเรื่อง *ชาวเขาเผ่าแม้ว* ของ ชูพินิจ เกษมณี(2522) หนังสือเรื่อง *คู่มือการทำงานกับชาวเขาเผ่าแม้ว* ของ ชูพินิจ เกษมณี (2527,จัดทำโดยศูนย์การศึกษาคนนอกโรงเรียนภาคเหนือ) *คนบนดอย ม้งหรือแม้ว* ของ สมัย สุทธิธรรม(2530) ฯลฯ

งานเกี่ยวกับข้อมูลและสถิติ(ST Hm 1 MS) : ข้อมูลเกี่ยวกับประชากรชาวม้งที่ใหม่ที่สุด ได้แก่ *ทำเนียบชุมชนบนพื้นที่สูงในประเทศไทย ปี 2538* ของกองส่งเสริมชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์

งานทางด้านนิเวศวิทยา สภาพแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ ที่เกี่ยวกับชาวม้งโดยตรงมีน้อยมาก ที่มีอยู่เช่น รายงานการวิจัยเรื่อง *Environmental "Adaptation" among Upland Peoples of Northern Thailand : A Karen/Hmong (Meo) Case Study* ของ Mischung(1986)

งานวิจัยเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐาน และการอพยพเคลื่อนย้ายของชาวม้ง (ST Hm1 MI) มียูบ้าง เช่น เอกสารเรื่อง ประวัติการเคลื่อนย้ายของม้ง เขียนโดยชอบ คชอนันต์(2520) บทความเรื่อง แม่ครัวถิ่นกำเนิดและการอพยพลงใต้ ของชูพนิจ เกษมณี วิทยานิพนธ์เรื่อง ปัญหาในการอพยพชาวเขาลงสู่พื้นที่ราบ: กรณีศึกษาเผ่าม้ง อำเภอปาง จังหวัดพะเยา ของ สมจิต สัจสัตยญาวุฒิ (2537)

งานทางด้านประชากรศึกษามียูบ้าง ไม่มากนัก เช่น วิทยานิพนธ์เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อจำนวนบุตรในอุดมคติของชาวเขาเผ่าม้ง : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดน่าน ของ ประสิทธิ์ ฤทธิ์เนติกุล(2531) วิทยานิพนธ์เรื่อง การศึกษาค่านิยมต่อการมีบุตรของสตรีชาวเขาเผ่าม้งและเผ่ากะเหรี่ยงในจังหวัดเชียงใหม่ ของ สมภพ มณีเวช (2533) เอกสารเรื่อง รายงานเบื้องต้นโครงการความร่วมมือของชาวเขาในโครงการวางแผนครอบครัว ศึกษาเปรียบเทียบเผ่ามั่ว กับเผ่าลีซอ กะเหรี่ยง อีโก้ และเข่า เขียนโดยรัลนา มณีประเสริฐ(2528) บทความเรื่อง หัตถ์คดีของคนมั่วกับการทำหมัน ของทรงวิทย์ เชื้อมสกุล(2533)

งานที่เกี่ยวกับโครงสร้างทางสังคม และการเมืองการปกครองของชาวม้งมีมากพอสมควร แต่ส่วนใหญ่อยู่ร่วมกับชาวเขากลุ่มอื่นๆ ที่เฉพาะเจาะจงได้แก่ เอกสารเรื่อง รายงานการศึกษาสังคมชาวเขาเผ่ามั่วชาว หมู่บ้านขุนวาง ตำบลแม่วิน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ของ ชูพนิจ เกษมณี (2522) การทำสำมะโนปัญหาชุมชนกลุ่มบ้านมั่ว ชุนกลาง ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ของ ชูพนิจ เกษมณี (2525) วิทยานิพนธ์เรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบการยอมรับวัฒนธรรม และการเปลี่ยนแปลงสภาพเศรษฐกิจสังคม ของชาวม้งที่ตั้งถิ่นฐานบนพื้นที่ราบกับบนภูเขา ในกิ่งอำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย ของ อติสร ภู่อาระ(2536) วิทยานิพนธ์เรื่อง พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง: กรณีศึกษาเฉพาะอำเภอฮอด จ.เชียงใหม่ ของสมหมาย ประทุมวงศ์ (2537) รายงานการวิจัยเรื่อง *The Cultural Change and the Structures of Social Organisation of the Hmong of Thailand* ของ Culas(1994) สำหรับงานวิจัยด้านบทบาทของสตรีชาวม้งได้แก่เอกสารเรื่อง บทบาททางสังคมและเศรษฐกิจของสตรีชาวเขาเผ่ามั่ว ของ วิไลพร ชะมะณลิน (2523) รายงานวิจัยเรื่องสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมบางประการของสตรีและเด็กชาวเขา ของรัลนา มณีประเสริฐ(2528) สก๊อท์ชาวเขา: ศักยภาพของวิถีชีวิตบนคอย ของรัลนา มณีประเสริฐ(2531) สตรีมั่วกับการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนา กรณีศึกษา: บ้านม้งชุมชน บ้านสบเปิง ต.ท่าข้าม อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่ ของนิภา ลาซโรจน์(2534) การค้าประเพณีในมิติประชาธิปไตยเผ่ามั่ว ของรัลนา มณีประเสริฐ(2535)

งานที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจ การทำมาหากิน การประกอบอาชีพด้านต่างๆ มักอยู่ร่วมกับชาวเขากลุ่มอื่นๆ ที่มุ่งเฉพาะกลุ่มม้งมีไม่มากนัก เช่น วิทยานิพนธ์เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับระบบการ

เกษตร-กรรมผสมผสานบนที่สูงของชาวเขาเผ่าม้ง บ้านช่างเคียน-ดอยบุญ จังหวัดเชียงใหม่ ของ สตีค ฤทธิ์เนติกุล (2538)

งานที่เกี่ยวกับการพัฒนา ให้ความช่วยเหลือ หรือเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวม้ง (ST Hm HP) มีอยู่บ้าง เช่น วิทยานิพนธ์เรื่อง ความพึงพอใจของเกษตรกรชาวไทยภูเขาเผ่าม้งที่มีต่อการดำเนินงานของโครงการพัฒนา เฉพาะพื้นที่อำเภอพบพระ จังหวัดตาก ของ เจษฎา มิ่งฉาย (2537) และมีเอกสารเกี่ยวกับโครงการพัฒนาต่างๆ ซึ่งไม่ถือว่าเป็นงานวิจัย เช่น รายงานการศึกษาติดตามผลตามความช่วยเหลือหมู่บ้านแม่แม่โก ตามโครงการส่งเสริมการเกษตร (ศูนย์วิจัยชาวเขา 2514)

งานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาของชาวม้ง (ST Hm ED) เช่น วิทยานิพนธ์เรื่องการศึกษาประสิทธิภาพของแบบฝึกซ่อมเสริม นักเรียนชาวเขาเผ่าม้งชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีปัญหาด้านการอ่านออกเสียงตัวสะกดไม่ชัดเจน ของ อัญชัญ อินคำ (2536)

งานทางด้านสาธารณสุข (ST Hm HL) มีอยู่ค่อนข้างมาก เช่น งานวิจัยเรื่อง ระบบการบำบัดรักษาของชาวเขาเผ่าม้ง: การวิจัยเชิงคุณภาพ ของชูพินิจ เกษมณี(2529) วิทยานิพนธ์เรื่อง พฤติกรรมการรักษาเยียวยาตนเองด้วยพื้นของชาวม้งที่เจ็บป่วย: ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนม้งแห่งหนึ่งในจังหวัดเพชรบูรณ์ ของ พชรินทร์ ลีรสุนทร(2531) ประสิทธิภาพของการสอนเรื่องการคุมกำเนิดแก่ชาวเขาเผ่าม้งโดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุข กับการสอนโดยผ่านผู้อาวุโสชายชาวเขาเผ่าม้ง ในอำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย ของ อาภาพร เมษะมาน(2535) รายงานการวิจัยเรื่อง การศึกษาระดับความต้องการและสุขภาพจิตของชาวไทยภูเขาเผ่าม้งกับชาวไทยชนบทในจังหวัดเชียงใหม่ ของ พิสมัย วิบูลย์สวัสดิ์ (2535) โรคเอดส์กับชาวเขาเผ่าม้ง ของรลนา มณีประเสริฐ(2535) รายงานการวิจัยเรื่อง การสำรวจคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมของชุมชนชาวเขาเผ่าม้งในประเทศไทย ของ กาญจนา ประชาพิพัฒน์ และคนอื่นๆ (2538) วิทยานิพนธ์เรื่อง การศึกษามาตรการป้องกันปัญหาเสพติดในชุมชนชาวเขา: ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนชาวเขาเผ่าม้ง ตำบลขี้เหล็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ของ นพดล ศักดิ์เจริญชัยกุล (2538) หนังสือเรื่อง *Hill Tribe Health and Family Planning : Result of a Survey of Hmong (Meo) and Karen Households in Northern Thailand* ของ P.Kamnuansilpa, P.Kunstadter and N.Auamkul (1987)

งานทางด้านภาษาและการสื่อสาร (ST Hm LC) มีอยู่ค่อนข้างมาก ที่สำคัญได้แก่ งานของสุริยา รัตนกุลที่ทำงานวิจัยเกี่ยวกับม้งขาว คือ 2514: การศึกษาภาษาม้งและเข้าที่เกื้อกูลต่อการศึกษาเรื่อง ระบบวรรณยุกต์ในภาษาไทย, 2515: พจนานุกรมไทย-ม้ง(ม้งขาว), 1986(2529): A Study of Compound Nouns in Lawa, White Meo and Sgaw Karen นอกจากนั้นก็มีวิทยานิพนธ์เรื่อง *General characteristics of Hmong Njua Grammar* ของ Taweesak Kunyot (1984/2527) หนังสือ

เรื่อง *คู่มือภาษาแม้ว(น้ำเงิน)* ของทรงวิทย์ เชื่อมสกุล(2528) วิทยานิพนธ์เรื่อง *Phonological universals and correlations in White Hmong* ของ Nittaya Chaimanee (1988/2531) *A study of language choice for social communication among Hmong, Khmu, and Prai at Ban Namsord, Tung Chang district, Nan province* ของ Sataporn Boonprasert (1989/2532) หนังสือเรื่อง *A Myth Become Reality. History and Development of the Miao Written Language. Vol.1 and 2* ของ J. Enwall(1995) และเรื่องเกี่ยวกับการสื่อสาร คือรายงานการวิจัยเรื่อง *สภาพสังคมเศรษฐกิจและพฤติกรรมสื่อสารของชาวเขาเผ่าเย้า ม้ง และถิ่นในจังหวัดน่าน: ข้อเสนอแนะสำหรับการวางแผนผลิตสื่อเพื่อการเผยแพร่วัฒนธรรม* ของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2526)

งานที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมมีอยู่บ้าง เช่น บทความเรื่อง *ผลกระทบของความทันสมัยต่อวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในภาคเหนือของประเทศไทย: การศึกษาเฉพาะกรณีของชาวม้ง* เขียนโดยชูพินิจ เกษมณี วิทยานิพนธ์เรื่อง *การยอมรับสิ่งใหม่ของชาวเขาเผ่าม้งในชุมชนพื้นราบ: ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านสหกรณ์ห้วยมะนาว กิ่งอำเภอแม่อวัง จังหวัดเชียงใหม่* ของภาวนา ก้อนกลีบ(2536)

งานทางด้านมานุษยวิทยาวัฒนธรรม มีปรากฏในงานที่พรรณนาถึงวิถีชีวิต สังคม และวัฒนธรรมของชาวเขาโดยทั่วไป(ST Sve ANGN) และที่ให้ความรู้เฉพาะเรื่องมีมากพอควร ดังนี้

-งานที่เกี่ยวกับศาสนาและความเชื่อของชาวม้ง (ST Hm ANBL) เช่น บทความเรื่อง *ความเชื่อเกี่ยวกับการสร้างบ้านเรือนของชาวเขาเผ่าแม้วขาว* ของชูพินิจ เกษมณี (2526) *หมอผี หรือ สาธารณสุขชาวบ้าน* ของทรงวิทย์ เชื่อมสกุล(2533)

-งานที่เกี่ยวกับการประดิษฐ์ (ST Hm ANTJ) เช่น บทความเรื่อง *หน้าไม้ของม้ง* เขียนโดยลี คีต ฤทธิเนติกุล

องค์ความรู้เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาเย้าหรือเมี่ยน (Yao /Mien)

ภาษาเย้าหรือเมี่ยนจัดอยู่ในกลุ่มเดียวกับม้ง เรียกว่ากลุ่ม Hmong-Yao และแยกออกมาจากภาษาตระกูลจีน-ทิเบต ประชากรเย้าในประเทศไทยมีทั้งหมด 41,697 คน อาศัยอยู่ใน 3 จังหวัดคือ เชียงราย พะเยา และน่าน (ทำเนียบชุมชนบนพื้นที่สูงในประเทศไทย ปี 2538 ของกองส่งเสริมชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์) รหัสที่ผู้วิจัยให้กับงานวิจัยในกลุ่มนี้ คือ ST Yao

จากการสำรวจและศึกษางานเขียนและงานวิจัยชิ้นสำคัญเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยน พบว่ามีจำนวนไม่มากนัก ผู้เขียนส่วนใหญ่มักศึกษาเรื่องของชาวเขาโดยรวม อย่างไรก็ตามก็ยังมีงานที่น่าสนใจหลายชิ้นดังนี้

งานที่ให้ความรู้เกี่ยวกับชีวิตของชาวเขาโดยทั่วไป (ST Yao ANGN) ได้แก่ *Thailand Yao* ในหนังสือของ Lebar, Hickey and Musgrave (eds.1964/2507) เอกสารเรื่อง *ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับชาวเขาเผ่าเย้า* ของ ขอบ คชาอนันต์ (2513) หนังสือเรื่อง *ชาวเขาเผ่าเย้า* ของโรงเรียนสงครามจิตวิทยา กรมยุทธการทหาร(2518) วิทยานิพนธ์เรื่อง *Etude ethnographique du groupe ethnique yao en Thaïlande du nord* ของ Chob Kacha-Ananda (1976/2519) *ชาวเขาเผ่าเย้า* ของสำนักงานสารนิเทศ กองบัญชาการทหารสูงสุด(2520) หนังสือของสมัย สุทธิธรรม(2530) เรื่อง *คนบนดอย เย้า*

งานเกี่ยวกับข้อมูลและสถิติ(ST Yao MS) : ข้อมูลเกี่ยวกับประชากรชาวเขาที่ใหญ่ที่สุด ได้แก่ *ทำเนียบชุมชนบนพื้นที่สูงในประเทศไทย ปี 2538* ของกองสงเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์

งานทางด้านนิเวศวิทยา สภาพแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ ที่เกี่ยวกับชาวเขา ได้แก่ วิทยานิพนธ์เรื่อง *การศึกษาคำศัพท์เกี่ยวกับป่าชุมชนและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชาวเมี่ยน ของกมลธรรม ชื่นพันธุ์* (2539)

งานทางด้านประชากรศึกษามีอยู่บ้าง ไม่มากนัก ได้แก่ งานวิจัยเรื่อง *โครงสร้างประชากรชาวเขาเผ่าเย้า : การศึกษาเฉพาะกรณีของประชากรเย้า บ้านขุนแหง อำเภอจาง จังหวัดลำปาง* ของขอบ คชาอนันต์ (2522) *ทัศนคติต่อการมีบุตรของเย้า* ของขอบ คชาอนันต์ (2532) วิทยานิพนธ์เรื่อง *การศึกษาภาวะเจริญพันธุ์ของชาวเขาเผ่าเย้า ในจังหวัดลำปาง* ของ ชลิดา เกษประดิษฐ์ (2536)

งานที่เกี่ยวกับโครงสร้างทางสังคม และการเมืองการปกครองที่เกี่ยวกับชาวเขา ได้แก่ วิทยานิพนธ์เรื่อง *กว่าดั่ง : การศึกษาเชิงพิธีกรรมวิเคราะห์ ศึกษากรณีหมู่บ้านเย้าห้วยแม่ซ้าย อ.เมือง จ.เชียงใหม่* ของ จงหทัย อมรพัฒน์กุล(2535) เรื่อง *สาระทางการศึกษาในพิธีกรรมของชาวไทยภูเขาเผ่าเมี่ยน (เย้า) บ้านป่ากลาง อำเภอบัว จังหวัดน่าน* ของสิริกา จรัสแสงเพชร(2535) เรื่อง *วัฒนธรรมสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยภูเขาเผ่าเย้า-ไทย* ของสุทธิ จันทรวงษ์(2531) งานวิจัยเรื่อง *ระบบครอบครัวของเย้า* ของศูนย์วิจัยชาวเขา (2514) เรื่องเกี่ยวกับบทบาทของสตรีชาวเขา ได้แก่ *บทบาทที่กำลังเปลี่ยนแปลงของสตรีชาวเขาเผ่าเย้า* ของมงคล จันทรบำรุง (2535) *การตัดสินใจของสตรีชาวเขาเผ่าเย้ากับการพัฒนา* ของมงคล จันทรบำรุง (2536) *สตรีกับการพัฒนาสุขภาพชุมชนในชาวเขาเผ่าเย้า จ.ลำปาง พ.ศ.2531-2533* ของอรพินท์ สิงห์เดช ขอบ คชาอนันต์ และคณะ (มปป.)

งานทางด้านสาธารณสุขและสุขภาพอนามัยมีน้อย ส่วนใหญ่เป็นการรักษาโรคแผนพื้นบ้าน เช่น การรักษาโรคภัยไข้เจ็บของเฒ่า โดยชอบ คชาอนันต์ หมอตำแยเฒ่า: กรณีศึกษา ของชอบ คชาอนันต์(2533)

งานทางด้านภาษาและการสื่อสาร (ST Yao LC) มีมากพอสมควร ด้านภาษาที่สำคัญได้แก่ Yao-English Dictionary ของ S.J.Lombard(1968) รายงานการวิจัยเรื่อง การศึกษาภาษาม้งและเฒ่าที่เกื้อกูลต่อการ ศึกษาเรื่องระบบวรรณยุกต์ในภาษาไทย ของสุริยา รัตนกุล (2514) วิทยานิพนธ์เรื่อง ภาษาม้งที่ใช้ยั้งถึงตัวแสดงบทบาท ในปริศนาเรื่องเล่าภาษาเมี่ยน ของกษมาภรณ์ มณีขาว (2532) เรื่อง คำลักษณนามในภาษาเมี่ยน ของนันทา กลิ่นมณี (2532) เรื่อง การณ์ลักษณะในภาษาเมี่ยน (ASPECT IN MIEN) ของ วิชัย กฤตประโยชน์ (2532) งานวิจัยเรื่อง วรรณยุกต์ในภาษาเฒ่า ของธีระพันธ์ ล.ทองคำ (2532) เรื่องของการสื่อสารได้แก่ รายงานการวิจัยเรื่อง สภาพสังคมเศรษฐกิจ และพฤติกรรมสื่อสารของชาวเขาเผ่าเฒ่า ม้ง และถิ่นในจังหวัด น่าน: ข้อเสนอแนะสำหรับการวางแผนผลิตสื่อ เพื่อการเผยแพร่วัฒนธรรม ของ สำนักงานคณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติด (2526) วิทยานิพนธ์เรื่อง วัฒนธรรมสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยภูเขา เผ่าเฒ่า-ไทย ของสุทธิ จันทรวงษ์ (2531) รายงานการวิจัยเรื่อง การใช้สื่อประเพณีดั้งเดิมของชาวเขาเผ่าเฒ่า เผ่าลีซอ เผ่ากะเหรี่ยงของสถาบันวิจัยชาวเขา (2532)

งานทางด้านมานุษยวิทยาวัฒนธรรม มีปรากฏในงานที่พรรณนาถึงวิถีชีวิต สังคม และวัฒนธรรมของชาวเฒ่าโดยทั่วไป(ST Yao ANGN) และที่ให้ความรู้เฉพาะเรื่องม้งน้อยดังนี้

-งานที่เกี่ยวกับศาสนาและความเชื่อมีอยู่พอสมควร โดยเฉพาะความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์และผีที่ชาวเฒ่านับถือ เช่น บทความในวารสารศูนย์/สถาบันวิจัยชาวเขา ของ ดร.ชอบ คชาอนันต์ เรื่อง ลัทธิบูชาบรรพบุรุษ, ประเพณีการผัดผี, เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องผี และงานวิจัยเรื่อง ข้อห้าม ขอนิยมของชาวเขาเผ่าเฒ่า (2516) ขวัญและวิญญูณ-ความเชื่อของเฒ่า (2532)

-งานที่เกี่ยวกับเครื่องแต่งกายของชาวเฒ่า(ST Yao ANDR) ได้แก่ วิทยานิพนธ์เรื่อง การแต่งกายในชีวิตประจำวันของชนเผ่าเฒ่า ในภาคเหนือของประเทศไทย ของ ดนุญา ดิทยาน (2537) งานวิจัยเรื่อง เฒ่าไทย-เฒ่ากวางสี เสื้อผ้าและเครื่องประดับของ มงคล จันทรบำรุง (2534)

โดยสรุปจะเห็นได้ว่า งานวิจัยส่วนใหญ่ที่เกี่ยวกับชาวเขาเป็นงานที่ศึกษาชาวเขาหลายกลุ่มรวมกัน งานที่มีเป็นจำนวนมากได้แก่งานวิจัยเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชาวเขาโดยทั่วไป มีทั้งที่เป็นผลงานวิจัยวิทยานิพนธ์ บทความทางวิชาการ บทความกึ่งวิชาการ และงานเขียนเพื่อการบันเทิงหรือการท่องเที่ยว ในนิตยสาร วารสาร และจุลสารต่างๆ (เช่น ศิลปวัฒนธรรม อสท. เสี่ยงภูเขา) แต่เนื่องจากผู้วิจัยศึกษาเฉพาะงานวิจัยชิ้นสำคัญ และงานวิจัยที่มีผู้ศึกษาน้อยราย จึงมิได้กล่าวถึงบทความกึ่งวิชาการ หรืองานเขียนเพื่อการบันเทิงหรือการท่องเที่ยวดังกล่าว

ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่า งานวิจัยเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมของชาวเขายังมีหัวข้อที่ควรศึกษาอีกมาก เช่น

1. การศึกษาเรื่องนโยบายทางการเมืองการปกครองของรัฐบาลไทยที่เกี่ยวกับชาวเขา เช่น รัฐบาลไทยต้องการให้ชาวเขาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทยหรือไม่ เพียงใด หัวข้อนี้ควรเป็นการศึกษาโดยเร่งด่วน เพราะกระแสการเรียกร้องให้รัฐบาลไทยยอมรับชาวเขาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทยกำลังแรงและเข้มข้นขึ้นทุกที เนื่องจากชาวเขาประมาณกว่า 80% ยังไม่ได้รับอนุญาตให้มีบัตรประจำตัวประชาชน และถูกจำกัดพื้นที่ให้อยู่หรือเดินทางเฉพาะในอาณาบริเวณหรืออำเภอที่ตนเองอาศัยอยู่เท่านั้น

2. การศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม อันมีผลกระทบถึงเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ หัวข้อนี้ควรศึกษาให้มาก เพราะจะมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อความเข้าใจเกี่ยวกับการดำรงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ ทำให้เห็นว่าสังคมกลุ่มชาติพันธุ์เป็นแหล่งความรู้ที่มีค่ายิ่ง เป็นสืบทอดของมนุษยชาติ และสำหรับสังคมไทย ยังเป็นประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจการท่องเที่ยวอีกด้วย

3. การศึกษาเรื่องอนามัย สาธารณสุข และการรักษาโรคแผนพื้นบ้าน อันรวมถึงการใช้สมุนไพรชนิดต่างๆ

4. การศึกษาด้านวรรณกรรม อันได้แก่บทเพลง สุภาษิต คำคม คำพังเพย นิทาน เรื่องเล่า รวมถึงบทสวด คำสอนต่างๆ วรรณกรรมเหล่านี้อาจจะสะท้อนให้เห็นประวัติความเป็นมาของกลุ่มชน การเคลื่อนย้ายอพยพ โลกทัศน์และแนวคิดของชาวเขา และยังจะทำให้เราแลเห็นศิลปะและความงามทางด้านภาษา ความเฉลียวฉลาดแหลมคมในการใช้คำและความสามารถในการเปรียบเทียบ

5. การศึกษาเกี่ยวกับศิลปะและนันทนาการ เช่น

การประดิษฐ์เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย ลวดลายผ้าชนิดต่างๆ

การประดิษฐ์เครื่องจักสาน เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ

ดนตรี เพลง การละเล่น การเต้นรำ ฯลฯ

การศึกษาวิจัยด้านต่างๆที่กล่าวมานี้ รวมถึงการวิจัยที่เคยทำมา ควรมีเทคนิควิธี(methodology) ที่ทำให้การเข้าถึงข้อมูลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ อันจะทำให้ได้ข้อมูลระดับลึก ละเอียด และมีเนื้อหา มากพอที่จะทำให้วิเคราะห์ได้อย่างครอบคลุม มีเหตุผล และน่าเชื่อถือ จะเห็นได้ว่า หัวข้อวิจัยที่ควรจะทำหลายหัวข้อจำเป็นต้องใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ อันเป็นการวิจัยที่ศึกษาในพื้นที่เล็กแต่ลงลึก และต้องใช้ เวลาในการศึกษามาก ซึ่งในเมืองไทยยังขาดนักวิจัยที่สามารถทำงานในลักษณะนี้อีกมาก รวมถึงติดขัด เรื่องการทำงานระบบราชการที่ไม่เอื้อต่อการออกทำงานภาคสนามเป็นระยะเวลานานๆ (เช่น 3-6 เดือน) ด้วยเหตุนี้ นักวิจัยชาวต่างประเทศซึ่งเดินทางมาจากที่ไกล มาศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆอย่างจริงจัง จึง เป็นผู้ผลิตงานอันเป็นที่อ้างอิงมากกว่างานของนักวิจัยชาวไทย ซึ่งนับได้ว่าน่าเสียดายเป็นอย่างยิ่ง และเป็นเรื่องที่นักวิชาการไทยจะต้องแก้ไขปรับปรุง

ตารางแสดงจำนวนงานวิจัยชิ้นสำคัญเกี่ยวกับกลุ่มชนที่พูดภาษาตระกูลทิเบต-พม่า และม้ง-เย้า

กลุ่มชาติพันธุ์ หมวดหมู่ทางวิชาการ	ชาวเขา ทุกกลุ่ม	กะเหรี่ยง Karen	ม้ง/แม้ว Hmong	เย้า/เมี่ยน Yao/Mien	อาข่า Akha	ลาหู่/มูเซอ Lahu	ลีซอ Lisu	รวม
ชาติพันธุ์ ET	2	11	4	1	3	4	2	27
แผนที่/สถิติ MS	7	1	1	1	1	1	1	13
ประวัติ HT	2	6	4	1	1	1	1	16
การปกครอง/สังคม SS	41	5	10	8	10	4	5	83
เศรษฐกิจ-อาชีพ EC	52	27	14	1	1	3	2	100
การอพยพ M	6	3	1	1	1	1	1	14
ประชากรศึกษา PP	10	5	4	3	1	1	1	25
นิเวศวิทยา EG	18	8	2	2	1	1	2	34
สาธารณสุข HL	15	10	10	3	3	2	3	46
โภชนาการ NT	2	2	-	-	-	-	-	4
ภาษา/การสื่อสาร LC	10	44	15	14	12	13	12	120
การศึกษา ED	40	3	2	1	2	1	2	51
ความช่วยเหลือ HP	47	4	5	1	5	3	2	67
การท่องเที่ยว TR	1	2	1	1	1	1	1	8
มานุษยวิทยา- วัฒนธรรม AN--	40	63	15	15	12	14	17	176
รวม	93	194	88	53	54	50	52	784

2.2 องค์ความรู้เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลจีน (Chinese)

ชาวจีนในประเทศไทยมีเป็นจำนวนมาก แต่ส่วนใหญ่ได้ปรับตัวเข้ากับสังคมไทยโดยการแต่งงานกับคนไทย หรือรับวัฒนธรรมไทย-ภาษาไทย เป็นวัฒนธรรมหลัก-ภาษาสำคัญในชีวิตของตน ดังนั้น เมื่อเราพูดถึงกลุ่มชาติพันธุ์จีนในประเทศไทย โดยทั่วไปจึงมักหมายถึงผู้ที่ เป็นจีน-ไทย หรือ Sino-Thai นั้นเอง

กลุ่มชาติพันธุ์จีนในประเทศไทยมีหลายกลุ่ม แบ่งตามภาษาที่พูดคือ แต้จิ๋ว กวางตุ้ง ไหหลำ และฮกเกี้ยน จีนฮ่อ

งานวิจัย หนังสือ วิทยานิพนธ์ เอกสาร และบทความเกี่ยวกับกลุ่มชนที่พูดภาษาจีนนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นทางด้านประวัติศาสตร์ นอกนั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับชีวิตของชาวจีนโดยทั่วไป และเรื่องภาษาจีน รหัสที่ผู้วิจัยให้กับงานวิจัยในกลุ่มนี้ คือ ST Ch

งานทางด้านประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวกับชาวจีนในประเทศไทย(ST Ch HT) ได้แก่ ผลงานจำนวนมากของ William Skinner เช่น *Report on the Chinese in Southeast Asia.(1951)* *A Study of Chinese Community Leadership in Bangkok, together with an Historical Survey of Chinese Society in Thailand.(1954)* *Leadership and Power in the Chinese Community of Thailand.(1956)* *"Chinese assimilation and Thai politics"(1957)* *Journal of the South Seas Society (1960)* *"The Thailand Chinese: Assimilation in a Changing Society" (1964)*

งานวิจัยเรื่อง *Current Status of Chinese Minorities in Southeast Asia, Asian Survey* ของ Chang (1973) วิทยานิพนธ์หลายเรื่อง เช่น การใช้แรงงานของชาวจีนในสังคมไทย พ.ศ. 2325-2453 ของ วิยะดา ทองมิตร(2527) *Education as a Means for National Integration : Historical and Comparative Study of Chinese and Muslim Assimilation in Thailand* ของ Kanniga Sachakul (1984) *สมาคมชาวจีนในกรุงเทพฯ พ.ศ.2440-2488* ของปรารธนา โกเมน (2532) *บทบาทของขุนนางไทยเชื้อสายจีนในประเทศไทย ในสมัยรัชกาลที่ 3 ถึงรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ (พ.ศ. 2367-2453)* ของกนิษฐา ไทเดชะวัฒน์ (2534) *บทบาทชาวจีนในหัวเมืองชายฝั่งทะเลตะวันตก พ.ศ. 2411-2475* ของนิวัตร ตันไพศาล (2534) *พัฒนาการบทบาทของสมาคมชาวจีนในกรุงเทพฯ ที่มีต่อคนไทยเชื้อสายจีน(2485-2535)* ของ พรพรรณ เตียรักษ์กิจสกุล (2535) หนังสือเรื่อง *สังคมจีนในประเทศไทย : ประวัติศาสตร์เชิงวิเคราะห์* ของพรณี ฉัตรพลรักษ์ (2529) *ชาวจีนแต้จิ๋วในประเทศไทยและในภูมิภาคอื่น* : *ท่าเรือชานไหว ค.ศ.1860-1949(พ.ศ.2403-2492)* ของสุภางค์

จันทวานิช, สวีเล่าหลิน และคณะ (2539) หนังสือเรื่อง *เศรษฐกิจการเมืองไทยสมัยกรุงเทพฯ* ของ ผาสุก พงษ์ไพจิตร และคริส เบเคอร์ (2539)

งานที่ให้ความรู้เกี่ยวกับชีวิตของชาวจีนโดยทั่วไป (ST Ch1 ANGN) ได้แก่ หนังสือ *Thailand : its people, its society, its culture* ของ Moore(1974) บทที่ว่าด้วย Chinese ในหนังสือของ Lebar, Hickey and Musgrave (eds.) (1964) บทที่ว่าด้วย Chinese ในหนังสือ *Ethnographic Study Series : Minority Groups in Thailand* ของ CIAC and CRSS (1970) นอกจากนี้มีหนังสือ *ตั้งหนังก๊วย* ของ จิตรา ก่อมนทเกียรติ (2539)

งานวิจัยเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐาน และการอพยพเคลื่อนย้าย (ST Ch1 MI) ได้แก่ งานวิจัยเรื่อง *The Minority Groups of Yunnan and Chinese Political Expansion into Southeast Asia* ของ Chang (1956)

งานที่เกี่ยวกับโครงสร้างทางสังคม และการเมืองการปกครองที่เกี่ยวกับชาวจีนในประเทศไทย ได้แก่ หนังสือ *ปัญหาชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย* ของ ขจัดภัย บุรุษพัฒน์ และคณะ (2515) *ชาวจีนในประเทศไทย* ของ ขจัดภัย บุรุษพัฒน์ และคณะ (2517) *ชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย* ของ ลิขิต วีระเวทิน และคณะ(2521) บทความเรื่อง *Current Status of Chinese Minorities in Southeast Asia* ของ Chang(1973) วิทยานิพนธ์เรื่อง *สถานภาพและบทบาทของสตรีในครอบครัวจีน ในสังคมไทย ปัจจุบัน : กรณีศึกษากลุ่มมอญรักษ์ นิยมในกรุงเทพมหานคร* ของ เตือนพิศ ชัยพรหมประสิทธิ์ (2530) *สมาคมจีนกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง : ศึกษากรณีสมาคมจีนจังหวัดพิษณุโลกกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลปี พ.ศ. 2528 ของ พรรณพ พุกจันทร์* (2532) *แบบแผนการลงคะแนนเสียงชาวไทยเชื้อสายจีนในเขตชุมชนหนาแน่น เขต 2 ของ รัชกรณ นภาพรพิพัฒน์* (2534) *เชียงใหม่ : การก่อตัวขององค์กรนำชาวจีนในสังคมไทย (พ.ศ. 2452-2460)* ของ มนทิรา เตชะมโนดม(2538) ที่เกี่ยวกับชาวจีนไหหลำ ได้แก่ วิทยานิพนธ์เรื่อง *บทบาทของสมาคมไหหลำกับการผสมผสาน ทางวัฒนธรรมในสังคมไทย : กรณีศึกษา โรงเรียนไหหลำ ของ สมเกียรติ ลิกขารักษ์สกุล* (2537) หนังสือเรื่อง *ลูกสาวเจ๊กบ้านนอก* ของ กิมหลั่น (2538) ที่เกี่ยวกับจีนฮ่อ ได้แก่ สารนิพนธ์เรื่อง *ชีวิตและความสัมพันธ์ของจีนฮ่อ หมู่บ้านหัวแม่คำ ต.ป่าซาง อ.แม่จัน จ.เชียงราย* ของ ธนุชัย ดีเทศน์ (2518) วิทยานิพนธ์เรื่อง *ผู้อพยพจีนคณะชาติในภาคเหนือของประเทศไทย* ของ สุรเสฏฐ์ รามสมภพ(2519)

งานที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจ การทำมาหากิน การประกอบอาชีพด้านต่างๆ ได้แก่ วิทยานิพนธ์เรื่อง *พัฒนาการการค้าเงินธุรกิจและการอ้างเอกลักษณ์ธุรกิจแบบจีน : กรณีศึกษาสองตระกูล* ของ สุกลักษณ์ พรกุลวัฒน์ (2538)

งานทางด้านภาษาและการสื่อสาร (ST Sve LC) ได้แก่ วิทยานิพนธ์เรื่อง นามสกุลของคนไทยเชื้อสายจีน : การวิเคราะห์ทางอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ ของ วนิดา เจริญสุข (2531) ที่เกี่ยวกับภาษาจีนแต้จิ๋ว ได้แก่วิทยานิพนธ์เรื่อง *A phonological study of Swatow of Chinese as spoken in Bangkok with comparisons to Thai* ของ Wichet Atchariyasucha (1982/2525) เรื่อง ลักษณะคำซ้ำในภาษาจีนแต้จิ๋ว ของเสาวภาคย์ วรลัคนากุล (1989/2532) ที่เกี่ยวกับภาษาไหหลำ ได้แก่ วิทยานิพนธ์เรื่อง ระบบเสียงภาษาจีนไหหลำที่อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ของ อาทิตย์ สอดิรัตน์พันธ์(2529) ที่เกี่ยวกับภาษาจีนฮกเกี้ยน ได้แก่ วิทยานิพนธ์เรื่อง *A Phonological study of Hakka, with comparison with Swatow* ของ Pratoom Wongwantanee (1984/2527) เรื่อง คำเรียกญาติภาษาจีนฮกเกี้ยนในภาคใต้ของประเทศไทยและเกาะปีนัง ของศุภมาส เอ่งฉ้วน (2536) ที่เกี่ยวกับภาษาจีนกลาง ได้แก่ วิทยานิพนธ์เรื่อง ความหมายในเชิงอรรถศาสตร์จำพวกนามในภาษาแมนดารินเหนือ: การวิเคราะห์แบบซีมีมิก ของพจณี ฉันทรุ่งกนก (1993/2536) ที่เกี่ยวกับภาษาจีนฮ่อ ได้แก่ วิทยานิพนธ์เรื่อง *The Yunnanese Chinese phonology* ของ Panchai Poonwathu (1984/2527)

งานทางด้านมานุษยวิทยาวัฒนธรรม เช่น เรื่องเกี่ยวกับศิลปะและดนตรี มีวิทยานิพนธ์ของวีเกียรติี มารคแมน (2539) เรื่อง "จ๊วแต้จิ๋ว" กับภาพสะท้อนทางวัฒนธรรมดนตรี: กรณีศึกษาคณะเหล่าบ่วงนี้ซ่งบ่วง

โดยสรุปจะเห็นได้ว่า งานวิจัยเกี่ยวกับชาวจีนในประเทศไทยมีมากทางด้านประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นภาพสะท้อนให้เห็นชีวิตและบทบาทของชาวจีนในสังคมไทยปัจจุบันได้เป็นอย่างดี นอกไปจากงานด้านประวัติศาสตร์ งานวิจัยด้านอื่นยังมีอยู่น้อยมาก ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีงานวิจัยเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชาวจีนในปัจจุบันให้มากขึ้น เช่น เรื่องโครงสร้างทางสังคม ระบบเครือญาติ การเมือง ศาสนาและความเชื่อ ทัศนคติ ค่านิยม โลกทัศน์ การทำมาหากิน ประเพณี พิธีกรรม การแต่งกาย อาหาร ศิลปะและสันตนา การ ฯลฯ เนื่องด้วยวิถีชีวิตของชาวจีนในประเทศไทยจะแตกต่างไปมากจากวิถีชีวิตของชาวจีนแผ่นดินใหญ่ ซึ่งเปลี่ยนไปจากผลของการเมืองการปกครอง และชีวิตของชาวจีนในไทยก็จะต่างจากชาวจีนในประเทศอื่นๆอีกด้วย เนื่องจากการปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรมของคนจีนเพื่อให้ชีวิตของตนในดินแดนที่ตนไปอยู่มีความสมดุลง่ายที่สุด

บรรณนิทัศน์

บรรณนิทัศน์

บรรณนิทัศน์ของกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลจีน-ทิเบต และม้ง-เย้า ได้เรียงตามลำดับดังนี้

- 1.บรรณนิทัศน์ของทุกกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย (AAA)
- 2.บรรณนิทัศน์ของกลุ่มรวมชาติพันธุ์ชาวเขา (ST Sve)
- 3.บรรณนิทัศน์ของกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาอาข่าหรืออีเก้อ (ST Ak)
- 4.บรรณนิทัศน์ของกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาลาหู่หรือมุเซอ (ST Lh)
- 5.บรรณนิทัศน์ของกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาลีซูหรือลีซอ (ST Lsu)
- 6.บรรณนิทัศน์ของกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษากะเหรี่ยง (ST Kr)
- 7.บรรณนิทัศน์ของกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาม้งหรือแม้ว (ST Hm)
- 8.บรรณนิทัศน์ของกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาเย้าหรือเมี่ยน (ST Yao)
- 9.บรรณนิทัศน์ของกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาอื่นๆในกลุ่มชาวเขา (ST....)
- 10.บรรณนิทัศน์ของกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาจีน (ST Ch)

1. บรรณนิทัศน์ของทุกกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย (AAA)

AAA ANGN Cultural Information Analysis Center (CINFAC), Center for Research in Social Systems (CRESS) 1970 Ethnographic Study Series : Minority Groups in Thailand. Washington, D.C. : Staff for Military Operations, Department of the Army. 1135 pages

หนังสือเล่มนี้ศึกษาชนกลุ่มน้อย 19 กลุ่มในประเทศไทย ได้แก่ กูย เวียดนาม จีน เขมร ลีซอ ลาหู่(มูเซอ) ลีซอ ขมุ ไทยใหญ่ แม้ว เย้า จีนฮ่อ กะเหรี่ยง อาข่า(อีเก้อ) ละว้า มาเลย์ มอญ อินเดียและ ปากีสถาน เนื้อหาเป็นข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับกลุ่มชนดังกล่าว ได้แก่ จำนวนประชากร การตั้งถิ่นฐาน ประวัติศาสตร์ความเป็นมา ภาษา ลักษณะทางกายภาพ อุปนิสัยใจคอ โครงสร้างทางสังคม จารีต ประเพณีและข้อห้าม ศาสนาและความเชื่อ เศรษฐกิจ ระบบ การปกครอง การสื่อสาร และความสามารถทางด้านการทหารและการต่อสู้ ข้อมูลเกือบทั้งหมดได้มาจากหนังสือ เอกสาร และสิ่งพิมพ์ที่เผยแพร่แล้ว

AAA ANGN Lebar, Hickey and Musgrave (eds.) 1964 Ethnic Groups of Mainland Southeast Asia New Haven : Human Relations Area Files Press.

หนังสือเล่มนี้ให้ความรู้เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เฉพาะบริเวณที่เป็นคาบสมุทร ในหัวข้อเรื่องกะเหรี่ยง(Karen) ผู้เขียนให้ความรู้เกี่ยวกับกะเหรี่ยงในประเทศพม่าและไทย โดยอธิบายลักษณะทางชาติพันธุ์ ภาษา การตั้งถิ่นฐานและที่อยู่อาศัย จำนวนประชากร การทำมาหากิน ระบบเครือญาติ โครงสร้างทางสังคม ศาสนาและความเชื่อ ฯลฯ คำอธิบายนี้สั้น กระชับ และตอนท้ายของเรื่องมีบรรณานุกรมอย่างย่อ

AAA ANGN Young, Oliver Gordon 2504/1961 The Hilltribes of Northern Thailand (A Socio-Ethnological Report) Prepared Under the Auspices of the Government of Thailand and the Cooperation of the United States Operations Mission to Thailand, 120 หน้า

หนังสือเล่มนี้ ให้ความรู้ทางมานุษยวิทยาและสังคมวิทยาเกี่ยวกับชาวเขาเผ่าต่างๆ ในประเทศไทย ซึ่งได้แก่ อีเก้อ มูเซอ ลีซอ แม้ว ละว้า ขมุ ถิ่น ยัมบรี กะเหรี่ยงสะกอ กะเหรี่ยงโปว์ กะเหรี่ยงบะเกะ ดองซู่ และจีนฮ่อ

AAA ถาวร พูเพื่อง, 2536. บรรณานุกรมชาวเขา-ชนกลุ่มน้อย สถาบันวิจัยชาวเขา. (บรรณานุกรมหัวเรื่อง) เชียงใหม่ : สถาบันวิจัยชาวเขา, 89 หน้า.

หนังสือเล่มนี้ได้รวบรวมรายชื่อหนังสือ ผลงานวิจัย และบทความวิชาการของนักวิจัยประจำ

สถาบันวิจัยชาวเขา รวมทั้งบุคคลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยจัดเรียงตามลำดับอักษร ชื่อเผ่าคือ กะเหรี่ยง ขมุ ถิ่น ผีตองเหลือง มูเซอ แม้ว เย้า ลีซอ ลัวะ อีเก้อ และรวมเผ่า ซึ่งในแต่ละเผ่าได้จัดเรียงหมวดหมู่ตามเนื้อหาวิชาการดังนี้ การเกษตร การปกครอง การศึกษา ครุวัเรียน ความรู้ทั่วไป ภาษา ยาเสพติด ลัทธิ ประเพณี สังคม-เศรษฐกิจ สาธารณสุข

AAA วิรัช นิยมธรรม 2533 ระบบฐานข้อมูลภาษาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยด้วยคอมพิวเตอร์
นครปฐม : สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท ม.มหิดล 121 หน้า

งานวิจัยนี้ได้นำเทคโนโลยีทางคอมพิวเตอร์ มาใช้พัฒนาระบบจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย โดยผู้วิจัยได้พัฒนาซอฟต์แวร์สำเร็จรูปประเภทระบบจัดการฐานข้อมูลเชิงสัมพันธ์ (Relational Database) ซึ่งสามารถนำมาใช้จัดระบบข้อมูลในเชิงอักษร รูปภาพ และแผนที่ แสดงผลได้ทั้งจอโมโนโครมและจอสี และได้สร้างฐานข้อมูลตัวอย่างสำหรับรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสาระสำคัญของชนกลุ่มน้อยแต่ละเผ่า หมู่บ้านชนกลุ่มน้อย รายชื่อผลงานวิจัย และเอกสารที่เกี่ยวข้อง และหน่วยงานที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย โดยเผยแพร่เป็นแผ่นข้อมูลคอมพิวเตอร์

2. บรรณนิทัศน์ของกลุ่มรวมชาติพันธุ์ชาวเขา (ST Sve)

งานวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มรวมชาติพันธุ์ชาวเขา ใช้รหัส ST Sve + รหัสทางวิชาการ

ST Sve ANAR Hans Oesch (ฮัน เอช)ม 2522 (1979). The Music of the Hilltribes in Northern Thailand วารสารสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีที่ 11 เล่มที่ 2 (กค.-ธค. 2522)มภาค 2 สังคมศาสตร์, หน้า 1-26.

บทความนี้กล่าวถึงดนตรีของชาวเขาทางภาคเหนือของไทย โดยศึกษาทั้งด้านดนตรี วิทยาและมานุษยวิทยาการดนตรี กลุ่มชนที่ศึกษาได้แก่ เย้า กะเหรี่ยงสะกอ แม้ว อาข่า (อีเก้อ) และราว่ง(Rawang : กลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลทิเบต-พม่า) ผู้วิจัยได้ศึกษาทำนองเพลง เนื้อร้อง และเครื่องดนตรีบางชิ้น ได้แก่ ดนตรีและเครื่องดนตรีในพิธีแต่งงานของเย้า เครื่องดนตรีเขาสัตว์ของกะเหรี่ยง ดนตรีพิธีศพของแม้ว เครื่องดนตรีของชาวราว่ง ปี่แคนของอาข่า บทเพลงพินของกะเหรี่ยงสะกอ เพลงสายตระกูลของอาข่า เพลงของเย้า และแม้ว ผู้วิจัยชี้ให้เห็นว่าดนตรีมีบทบาทสำคัญในชีวิตของชาวเขา คือไม่

เพียงให้ความบันเทิง แต่ใช้ในพิธีกรรมด้วย นอกจากนี้เนื้อหาของเพลงยังให้ความรู้เกี่ยวกับความคิด ความเชื่อ ภาษา ฯลฯ ของชาวเขาเหล่านั้น

ST Sve ANAR Schworer, Gretel, 1976, "The Music of the Hill Tribes in Northern Thailand", a brief notes to accompany a programme of dances and music from the northern mountains, presented at the Siam Society, January 20, 1976, 4 หน้า

บทความนี้กล่าวถึงดนตรีของอีโก๋ มูเซอ ลีซอ ม้ง เย้า และกะเหรี่ยง กล่าวถึงเครื่องดนตรี เพลงที่ใช้ในพิธีกรรมต่างๆ และเพลงที่ใช้ในงานรื่นเริง

ST Sve ANAR ประไพศรี สงวนวงศ์ 2532 "นาฏดุริยางคศิลป์ของชาวเขาในภาคเหนือ = Music and performing arts of the hilltribes in Thailand" รายงานการวิจัย วิทยาลัย นาฏศิลป์ กรมศิลปากร 237 หน้า.

รายงานการวิจัยพบว่า ดนตรีพื้นบ้านของชาวเขามีรูปแบบที่เรียบง่าย เรียนรู้ฝึกฝน ได้ง่าย จดจำและถ่ายทอดกันมาจากการฝึกหัด บอกเล่าแบบดนตรีพื้นบ้านทั่วไป มีเอกลักษณ์ เฉพาะเผ่าพันธุ์ที่แสดงถึงลักษณะทางดนตรีของชาวเอเชียทั่วไปคือ เป็นดนตรีแนวเดี่ยว เครื่องดนตรีมีลักษณะเป็นแบบ ดนตรีพื้นเมืองดั้งเดิม วัสดุที่ใช้คือวัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่นนำมาประดิษฐ์ ไม่เน้นมาตรฐานของเสียงเท่ากับหน้าที่ในการบรรเลง เครื่องดนตรีหลักที่ทุกเผ่าใช้คือ เครื่องเป่า เพลงร้องมีมากที่สุดและมีบทบาทต่อชีวิตในทุกสถานการณ์ ทุกเพศ ทุกวัย การแสดงพื้นบ้านมีน้อยมาก วัตถุประสงค์เพื่อการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อในลัทธิ บูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ไร้ตัวตน ลักษณะของดนตรีนาฏศิลป์ชาวเขามีจุดเด่นคือ มีเอกลักษณ์ที่ แสดงถึงความคิด ความเชื่อที่ยึดมั่นในจารีตของเผ่าพันธุ์ มีการเลียนแบบและผสมผสาน โดยยึดธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรอบตัวเป็นต้นแบบหลัก ดนตรีพื้นบ้านได้ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารในการถ่ายทอดความคิดหลายรูปแบบ และเป็นการแสดงออกถึงความรักที่มีต่อ ศิลปด้านนี้ อย่างลึกซึ้ง

ST Sve ANBL Hudspith, J. Edwin 1969, Tribal Highways and Byways : A Church Growth Study in North Thailand วิทยานิพนธ์ Master of Arts in Missions, The Faculty of Fuller Theological Seminary, 363 หน้า มีตารางและแผนภูมิ พร้อมด้วยแผนที่

วิทยานิพนธ์เล่มนี้กล่าวถึงการเผยแพร่ศาสนาคริสต์ในกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในประเทศไทย อันได้แก่ อีโก๋ ม้ง มูเซอ ละว้า ลีซอ ลัวะ เย้า กะเหรี่ยงสะกอ และกะเหรี่ยงโปว์ วิทยานิพนธ์นี้ให้ความสำคัญกับบทที่กล่าวถึงกะเหรี่ยงมาก เพราะเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่นิยมชมชอบรับนับถือศาสนาคริสต์

ST Sve ANBL Kuhn, Isobel 1956, Ascent to the Tribes Pioneering in North Thailand, Achina Inland Mission Book, Moody Press, Chicago, 315 หน้า

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึงผลงานการเผยแพร่ศาสนาคริสต์ของ China Inland Mission หลังจากที่ถูกกดดันไม่ให้เผยแพร่ศาสนาในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน CIM และ OMF ได้เผยแพร่ศาสนาในแปดกลุ่มชาติพันธุ์คือ ลีซอ มูเซอ เย้า ม้งน้ำเงิน ม้งขาว ไทฉาน กะเหรี่ยงโปว์ และอีเก้อ

ST Sve ANBL สถาบันวิจัยชาวเขา (วันชัย พุกกะศรี และคณะ) 2528. ประเมินผลการให้การศึกษาชาวเขาของคณะพระธรรมจาริก. เชียงใหม่ : สถาบันวิจัยชาวเขา, 82 หน้า.

หนังสือเล่มนี้ได้ประเมินผลการทำงานของพระธรรมจาริก เกี่ยวกับการเผยแพร่ ศาสนาพุทธ และให้ความช่วยเหลือด้านการศึกษาแก่ชาวเขา โดยได้กล่าวถึงความเป็นมาของ โครงการพระธรรมจาริก การดำเนินงานด้านต่างๆของพระธรรมจาริก ปัญหาและอุปสรรค ในการทำงานของพระธรรมจาริก ประโยชน์ของชาวเขาที่ได้จากโครงการนี้ โดยสรุป โครงการนี้ได้รับผลสำเร็จพอสมควร โดยช่วยส่งเสริมนโยบายของรัฐบาลด้านพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมและช่วยลดการปลูกฝิ่นและเสพฝิ่นด้วย

ST Sve ANDR Williams, Gerri and Rosemarie Sutan Tanon, 1986, "Hilltribe Costumes", National Museum Volunteers Newsletter Jan 1986, หน้า 15-18

บทความสั้นๆ นี้พรรณนาเครื่องแต่งกายของสตรีชาวเขากลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ เช่น กะเหรี่ยง มูเซอ อีเก้อ ลีซอ ม้ง และเย้า มีภาพวาดประกอบทุกเผ่า

ST Sve ANGN Anderson, Edward F. 1993 Plants and People of the Golden Triangle Ethnobotany of the Hill Tribes of Northern Thailand Chiang Mai : Silkworm Books 279 pages

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึงพืชพันธุ์ไม้ที่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวเขา 6 เผ่า ทางตอนเหนือของประเทศไทย (บริเวณสามเหลี่ยมทองคำ) อันได้แก่ กะเหรี่ยง ม้ง เมี่ยน(เย้า) อาข่า(อีเก้อ) ลีซอ และ ล่าหู่(มูเซอ) ผู้เขียนให้ความรู้เกี่ยวกับสภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ สิ่งแวดล้อม และวิถีชีวิตโดยทั่วไปของชาวเขากลุ่มดังกล่าว และกล่าวถึงพืชที่สำคัญ คือ ข้าว ไม้ไผ่ ฝิ่น พืชสมุนไพร พืชที่ให้เส้นใยสำหรับทอผ้าและเครื่องใช้(ฝ้าย ป่าน นุ่น หวาย ฯลฯ) พืชที่ใช้ในการย้อมผ้า พืชที่ใช้สำหรับความงามและความบันเทิง การให้ข้อมูลจะบอกชื่อทาง พฤกษศาสตร์ และชื่อที่ใช้ในท้องถิ่น และอธิบายบทบาทของพืชชนิดต่างๆในสังคมชาวเขา อย่างน่าสนใจ หนังสือเล่มนี้มีภาพประกอบสวยงาม มีภาคผนวกแสดงรายชื่อพืชที่กล่าวถึงทั้ง หหมด และมีดัชนีค้นคำด้วย

ST Sve ANGN Cultural Information Analysis Center (CINFAC), Center for Research in Social Systems (CRESS) 1970 Ethnographic Study Series : Minority Groups in Thailand. Washington, D.C. : Staff for Military Operations, Department of the Army. 1135 pages

หนังสือเล่มนี้ศึกษาชนกลุ่มน้อย 19 กลุ่มในประเทศไทย ได้แก่ กูย เวียดนาม จีน เขมร ลีซอ ลาหู่(มุเซอ) ลีอ ชมุ ไทยใหญ่ แม้ว เย้า จีนฮ่อ กะเหรี่ยง อาข่า(อีเก้อ) ละว้า มาเลย์ มอญ อินเดียและ ปากีสถาน เนื้อหาเป็นข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับกลุ่มชนดังกล่าว ได้แก่ จำนวนประชากร การตั้งถิ่นฐาน ประวัติศาสตร์ความเป็นมา ภาษา ลักษณะทางกายภาพ อุปนิสัยใจคอ โครงสร้างทางสังคม จารีต ประเพณีและข้อห้าม ศาสนาและความเชื่อ เศรษฐกิจ ระบบ การปกครอง การสื่อสาร และความสามารถทางด้านการทหารและการต่อสู้ ข้อมูลเกือบทั้ง หหมดได้จากหนังสือ เอกสาร และสิ่งพิมพ์ที่ เผยแพร่แล้ว

ST Sve ANGN Goldrick, Richard 1989, Chiang Mai and the Hill Tribes, Sangdad Publishing Co., Ltd. เขียนเป็นภาษาอังกฤษ, 91 หน้า

หนังสือนี้กล่าวโดยย่อถึงประวัติศาสตร์ของจังหวัดเชียงใหม่ กล่าวถึงวัดภายในและภายนอก กำแพงเมือง กล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ได้แก่ ม้ง กะเหรี่ยง อีเก้อ มุเซอ เย้า และลีซอ โดยกล่าวถึง ชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์และภาษาที่ใช้ การอพยพเข้ามาในประเทศไทย การแต่งกาย หมู่บ้าน ลักษณะของ บ้านเรือน พิธีกรรมและความเชื่อ การสืบสายตระกูล การแต่งงาน การเพาะปลูก มีภาพสีประกอบมาก และมีแผนที่

ST Sve ANGN Hanks, Lucien M., Lauriston Sharp, Jane R. Hanks, 1964, A Report on Tribal Peoples in Chiangrai Province North of the Mae Kok River, Bennington-Cornell Anthropological Survey of Hill Tribes in Thailand, Data paper Number I, the Siam Society, 2507, โรเนียวเย็บเล่ม, 89 หน้า มีภาคผนวก

รายงานนี้ให้ข้อมูลทางมานุษยวิทยาเบื้องต้นเกี่ยวกับชาวเขาเผ่าต่างๆ ในจังหวัดเชียงราย อัน ได้แก่ อีเก้อ มุเซอ เย้า ลีซอ กะเหรี่ยง ไทฉาน และจีนฮ่อ

ST Sve ANGN Lebar, Hickey and Musgrave (eds.) 1964 Ethnic Groups of Mainland Southeast Asia New Haven : Human Relations Area Files Press

หนังสือเล่มนี้ให้ความรู้เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เฉพาะบริเวณที่เป็นคาบสมุทร โดยผู้เขียนแบ่งกลุ่มชนต่างๆตามตระกูลภาษาของแต่ละกลุ่มชน ได้แก่ ตระกูลภาษาจีน-

ทิเบต(Sino-Tibetan) ออสโตรเอเชียติก(Austroasiatic หรือกลุ่มมอญ-เขมร-เวียดนาม) ไท-กะได(Tai-Kadai) และมาลาโย-โพลีเนเซียน(Malayo-Polynesian) แต่ละตระกูลภาษามีคำอธิบายโดยรวมเกี่ยวกับกลุ่มชนที่พูดภาษาในตระกูลนั้น แล้วพรรณากลุ่ม ชนดังกล่าวที่ละกลุ่ม เรื่องที่พรรณานี้ได้แก่ ลักษณะทางชาติพันธุ์ การตั้งถิ่นฐานและที่อยู่อาศัย จำนวนประชากร การทำมาหากิน ระบบเครือญาติ โครงสร้างทางสังคม ศาสนาและความเชื่อ ฯลฯ คำอธิบายดังกล่าวนี้สั้น กระชับ มีเนื้อหากระชับ 1-4 หน้า แต่ก็ยังเป็นเนื้อหาที่คืบมา จากหนังสือหลายเล่ม นอกจากนี้ หายเรื่องยังมีบรรณานุกรมอย่างย่อด้วย

ST Sve ANGN Lewis, Paul ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์, The Hill Tribes of North Thailand, เอกสารประกอบการสอนวิชา Socio-Anthro.321, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, โรเนียว เย็บเล่ม, 6 หน้า เขียนเป็นภาษาอังกฤษปนไทย

เอกสารฉบับนี้กล่าวถึงว่าชาวเขาคือใคร อธิบายชื่อต่างๆ ของชาวเขากลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ภาษา การจัดตระกูลภาษาซึ่งผู้เขียนใส่เครื่องหมายปรัสนี้ว่ากะเหรี่ยงจะควรถูกจัดอยู่ในตระกูลภาษาทิเบต-พม่าหรือไม่? กล่าวถึงจำนวนชาวเขากลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่มาของแต่ละกลุ่ม ชาวเขากลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ กระจายกันอยู่ที่ใด กล่าวถึงว่าเราควรศึกษาเรื่องชาวเขาทำไมและจะศึกษาอย่างไร กล่าวถึงขนบธรรมเนียมโดยทั่วไปของชาวเขากลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ

ST Sve ANGN Preecha Chaturabhand, 1980, People of the Hills, Editions Duang Kamol, 200 หน้า มีภาพประกอบมาก

หนังสือเล่มนี้ แนะนำให้รู้จักชาวเขาเผ่าต่างๆ ในมุมมองกว้างๆ กล่าวถึง เย้า ม้ง อีเก้อ มูเซอ ละว้า ลีซอ กะเหรี่ยง ในการบรรยายแต่ละเผ่าจะกล่าวถึง บ้านเรือน การแต่งกาย อาหาร พิธีกรรม จารีตประเพณี การแต่งงาน การคลอดบุตรและการเลี้ยงดูเด็ก ความเจ็บป่วย ความตาย

ST Sve ANGN Walker, Anthony R. (ed.) 1992 The Highland Heritage : Collected Essays on Upland North Thailand. Singapore : Suvarnabhumi Books. 434 pages.

หนังสือนี้รวมบทความเกี่ยวกับชาวเขาในภาคเหนือของไทย อันได้แก่ อาข่า(อีเก้อ) ลีซอ เย้า และลาหู่(มูเซอ) กับทั้งมีบทความเกี่ยวกับชาวมลาบรี(เผ่าตองเหลือง)ด้วย บทความดังกล่าวเกือบทั้งหมดเคยตีพิมพ์ในวารสาร Contributions to Southeast Asian Ethnography ในปีต่างๆ กัน คำอธิบายบทความแต่ละเรื่องปรากฏ ณ ชื่อผู้แต่งของบทความนั้น ในที่นี้จะให้แต่ชื่อบทความคือ Walker, A.R. "Northern Thailand as Geo-Ethnic Mosaic"; Dessaint and Dessaint "Economic Systems and Ethnic Relations"; Walker, A.R. "Opium : Its Production and Use in a Lahu Nyi (Red Lahu)

Village Community"; Bragg, K. "Akha Ethnobotany"; Hoare, P. "The Movement of Lahu Hill People towards a Lowland Lifestyle"; Lewis, P. "Basic Themes in Akha Culture"; Trier, J. "The Mlabri People : Social Organization and Supernatural Beliefs"; Walker, A.R. "Lahu Nyi Red Lahu) Village Officials and Their Ordination Ceremonies"; Chob Kacha-ananda "The Religious Life of the Yao People : Some Introductory Remarks"; Dessaint, A.Y. "Lisu World View"; Walker, A. R. "Exorcising the *Jaw* and *Meh* Spirits : Three Lahu Nyi (Red Lahu) Ritual Texts"; Walker, A. R. "Transformations of Buddhism in the Religious Ideas and Practices of a Non-Buddhist Hill People"

ST Sve ANGN Walker, Anthony R.(editor), 1975 Farmers in the Hills : Upland Peoples of North Thailand, School of Comparative Social Sciences, Universiti Sains Malaysia, เขียนเป็นภาษาอังกฤษ, มีแผนที่และภาพประกอบมาก

หนังสือเล่มนี้เป็นการรวมบทความ 22 บทความ เขียนโดยนักวิชาการหลายคน กล่าวถึงม้ง เย้า กะเหรี่ยง มูเซอ ลีซอ และอีก้อ

ST Sve ANGN Wood, W.A.R. 1965, Consul in Paradise sixty-nine years in Siam, Suriwong Book Centre, 175 หน้า

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึงชีวิตของผู้แต่งซึ่งเป็นกงสุลอังกฤษที่เชียงใหม่ และได้อยู่ในประเทศไทยเป็นเวลา 69 ปี ได้กล่าวถึงขนบธรรมเนียมของคนไทย และกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในประเทศไทย อันได้แก่ ม้ง เย้า ละว้า ขมุ อีก้อ มูเซอ ลีซอ มราบริ ได้กล่าวถึงกะเหรี่ยงในประเทศไทยว่าแยกเป็น 4 กลุ่มใหญ่ คือ กะเหรี่ยงสะกอ กะเหรี่ยงโปว์ กะเหรี่ยงบะเก และตองตู ได้กล่าวถึงลักษณะทางกายภาพและการแต่งกาย พร้อมทั้งกล่าวด้วยมีกะเหรี่ยงสะกอจำนวนมากที่ถือศาสนาคริสต์นิกายแบปติสต์

ST Sve ANGN ขจัดภัย บุรุษพัฒน์, 2533, ชาวเขา, สำนักพิมพ์แพรวพิตยา กรุงเทพฯ, มีบรรณานุกรม, มีภาพประกอบ, 168 หน้า

หนังสือเล่มนี้ศึกษาถึงสภาพทั่วไปของชาวเขาในภาคเหนืออันได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง เย้า กะเหรี่ยง มูเซอ ลีซอ อีก้อ ศึกษาถึงประวัติความเป็นมา เชื้อชาติ ภาษา ถิ่นที่อยู่ ประชากร ระบบการปกครองหมู่บ้าน ระบบสังคม ระบบเศรษฐกิจ และศาสนาของชาวเขาแต่ละเผ่า ตลอดจนได้ศึกษาปัญหาชาวเขาและนโยบายของรัฐบาล รวมทั้งได้ประเมินผลการปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาลไว้ในบทสุดท้ายด้วย

ST Sve ANGN ประสิทธิ์ ติศวัฒน์, (2513), "การพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา", คำบรรยายสรุป (Briefing) โดยหัวหน้ากองสงเคราะห์ชาวเขา สำหรับคณะผู้เชี่ยวชาญสหประชาชาติ, ณ ห้องประชุม กรมประชาสงเคราะห์, ตุลาคม 2513, โรเนียว เย็บเล่ม, 12 หน้า

บทความนี้ให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับชาวเขา 6 เผ่า คือ แม้ว เย้า ลีซอ อีเก้อ มูเซอ และกะเหรี่ยง ในประเทศไทย กล่าวถึงถิ่นที่อยู่ทางภูมิศาสตร์ของชาวเขา ประชากรชาวเขาและความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ สภาพทางเศรษฐกิจสังคมและมานุษยวิทยา ปัญหาเกี่ยวกับชาวเขา นโยบายและวิธีดำเนินการกับชาวเขาทั้งนโยบายระยะสั้นและระยะยาว นโยบายและการจัดการศึกษาแก่ชาวเขา การส่งเสริมอาชีพชาวเขา กล่าวถึงองค์การบริหารงานพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา โครงการชาวเขา สัมพันธ์ โครงการทดลองพัฒนาการเกษตรบนเขา

ST Sve ANGN ไพฑูรย์ พรหมวิจิตร 2540 เสียงเพรียกจากชาติพันธุ์ เชียงใหม่ : ศูนย์ชาติพันธุ์ และการพัฒนา สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 224 หน้า

หนังสือเล่มนี้มีบทความเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยหลายกลุ่มในเมืองไทย คือ มอญ ลัวะ(ละว้า) ไทใหญ่ ปะดอง ดาละอั้งหรือปะหล่อง อาข่า(อีเก้อ) กะเหรี่ยงโป ไทเขิน ไทลื้อ ลาฮู(มูเซอ) บทความดังกล่าวได้แก่ ลอยกระทง พิธีกรรมของมอญเมืองลำพูน, ลัวะฆ่าควาย ลานหลัง เลือดที่แม่สะเรียง, หนุ่มศึกษาญู ตำนานการรบพุ่งของไทใหญ่ฯ, ปะดอง นางผู้มีห้วงคอ ทองคำแห่งรัฐเคยาห์, ดาละอั้ง ระเบิดาเมฆฝนบนดอยเชียงดาว, อาข่า คินที่ดาวพร้าวฟ้า ณ ลานสาวกอด, ตำนานการสร้างโลกของไทเขิน, ตำนานการสร้างโลกของไทลื้อ, ลาฮูมูเซอ พรานเลี้ยงเสือแห่งเมืองสิงห์

ST Sve ANGN ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง, 1965, The Hill Tribes of Thailand SEATO Press Release issued by the Public Information office of the South-East Asia Treaty Organization, โรเนียว, แผ่นปลิว, 15 หน้า

บทความนี้เป็นรายงานของ Dr. W.R.Geddes ซึ่งเป็นศาสตราจารย์ทางมานุษยวิทยาสังคม มหาวิทยาลัย Sydney ประเทศออสเตรเลีย ซึ่งเป็นที่ปรึกษาของกรมประชาสงเคราะห์ในการจัดตั้งศูนย์วิจัยชาวเขา กล่าวถึงความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับชาวเขา การพัฒนาสงเคราะห์ชาวเขา ปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับชาวเขา

ST Sve ANOT Central Hill Tribe Welfare Committee, 1963, Hill Tribe Development and Welfare in Thailand, Department of Public Welfare, Ministry of Interior, Bangkok, July 1963, 30 หน้า มีภาพประกอบ

หนังสือเล่มนี้ให้ความรู้เกี่ยวกับชาวเขาโดยทั่วไป กล่าวถึงปัญหาพื้นฐานที่เกี่ยวกับชาวเขา ได้แก่การตัดไม้ทำลายป่า และทำลายป่าต้นแม่น้ำลำธาร การปลูกฝิ่น ปัญหาความมั่นคงปลอดภัยตามแนวชายแดน และวิธีการแก้ปัญหาเหล่านี้ของกรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย

ST Sve ANOT ชิตพงษ์ สยามเนตร (2508), การบริหารงานพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาของกรมประชาสงเคราะห์ วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 132 หน้า เขียนเป็นภาษาไทย มีบทคัดย่อเป็นภาษาอังกฤษ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้กล่าวถึงปัญหาสำคัญที่ทำให้ต้องพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา การดำเนินงานของคณะกรรมการสงเคราะห์ชาวเขา การบริหารงานและวิธีดำเนินงานของกรมประชาสงเคราะห์ ปัญหาต่างๆ ในการพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา มีบทสรุปและข้อเสนอแนะ

ST Sve ANOT สนั่น วงศ์พัฬพันธุ์, 2516, การพัฒนาชาวเขาให้เป็นคนไทยเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ, วิทยานิพนธ์เสนอต่อวิทยาลัยการทัพบก สถาบันวิชาการทหารบกชั้นสูง, 29 มีนาคม 2516, โรเนียว, เย็บเล่ม 99 หน้า มีภาคผนวกและบรรณานุกรม

วิทยานิพนธ์เล่มนี้กล่าวถึงสภาพและปัญหาชาวเขาในปัจจุบัน (พ.ศ. 2516) ข้อมูลเกี่ยวกับชาวเขาเผ่าลีซอ มูเซอ เย้า กะเหรี่ยง และม้ง ปัญหาชาวเขาในประเทศไทย การปฏิบัติการเกี่ยวกับการสงเคราะห์ชาวเขา การวางนโยบายชาวเขาในฐานะเป็นชนกลุ่มน้อย กระบวนการพัฒนาชาวเขาให้เป็นคนไทย มีบทสรุป

ST Sve ANOT พร้อม ผิวนวล(พลตรี), 2520, เอกสารการวิจัยส่วนบุคคลในลักษณะวิทยุทศศาสตร์ เรื่อง ภาคเหนือกับความมั่นคงแห่งชาติของไทย เสนอต่อวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร พ.ศ. 2520, โรเนียว, เย็บเล่ม, 112 หน้า

เอกสารการวิจัยนี้ให้ข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับภาคเหนือรวมทั้งชนกลุ่มน้อยในภาคเหนือ บทวิเคราะห์การเสริมสร้างความมั่นคงของรัฐบาลในภาคเหนือ ข้อเสนอแนะแนวทางเสริมสร้างความมั่นคงในภาคเหนือรวมทั้งงานทางสังคมจิตวิทยาต่อชนกลุ่มน้อย มีบทสรุปและบรรณานุกรม

ST Sve BB Bang-On Thiemsiri and Kannika Mahawat, 1972, List of Documentary Films on Thailand, Applied Scientific Research Corporation of Thailand, โรเนียว เย็บเล่ม, 28 หน้า

กล่าวถึงภาพยนตร์ 16 มม. ที่เกี่ยวกับชาวเขาเผ่าต่างๆ ที่มีอยู่ที่ห้องสมุด USIS คือมีเกี่ยวกับชาวเขาเผ่าอีเก้อ เผ่าละว้า เผ่าลีซอและกะเหรี่ยง เผ่าม้ง ไทลื้อ และมูเซอ เย้า

ST Sve EC สานิตย์ เสี้ยวภูเขียว 2530 พืชป่าที่นำมาใช้ประโยชน์ นอกเหนือจากการใช้เป็นอาหารของชาวเขาและคนท้องถิ่นในบางท้องที่ของจังหวัดเชียงใหม่ วิทยานิพนธ์ วท.ม. (สาขาการสอนชีววิทยา) ม.เชียงใหม่ 165 หน้า

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ ให้ความรู้เกี่ยวกับพืชป่าที่นำมาใช้ประโยชน์ นอกเหนือจากการใช้เป็นอาหารของชาวเขาและคนท้องถิ่น ในบางท้องที่ในจังหวัดเชียงใหม่ เฉพาะในด้านสีย้อม เส้นใย เครื่องเทศ กลิ่นหอม และสมุนไพร เมื่อทราบลักษณะและวิธีการใช้ โดยแบ่งพื้นที่ สำนวตตามลักษณะทางภูมิศาสตร์เป็น 2 ลักษณะ คือ บริเวณเทือกเขาซึ่งเป็นที่อยู่ของชาวม้ง ได้แก่ ขุนช่างเคี่ยน อ.เมือง, ดอยปุย อ.หางดง และบริเวณพื้นราบในเขต อ.ดอยสะเก็ด สันทราย แม่ริม แม่แตง สันกำแพง สันป่าตอง สวรรค์ หางดง และอ.เมือง ผู้วิจัยได้คัดเลือกตัวอย่างพืชเหล่านี้มาเก็บไว้ 54 ชนิด 48 สกุล 32 วงศ์ ได้ทำการตรวจวินิจฉัยแยกพันธุ์ไม้ เพื่อศึกษาทางด้านอนุกรมวิธานของพันธุ์ไม้ที่ทำการสำรว ในการศึกษาพบพืชที่มีความ สำคัญทางเศรษฐกิจหลายชนิด เช่น อ่อม ปอกัญชา ปอกะสา รักใหญ่ เป็นต้น ซึ่งถ้าได้นำมาศึกษาวิธีการใช้อย่างถูกต้องแล้ว จะเป็นการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ให้เกิด ประโยชน์ที่สุด

ST Sve EC สุรัช กังวล 2537 "ต้นทุนผลตอบแทนและปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการผลิต ข้าวไร่ของเกษตรกรชาวไทยภูเขา: กรณีศึกษากันแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่" วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์และสหกรณ์การเกษตร สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้ 139 หน้า.

วิทยานิพนธ์นี้แสดงให้เห็นว่า ต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิตข้าวไร่ของเกษตรกร ชาวไทยภูเขาที่บ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ในปี 2532 มีต้นทุนทั้งหมด 1,988.64 บาทต่อไร่ เป็นต้นทุนผันแปรและต้นทุนคงที่ 1,658.60 และ 330.04 บาทต่อไร่ ตามลำดับ เมื่อพิจารณาผลตอบแทนที่ได้รับปรากฏว่าประสบกับการขาดทุน กล่าวคือ เกษตรกรชาวไทยภูเขามิราย ได้สุทธิและกำไรสุทธิต่อต้นทุนทั้งหมดมีค่าติดลบคือ -147.86 และ -477.9 บาทต่อไร่ตามลำดับ แต่ถ้าคิดเฉพาะต้นทุนที่เป็นเงินสดที่จ่ายไปจริงๆ เกษตรกรจะได้รับกำไรอยู่บ้างแต่ไม่มากนัก คือมีกำไรสุทธิเหนือต้นทุนทั้งหมด 1,273.25 บาทต่อไร่ ผู้วิจัยพบว่า ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดผลผลิตข้าวไร่ที่สำคัญที่สุดคือ ที่ดิน รองลงมาคือ แรงงาน เมล็ดพันธุ์ อุปกรณ์การเกษตร และปุ๋ย ตามลำดับ และปัจจัยอื่นๆ ได้แก่ สภาพแวดล้อมต่างๆ แสงแดด(ช่วงแสง) อุณหภูมิ ความชื้น และการจัดการของเกษตรกร ชาวไทยภูเขาเอง เป็นต้น

ST Sve EC Benchaphun SHINAWATRA 1985 Highland-lowland Interrelationships in Northern Thailand : A Study of Production, Distribution and Consumption. Ph.D. Dissertation, Department of Agricultural Economics, Michigan State University.

วิทยานิพนธ์นี้กล่าวถึงความสัมพันธ์ที่ชุมชนบนที่สูงและชุมชนในพื้นที่ราบมีต่อกัน โดยมองในแง่ผลกระทบจากการใช้พื้นที่บนตอยต่อระบบเศรษฐกิจของคนในพื้นที่ราบ ศึกษาเรื่อง การติดต่อซื้อขายระหว่างคนในพื้นที่ทั้งสอง และการแลกเปลี่ยนสิ่งของนอกกรอบตลาด รวมถึง การสื่อสารหรือให้ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีและการบริการ ผลการวิจัยพบว่า อาจมีความเป็นไปได้ที่การใช้ประโยชน์ที่ดินบนที่สูง จะส่งผลต่อการเกิดน้ำท่วมหรือความแห้งแล้งแก่ชนในพื้นที่ราบ สำหรับระบบการซื้อขาย(การตลาด) และการแลกเปลี่ยนเทคโนโลยีและบริการ เห็นได้ชัดว่า ระบบการตลาดจากพื้นที่ราบ และการดำเนินงานของรัฐที่พยายามทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหมู่ชาวเขาได้ดำเนินไปอย่างเด่นชัด แต่ที่เหมาะสมก็คือ ประชากรในพื้นที่สูง ควรเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับท้องถิ่นของตน โดยเฉพาะเทคโนโลยีที่มีอยู่แล้ว หากรัฐ และเอกชนดำเนินการได้ดี ความสัมพันธ์อันดีที่มีต่อชนในพื้นที่สูง จะก่อให้เกิดประโยชน์ในการ แก้ปัญหาเกี่ยวกับการลดจำนวนป่าไม้ การปลูกฝิ่น การพังสลายของดิน ความแห้งแล้ง และความยากจน

ST Sve EC Central Hill Tribe Welfare Committee, 1963, Hill Tribe Development and Welfare in Thailand, Department of Public Welfare, Ministry of Interior, Bangkok, July 1963, 41 หน้า

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึงชาวเขาและปัญหาที่เกี่ยวกับชาวเขา เรื่องการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกฝิ่น และปัญหาการขาดความปลอดภัยในบริเวณชายแดน กล่าวถึงการจัดตั้งศูนย์วิจัยชาวเขา การอบรมเจ้าหน้าที่ที่ทำงานเกี่ยวกับชาวเขา การตั้งหน่วยพัฒนาเคลื่อนที่ และการจัดสรรที่ดินให้ชาวเขาทำการเพาะปลูก

ST Sve EC Chupinit Kesmanee & John McKinnon, 1986, Instruments and Facts : Research, Development and State Formation in the Highlands, paper presented in Thai to Lannathai Conference, Chiangmai, 22-24 August, 1986, มีบรรณานุกรมและภาคผนวก 44 หน้า

บทความนี้เป็นบรรณนิทรรศงานวิจัยทางสังคมและเศรษฐกิจของชาวเขาเผ่าต่างๆ ในภาคเหนือของประเทศไทย มีรายงานเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงด้วย

ST Sve EC Cooper, Robert G., 1979, "The Tribal Minorities of Northern Thailand : problems and Prospects" หน้า 323-334 ในหนังสือชื่อ Southeast Asian Affairs 1979, Institute of Southeast Asian Studies, Singapore, 363 หน้า

บทความนี้เขียนเกี่ยวกับปัญหาชาวเขาโดยทั่วไป เรื่องความขาดแคลน เรื่องยาเสพติด เรื่องปัญหาความมั่นคง การตั้งถิ่นฐานของชาวเขา การแนะนำให้ใช้วิธีทำเกษตรกรรมแบบอนุรักษ์ การปลูกพืชทดแทนฝิ่น การทำนาแบบขั้นบันได และการจัดสรรน้ำ

ST Sve EC Falvey, L., 1977, Ruminants in the Highlands of Northern Thailand An Agrosociological Study, Thai-Australian Highland Agronomy Project, Chiangmai University, Thailand, 124 หน้า, มีตาราง บรรณานุกรม ภาพประกอบ

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึงการทำเกษตรกรรมของชาวเขาเผ่าต่างๆ กล่าวถึงทัศนคติของชาวเขาแต่ละกลุ่ม กะเหรี่ยง ม้ง มูเซอ เย้า ลีซอ อีเก้อ จีนฮ่อ และทัศนคติของคนไทย กล่าวถึงการใช้สัตว์เป็นเครื่องเช่นสรวงบูชา การจัดการเรื่องเกี่ยวกับโคกระบือ โรคของสัตว์ การลักขโมยโคกระบือ ปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับการเลี้ยงโคกระบือ สถานภาพทางเศรษฐกิจเกี่ยวกับโคกระบือในพื้นที่ภูเขา

ST Sve EC Grandstaff, Terry B., 1980, Shifting Cultivation in Northern Thailand : Possibilities for Development, Resource Systems Theory and Methodology Series, No.3, the United Nations University, Toho Seimei Building, 15-1 Shibuya 2-chome, Shibuya-ku, Tokyo 150, Japan, 44 หน้า

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึงภาคเหนือของประเทศไทยและชนกลุ่มน้อยที่อยู่ที่นี่ แบ่งการทำไร่เลื่อนลอยออกเป็น 2 แบบ คือแบบที่ทำกันมานานแล้ว และแบบผู้บุกเบิก กล่าวถึงพัฒนาการของวิธีการทำไร่เลื่อนลอย การพัฒนาวิธีการทำไร่เลื่อนลอยในภาคเหนือของประเทศไทย

ST Sve EC Keen, F.G.B., 1976, "Shifting cultivation in North Thailand" หน้า 49-68 จากหนังสือเรื่อง Man and the Environment Regional Perspectives, Longman, 1976

บทความนี้กล่าวถึงการทำเกษตรกรรมด้วยวิธีโค่นเผาป่าระบบนิเวศน์ ประชากรที่เพิ่มขึ้น และการเสียความสมดุลในระบบนิเวศน์ กล่าวถึงชาวเขา 6 เผ่าที่ทำเกษตรกรรมแบบนี้ในภาคเหนือของไทย ได้แก่ กะเหรี่ยง ม้ง เย้า มูเซอ ลีซอ และอีเก้อ กล่าวถึงกะเหรี่ยงค่อนข้างละเอียด พูดถึงคนไทยและกระบวนการพัฒนาที่เข้าไปในหมู่บ้านชาวเขา ยกตัวอย่างบริเวณดอยอินทนนท์ อำเภอจอมทอง จัง

ห้วยเชียงใหม่ ซึ่งมีกะเหรี่ยงอยู่ในบริเวณความสูง 950-1300 เมตรจากระดับน้ำทะเล และมีม้งอยู่สูงขึ้นไปกว่านั้น

ST Sve EC Kunstadter, Peter, E.C. Chapman and Sanga Sabhasri (editors), 1978, Farmers in the Forest Economic Development and Marginal Agriculture in Northern Thailand, East-West Center, the University Press of Hawaii, 402 หน้า

หนังสือเล่มนี้แบ่งออกเป็น 16 บท แต่ละบทแต่งโดยนักวิชาการชาวไทยบ้าง นักวิชาการชาวต่างประเทศบ้าง กล่าวถึงวิธีการทำเกษตรกรรมแบบต่างๆ ของชาวเขา ซึ่งส่วนใหญ่แล้วเป็นการทำไร่แบบเลื่อนลอย มีตัวอย่างในเรื่องของชนละว้า กะเหรี่ยงสะกอ กะเหรี่ยงโปว์ ม้ง ฯลฯ

ST Sve EC Manndorff, Hans 1965, The Hill Tribe program of the Public Welfare Department, Ministry of Interior Thailand, December 1965, โรเนียว เย็บเล่ม, 37 หน้า

รายงานการวิจัยนี้กล่าวถึงชาวเขาในประเทศไทยก่อน ค.ศ.1965 กล่าวถึงความสัมพันธ์กับรัฐบาลไทยที่เพิ่มขึ้นหลัง ค.ศ.1959 กล่าวถึงการสำรวจทางเศรษฐกิจและสังคมเกี่ยวกับชาวเขาเผ่าต่างๆ ในภาคเหนือของประเทศไทย

ST Sve EC Ministry of Agriculture and Cooperatives, 1970, Promotion of Livestock Production in the Highlands of Northern Thailand, รายงานโรเนียว เย็บเล่ม, 22 หน้า

รายงานนี้กล่าวถึงการใช้ที่ดินในหมู่ชาวเขาในภาคเหนือของประเทศไทย การเลี้ยงสัตว์และพฤติกรรมในการบริโภคเนื้อสัตว์ จำนวนสัตว์เลี้ยง การเลี้ยงสัตว์ของกะเหรี่ยงและละว้า การเพิ่มพันธุ์สัตว์ การเลี้ยงสัตว์ และสุขวิทยาในการเลี้ยงสัตว์ ทำรายงานมีข้อเสนอแนะ

ST Sve EC Nelson, Rupert R. 1969, Upland-Lowland Conflict : The Missionaries' Role, a research paper delivered to the Fifteenth Annual Mission Conference of the American Baptist Mission in Thailand, August 1969, โรเนียว, เย็บเล่ม, 18 หน้า

บทความนี้เกี่ยวกับปัญหาขัดแย้งระหว่างชาวเขากับชนในที่ราบลุ่ม ซึ่งขัดแย้งได้แก่เรื่องสิทธิการถือครองที่ดิน การปลูกฝิ่นและการค้าฝิ่น ปัญหาการหาตลาดขายพืชอื่น บทบาทของเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล กล่าวถึงบทบาทของหมอสอนศาสนาในการให้การศึกษาแก่ชาวเขา การแนะนำให้ใช้ที่ทำกินอย่างถูกวิธี และส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างคริสตศาสนิกชนไทย กับคริสตศาสนิกชนชาวเขา

ST Sve EC Oughton, G.A., 1969, "Agricultural Development in the Hills of Northern Thailand", Subject matter of a briefing given to the SEATO Orientation Course at the Tribal Research Centre, 22nd February, 1969, รายงานโรเนียว เย็บเล่ม 12 หน้า

รายงานนี้กล่าวถึงเหตุผลของชาวเขาในการทำไร่เลื่อนลอย ศึกษาปัจจัยความสัมพันธ์ระหว่างการกลิกรรมแบบไร่เลื่อนลอยและการอพยพย้ายถิ่นของชาวเขา การเพิ่มประชากรของชาวเขาและผลกระทบที่จะเกิดขึ้น รายงานนี้เสนอแนะวิธีการแก้ปัญหาต่างๆ ด้วย

ST Sve EC Oughton, G.A., 1970, "Swidden Cultivation and Forest Destruction in North Thailand", Paper prepared by the Agricultural Adviser, Tribal Research Centre for the 3rd National Forestry Conference held at Chiangmai, August 14-22, 1970, บทความโรเนียว เย็บเล่ม 17 หน้า

บทความนี้กล่าวถึงการเพิ่มขึ้นมากของประชากรชาวเขา กล่าวถึงวิธีการแก้ปัญหาในอนาคตซึ่งควรแนะนำเรื่องการคุมกำเนิดและพัฒนาการใช้ที่ดินให้มีประสิทธิภาพ กล่าวถึงวิธีการทำเกษตรกรรมแบบไร่เลื่อนลอยแบบต่างๆ กล่าวถึงวิธีการใช้และอนุรักษ์ที่ดินให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ST Sve EC Patya Saihoo, 1963, The Hill Tribes of Northern Thailand A Study by Patya Saihoo, Research Fellow under The SEATO Cultural Programme 1962-63, 88 หน้า

รายงานการวิจัยนี้กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของการศึกษาเรื่องชาวเขาในประเทศไทย มีบรรณนิทัศน์บทความต่างๆ กล่าวถึงลักษณะทางเศรษฐกิจที่เสื่อมโทรมของชาวเขา งานพัฒนาชาวเขาซึ่งทำโดยหน่วยราชการไทยและหน่วยงานเอกชน มีภาคผนวก

ST Sve EC Prasert Bhandhachat and others, 1987. 1986 Crop Year Corn Production Survey in the Project Areas of the Thai-German Highland Development Programme Chiang Mai : Payap Research and Development Center, Payap University, 57 pages.

หนังสือเล่มนี้ เป็นรายงานการสำรวจผลการส่งเสริมให้กลุ่มชนบนพื้นที่สูงปลูกข้าวโพด ผู้ส่งเสริมคือ โครงการพัฒนาพื้นที่สูงไทย-เยอรมัน ผู้รับการส่งเสริมคือ ชาวเขาและชาวไทยบนพื้นที่สูง (ลีซอ มูเซอ อาข่า กะเหรี่ยง ไทยใหญ่) รายงานนี้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของโครงการ การปลูกข้าวโพดของผู้ที่ได้รับการส่งเสริมตามวิธีการที่ได้รับคำแนะนำของผู้ส่งเสริม แสดงผลงานโดยสรุปของโครงการนี้ และยังกล่าวถึงปัญหาและอุปสรรคของการสำรวจเพื่อจัดทำรายงานนี้อีกด้วย

ST Sve EC Prasert Bhandhachat, G. Lamar Robert, Sinth Sarobol and Ronald D. Renard, 1987, 1986 Crop Year Rice Production Survey in the Project Area of the Thai-German Highland Development Programme, Payap Research and Development Center, payap University, Chiangmai, Thailand, April 1987, 79 หน้า

รายงานนี้เสนอข้อมูลเปรียบเทียบระหว่างชาวเขาที่ได้รับการอบรมวิธีการปลูกข้าวจากโครงการ ไทย-เยอรมันเพื่อพัฒนาที่สูงกับชาวเขาที่ไม่ได้รับการอบรม มีตารางแสดง กลุ่มประชากรที่ศึกษาได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ลีซอ มูเซอ อีเก้อ กะเหรี่ยง ไทใหญ่ และไทย

ST Sve EC Robert, G.L. and R.D. Renard (eds.) 2529/1986 Data Requirements for Highland Farming System Development. Proceedings of a workshop sponsored by The Food and Agricultural Organization of the United Nations and the Payap Research Center, Payap University 21-25 April 1986 286 pages

ในการประชุมเชิงปฏิบัติการนี้ มีบทความที่เขียนเป็นภาษาอังกฤษ ได้แก่ "ปัญหาด้านเกษตรกรรมของเกษตรกรในเขตภูเขา : ทรัพยากร เทคนิค การเกษตร เศรษฐกิจ" / "โครงสร้าง ช่วยพัฒนาพื้นที่สูงขององค์การ Thai-Norwegian Church" / "บทบาทของสหประชาชาติด้าน การจัดการอาหารและเกษตรกรรม รวมถึงคำแนะนำในด้านการพัฒนาการเกษตร" / "ความ ต้องการข้อมูลสำหรับการพัฒนาระบบปลูกข้าวในท้องถิ่นภาคเหนือของประเทศไทย" / "การ ผลิตและใช้ประโยชน์จากข้าวสาลีในพื้นที่สูงทางภาคเหนือของประเทศไทย" / "บทบาทของ ศูนย์ผลิตกาแฟในการแก้ปัญหาด้านเผยแพร่แนะนำ และขยายการปลูกกาแฟในพื้นที่สูง" / "การ ใช้แผนที่และremote sensing สำหรับระบบการเกษตรในพื้นที่สูง" / "TRI-ORSTOM project : บทบาทของงานวิจัยทางสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา" / "การพัฒนาระบบปลูกพืชเศรษฐกิจ เพื่อทดแทนการปลูกพืชเสพติดในหมู่ชาวเขา" ฯลฯ

ST Sve EC Rogers, John, 1978, "Golden Triangle, or is it really a poverty triangle?", The Nation Review, February 26, 1978, หน้า 5

บทความสั้นๆ นี้กล่าวถึงการปลูกฝิ่นในภาคเหนือของประเทศไทย และกล่าวว่าชาวเขาซึ่งเป็นผู้ปลูกฝิ่นนั้นไม่ได้ร่ำรวยจากการขายพืชผลของเขา กล่าวถึงโครงการพระราชดำริในการจัดให้ชาวเขาปลูกพืชอื่นแทนฝิ่น

ST Sve EC The United Nations Survey Team, 1967, Report of the United Nations Survey Team on the Economic and Social Needs of the Opium-Producing Areas in Thailand,

Government House Printing Office, 1967, 144 หน้า มีแผนที่และภาพประกอบมาก หนังสือเล่มนี้กล่าวถึงทรัพยากรและสภาพแวดล้อมของหมู่บ้านชาวเขา การปลูกฝิ่นในฐานะที่เป็นพืชเศรษฐกิจของชาวเขาวิเคราะห์ทำบรรณนิทัศน์รายงานต่างๆ ที่เกี่ยวกับการปลูกฝิ่นของชาวเขา ปัญหาเกี่ยวกับฝิ่น บทบาทของรัฐบาลไทย ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการแก้ปัญหาเรื่องฝิ่น

ST Sve EC Tuck, Harley H., 1970, "Hill Agriculture-Problems and Possibilities", paper presented at the International Seminar on Shifting Cultivation and Economic Development in Northern Thailand, Ministry of National Development, Department of Land Development, October 1970, หน้า 199-214

บทความนี้กล่าวถึงปัญหาของชาวเขาโดยรวม การมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกับคนพื้นราบ ปัญหาเรื่องการศึกษา ปัญหาการไม่รู้ภาษาไทย ปัญหาเรื่องที่ดินสำหรับทำกิน ปัญหาในการใช้ที่ดินและน้ำซึ่งใช้อย่างไม่อนุรักษ์ ปัญหาในเรื่องการคมนาคมและการนำพืชผลออกไปสู่ตลาด ปัญหาการขาดแคลนทุน มีบทสรุป

ST Sve EC Wanat Bhruksasri and G.A. Oughton, 1970, "Research priorities in Hill-Tribe Development", บทความเสนอในที่สัมมนา International Seminar on Shifting Cultivation and Economic Development in Northern Thailand, Ministry of National Development/Department of Land Development, October 1970, หน้า 319-349

บทความนี้กล่าวถึงปัญหาของการใช้ที่ดินทำเกษตรกรรมแบบทำไร่เลื่อนลอย ซึ่งทำให้ดินจืดและเป็นการทำลายป่าไม้ต้นแม่น้ำลำธาร กล่าวถึงวิธีการทำเกษตรกรรมของชาวเขาเผ่าต่างๆ บทบาทของศูนย์วิจัยชาวเขาที่จะแก้ปัญหาต่างๆ เรื่องการใช้ที่ดิน ปัญหาทางสุขภาพอนามัย ปัญหาการปลูกฝิ่น การอนุรักษ์ป่าต้นแม่น้ำลำธาร ปัญหาในการติดต่อสื่อสารกับชาวเขา และปัญหาประชากร

ST Sve EC กรมประชาสงเคราะห์, (2505), รายงานการสำรวจทางเศรษฐกิจและสังคมของชาวเขา ในภาคเหนือของประเทศไทย, กันยายน, 2505, 99 หน้า

หนังสือนี้ในภาคที่หนึ่งกล่าวถึงการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง กล่าวถึงสภาพทางภูมิศาสตร์ ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ จำนวนและบริเวณที่อยู่อาศัยของชาวเขา การผสมผสานทางวัฒนธรรม ในสมัยปัจจุบัน กล่าวถึงลักษณะที่สำคัญของชาวเขาที่ปลูกฝิ่นทั้ง 4 เผ่า คือ ม้ง มูเซอ เย้า และลีซอ กล่าวถึงกิจกรรมทางเศรษฐกิจและโครงสร้างทางสังคม กล่าวถึงปัญหาที่เกี่ยวกับชาวเขาได้แก่ปัญหาเรื่องทำไร่เลื่อนลอย ปัญหาเรื่องการปลูกฝิ่น และปัญหาเรื่องการควบคุมบริเวณภูเขาและชายแดน ใน

ภาคที่สองได้กล่าวถึงข้อเสนอแนะ ซึ่งมีมาตรการทางนโยบาย มาตรการทางบริหาร และมาตรการทางด้านปรับปรุง ในตอนท้ายของหนังสือมีภาคผนวกซึ่งเป็นรายงานการสำรวจชาวเขาของเจ้าหน้าที่รวม 5 คน

ST Sve EC กองนโยบายและวางแผน, 2521, รายงานสถิติเกี่ยวกับยาเสพติด เมษายน-มิถุนายน 2521, กองนโยบายและวางแผน สำนักงาน ป.ป.ส. โรเนียว เย็บเล่ม 81 หน้า มีแผนที่และภาคผนวก

หนังสือรายงานสถิติเกี่ยวกับยาเสพติด รายงานสามเดือนของสำนักงาน ป.ป.ส.นี้รวบรวมไว้เพื่อใช้เป็นข้อบ่งชี้ภาวะการณ์ของยาเสพติดด้านต่างๆ ในเชิงสถิติ การบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด การปราบปรามและจับกุมผู้กระทำความผิดกฎหมาย การป้องกันการติดยาเสพติด การควบคุมพืชเสพติด กล่าวถึงโครงการพัฒนาเศรษฐกิจชาวไทยภูเขาซึ่งรัฐบาลไทยและสหประชาชาติดำเนินการร่วมกัน การพัฒนาชาวไทยภูเขา กล่าวถึงแผนการปลูกพืชทดแทนและพัฒนาชุมชนในพื้นที่ที่มีการปลูกฝิ่น ลุ่มแม่น้ำแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

ST Sve EC จรัส สุวรรณเวลา, 2523, ปัญหาชนกลุ่มน้อยชาวไทยภูเขา, สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, สำนักพิมพ์สมพงษ์, 13 หน้า

หนังสือนี้กล่าวถึงปัญหาชนกลุ่มน้อยชาวไทยภูเขาซึ่งเป็นปัญหาเกี่ยวกับความมั่นคงของชาติ ปัญหาการไร้เลื่อนลอยและการทำลายป่าต้นน้ำลำธาร ปัญหาการปลูกฝิ่น ปัญหาการใช้และการติดฝิ่นของชาวไทยภูเขา ปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน ปัญหาการพัฒนาการเกษตรที่สูง

ST Sve EC จันทบูรณ์ สุทธิ, 2524, ไร้เลื่อนลอยชาวเขา, ศูนย์วิจัยชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ มีนาคม 2524, โรเนียว เย็บเล่ม 124 หน้า มีตารางภาคผนวก และแผนที่

รายงานการวิจัยเล่มนี้กล่าวถึงไร้เลื่อนลอยในภาพรวมในภาคที่หนึ่ง ในภาคที่สองกล่าวถึงไร้เลื่อนลอยชาวเขาในประเทศไทย กล่าวถึงลักษณะทางภูมิศาสตร์ ลักษณะภูมิอากาศ ลักษณะป่าไม้ ลักษณะของดินบนพื้นที่สูง มูลเหตุและรูปแบบการทำให้ไร้เลื่อนลอยของชาวเขา ชาวเขาในประเทศไทย และการกระจายตัว การเกษตรของชาวเขา ผลกระทบของการทำให้ไร้เลื่อนลอยของชาวเขา

ST Sve EC ขอบ คชอนันต์ (ดร.), 2523, "ชาวเขาในประเทศไทย" ศูนย์วิจัยชาวเขา จังหวัดเชียงใหม่, พ.ศ. 2523, บทความโรเนียว, 9 หน้า มีภาคผนวก เดิมเขียนเป็นภาษาอังกฤษ แล้ว น.ส.ผ่อง เพ็ญแข เทพหัสดิน ณ อยุธยา แปลเป็นภาษาไทยเพื่อพิมพ์เผยแพร่ในงานเทศกาลเที่ยวเมืองไทย 31 ตุลาคม - 2 พฤศจิกายน 2523 กรมประชาสงเคราะห์ เอกสารวิชาการเลขที่ 102 เล่มที่ 12/2523

บทความนี้ให้ภาพชาวเขาโดยรวม กล่าวถึงการรวมกลุ่มการกระจายและขนาดของประชากรชาวเขา ลักษณะทางสังคมของชาวเขาพิจารณาจากด้านการเกษตร ปัญหาใหญ่เกี่ยวกับชาวเขา ปัจจัยตัวเร่งต่อปัญหาชาวเขา ตอนท้ายบทความให้รายละเอียดโดยสรุปเกี่ยวกับชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง ม้ง มูเซอ เย้า ลัวะ(ถิ่น) อีเก้อ ลีซอ ละว้า ขมุ มีภาคผนวกแสดงแผนภูมิตระกูลภาษา และจำนวนประชากรชาวเขาเผ่าต่างๆ ใน พ.ศ. 2522

ST Sve EC ดำรงค์ ปิ่นทะนา 2533 "ความคาดหวังในการตั้งถิ่นฐานของชาวไทยภูเขา บ้านเวียงผาพัฒนา ตำบลศรีตงเย็น กิ่งอำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่" วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาด้านส่งเสริมการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้ 93 หน้า.

ชาวไทยภูเขاب้านเวียงผาพัฒนา มีความคาดหวังอยู่ในระดับ "มาก" ต่อการตั้งถิ่นฐานใหม่ ได้แก่ ด้านแหล่งน้ำ สภาพพื้นที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติ เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ลักษณะการตั้งบ้านเรือน และการบริการจากรัฐ และมีความต้องการพัฒนาการเกษตรอยู่ในระดับสูง ปัญหาที่ชาวไทยภูเขاب้านเวียงผาพัฒนาประสบอยู่ในปัจจุบันคือ ปัญหาการไม่มีบัตรประจำตัวประชาชนมากที่สุด รองลงมาไม่มีถนน ไม่รู้หนังสือไทย มีรายได้ต่ำ มีน้ำสำหรับอุปโภคและบริโภคไม่พอใช้ ไม่มีพื้นที่การเกษตร และพื้นที่การเกษตรอยู่ห่างไกลหมู่บ้าน ซึ่งเป็นสาเหตุในการย้ายถิ่นฐานของชาวไทยภูเขاب้านเวียงผาพัฒนา

ST Sve EC อีระเดช พรหมวงศ์ และคนอื่นๆ 2538 "การประเมินผลการฝึกอบรมเกษตรกร ชาวเขา ในการปลูกและผลิตกาแฟอาราบิก้า ในโครงการศูนย์การวิจัยและพัฒนากาแฟบนที่สูง" รายงานการวิจัย คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 35 หน้า.

รายงานการวิจัยนี้ ประเมินผลโครงการฝึกอบรมเกษตรกรชาวเขาที่ปลูกและผลิต กาแฟอาราบิก้า ในโครงการศูนย์วิจัยและพัฒนากาแฟบนที่สูงได้ว่า เกษตรกรสามารถนำ ความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปใช้ประโยชน์ เรียงลำดับจากมากไปน้อยดังนี้ ขั้นตอนและวิธีการปลูกกาแฟ การกำจัดวัชพืชในแปลงกาแฟ การเก็บเกี่ยวผลผลิต ส่วนในด้านการยอมรับปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่นั้น เกษตรกรยอมรับเรียงตามลำดับจากมากไปน้อยดังนี้ การเตรียมหลุมปลูกกาแฟ การใช้จำนวนต้นกาแฟต่อไร่ การใช้พันธุ์กาแฟที่ต้านทานโรคราสนิม สำหรับปัญหาของเกษตรกรคือ พื้นที่ปลูกกาแฟมีจำกัด โรคแมลงและศัตรูกาแฟ ภัยธรรมชาติ การคมนาคมลำบาก ขาดเงินทุนและแรงงานในการเก็บเกี่ยวผลผลิต ขาดคำแนะนำในระยะเวลาที่จำเป็น และปัญหาด้านการตลาด

ST Sve EC อีรเดช พรหมวงศ์, นริศ ยิ้มแย้ม และดุษฎี ณ ลำปาง 2538 "สถานการณ์การผลิตและวิธีการปลูกกาแฟของเกษตรกรชาวเขาในจังหวัดเชียงใหม่" รายงานการวิจัย คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 51 หน้า.

รายงานการวิจัยสรุปว่าชาวเขามีประสบการณ์ในการปลูกกาแฟมาแล้วเฉลี่ย 9 ปี เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนต้นกล้ากาแฟจากหน่วยงานต่างๆ ของรัฐ ส่วนใหญ่ ไม่มีการเลือกพื้นที่ปลูกเนื่องจากปัจจุบันพื้นที่มีจำนวนจำกัด ปลูกกาแฟร่วมกับพืชอื่นๆ และไม่มีความรู้ในการเลือกพื้นที่เกษตรกรที่มีการผลิตพื้นที่ปลูกกาแฟ จะปลูกกาแฟบนพื้นที่ราบ ไม่สูงชันมากนัก ดินมีความอุดมสมบูรณ์ ใกล้แหล่งน้ำ พื้นที่มีร่มรำไร ปลูกได้ต้นไม้ผล หรือไร่ผืนเก่า ปัญหาที่พบคือ กาแฟดูแลรักษายาก ราคาผลผลิตตกต่ำ ขาดเงินทุนในการซื้อปัจจัยการผลิต หนูและกระรอกทำลายผลกาแฟสุก เป็นต้น

ST Sve EC พัทธรินทร์ ยารณะ 2537 "ทัศนคติของเกษตรกรชาวเขาที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้: กรณีศึกษาถอยภูค่า อำเภอบัว จังหวัดน่าน" วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชา ส่งเสริมการเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 90 หน้า.

วิทยานิพนธ์นี้แสดงให้เห็นว่า ทัศนคติของเกษตรกรชาวเขาต่ออาชีพเกษตรกรรม และต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อยู่ในเกณฑ์ที่ดีคือ เกษตรกรชาวเขามีความเห็นว่า อาชีพ เกษตรกรรมเป็นอาชีพที่ดี และการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เป็นสิ่งที่จำเป็นต้องทำ ทั้งนี้ ทัศนคติดังกล่าวไม่ขึ้นอยู่กับเพศ อายุ การอ่านหนังสือได้ จำนวนสมาชิกในครอบครัว จำนวนพื้นที่ครอบครอง ความศรัทธาในผู้นำ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังเสนอปัญหาที่เกี่ยวข้องกับ การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ที่สำคัญคือ ปัญหาการทำไร่เลื่อนลอย ไฟไหม้ป่า การตัดไม้ ทำลายป่า เกษตรกรชาวเขาส่วนใหญ่ต้องการให้มีการปลูกป่าทดแทนพื้นที่เสื่อมโทรม มีการออกกฎหมายคุ้มครองป่า และการจัดที่ดินทำกินให้เกษตรกรมากขึ้น

ST Sve EC พัลลภ วรวิทย์ 2535 "การศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมกับรูปแบบการใช้ที่ดินของชาวไทยภูเขา ณ พื้นที่โครงการหลวงอ่างขาง เขตตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัด เชียงใหม่" วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการจัดการป่าไม้ มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ 151 หน้า.

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ เสนอความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมกับ รูปแบบการใช้ดินของชาวเขาในพื้นที่โครงการอ่างขาง ซึ่งพบว่าชาวเขาส่วนใหญ่มีอาชีพหลัก คือ ทำการเกษตร โดยมีการปลูกข้าว ข้าวโพด และถั่ว ความสัมพันธ์ต่อรูปแบบการใช้ที่ดิน เป็นไปในทางบวกทั้งสิ้น โครงการหลวงฯ มีการส่งเสริมการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจชนิดอื่นๆ แทนการปลูกฝิ่นของชาวเขา ซึ่งสามารถทำ

รายได้ดีเท่าเทียมกัน และยังมีการยับยั้งการบุกรุก ทำลายป่าเพื่อทำไร่เลื่อนลอย มีการอนุรักษ์ดินและน้ำ ส่งผลให้สภาพความเป็นอยู่และรายได้ของชาวเขาดีขึ้นกว่าเดิม

ST Sve EC ไร่ไพพรรณ อภิชิตพงศ์ชัย 2538 "การประเมินผลการส่งเสริมการปลูกกาแฟอาราบิก้า ในโครงการศูนย์วิจัยและพัฒนากาแฟบนพื้นที่สูง" รายงานการวิจัย คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัย เชียงใหม่ 84 หน้า.

รายงานการวิจัยนี้ ประเมินผลการส่งเสริมการปลูกกาแฟอาราบิก้าในโครงการศูนย์วิจัยและพัฒนากาแฟบนพื้นที่สูงได้ว่า ในปี 2535 เกษตรกรชาวเขาส่งส่วนใหญ่ไม่มีการ ปลูกกาแฟเพิ่มหรือปลูก ซ้อน ส่วนในปี 2536 เกษตรกรมีต้นกาแฟลดลงระหว่าง 100-500 ต้นต่อครอบครัว ในปี 2534-2535 เกษตรกรจำหน่ายผลผลิตสดได้ราคา 6-10 บาทต่อกิโลกรัม แต่ในปี 2536 จำหน่ายได้ราคาระหว่าง 1-5 บาทต่อกิโลกรัม จากจำนวนต้นกาแฟที่ลด จำนวนลงเรื่อยๆ สาเหตุเนื่องจากราคากาแฟในแต่ละปีมีแนวโน้มลดลงเรื่อยๆ ทำให้เกษตรกร ขาดแรงจูงใจในการผลิตกาแฟอย่างมีประสิทธิภาพ และไม่มีการดูแล รักษาต้นกาแฟ ทำให้ต้น กาแฟโทรมและตายในที่สุด ปัญหาในการปลูกกาแฟมีดังนี้ ขาดแคลนแรงงาน ผลิตกาแฟ ในฤดูการผลิต โรคและแมลงศัตรูกาแฟ ปัจจัยการผลิตมีราคาแพง ขาดเงินทุนสนับสนุน แปลงกาแฟขาดน้ำในฤดูแล้ง มีวัชพืชในแปลงกาแฟ มีสัตว์เลื้อยเข้าไปคุ้ยเขี่ยต้นกาแฟ ราคาผลผลิตตกต่ำ ไม่มีตลาดรองรับ ขาดคำแนะนำในระยะเวลาที่จำเป็น และการปลูกกาแฟ ได้ต้นไม้ใหญ่ เป็นต้น

ST Sve EC รุจิรา บัณฑิตมานุช 2539 "การรับข่าวสารจากสื่อของชาวไทยภูเขา บ้านห้วยน้ำดัง ตำบลก๊อดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่" วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชา ส่งเสริมการ เกษตร สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้ 116 หน้า.

วิทยานิพนธ์นี้เสนอผลงานวิจัยคือ ชาวไทยภูเขาบ้านห้วยน้ำดัง ตำบลก๊อดช้าง อำเภอ แม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ มีความต้องการรับข่าวสารทางการเกษตร ข่าวสารตลาดการเกษตร ข่าวสารราชการ ตามลำดับ ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อนบ้าน การประชุม วิทยุกระจายเสียง เป็นสื่อที่มีระดับความเข้าใจและเหมาะสมมากที่สุด มีปัญหาน้อยที่สุด ส่วนเจ้าหน้าที่เอกชน มีระดับ ความเข้าใจและเหมาะสมน้อยที่สุด และมี ปัญหามากที่สุด

ST Sve EC วิชัย โปษยะจินดา, 2529, ข้อมูลและข้อคิดเกี่ยวกับการปลูกฝิ่น, สถาบันวิจัย วิทยาศาสตร์การแพทย์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 31 หน้า

หนังสือนี้กล่าวถึงประชากรชาวไทยภูเขากลุ่มชาติพันธุ์ กะเหรี่ยง ม้ง มูเซอ เย้า อีเก้อ ลีซอ ลัวะ

และอื่นๆ กล่าวถึงสถานภาพการปลูกฝิ่น การเกษตร รายได้ บทบาทของฝิ่นทางสังคม ข้อคิดเกี่ยวกับ การปลูกฝิ่น ทำไมชาวไทยภูเขาจึงปลูกฝิ่น การปลูกฝิ่นให้คนหรือโทษแก่ชาวไทยภูเขา

ST Sve EC วิทย์ เทียงบุรณธรรม 2521 ฝิ่นสู่เฮโรइन กรุงเทพฯ : แพรวพิทยา 473 หน้า.

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึงฝิ่นชนิดต่างๆ แหล่งปลูกฝิ่นในประเทศไทยและต่างประเทศ ชาวเขาในประเทศไทยกับฝิ่น การสำรวจปริมาณไร่ฝิ่น เส้นทางเดินของฝิ่นและอนุพันธ์ฝิ่นที่ผิด กฎหมาย ประวัติความพยายามที่จะเลิกฝิ่นในประเทศไทย เรื่องเฮโรइनและประวัติความเป็นมา การเปลี่ยนฝิ่น กัญชา และมอร์ฟินเป็นเฮโรइन ฤทธิ์ของเฮโรइन การบำบัดรักษาผู้ ติดฝิ่น มอร์ฟิน และเฮโรइन พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษฉบับต่างๆ

ST Sve EC อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2521, โครงสร้างเศรษฐกิจของชาวเขาในภาคเหนือของประเทศไทย, จัดพิมพ์โดยสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย 2521, โรเนียว เย็บเล่ม มีตาราง 19 หน้า

รายงานการวิจัยฉบับนี้ศึกษาชาวเขาเผ่า ม้ง เย้า มูเซอ ลีซอ อีเก้อ อธิบายโครงสร้างทางเศรษฐกิจของชาวเขา โดยมุ่งดูความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยและระบบต่างๆ ที่อยู่ในสังคมของชาวเขา ได้แก่ระบบนิเวศน์ วิธีการผลิต ผลผลิต ระบบการแจกจ่าย การบริโภค ระบบสังคมการเมืองและระบบคุณค่า การใช้ผลผลิต เป้าหมายการผลิต อธิบายลักษณะการผลิตด้วยการทำไร่แบบโค่นเผาของชาวเขา การถือครองที่ดิน การใช้แรงงาน ลักษณะการใช้ผลผลิตและการแลกเปลี่ยน ระบบสังคมและการเมืองของชาวเขา ลักษณะการเคลื่อนไหวภายในระบบเศรษฐกิจของชาวเขา

ST Sve EC อุดร สุทธิมิตร 2534 "ผลกระทบของโครงการพัฒนาโดยตมตสสภาพเศรษฐกิจ-สังคม การใช้ประโยชน์ที่ดิน และการบริโภคไม้ บ้านห้วยน้ำขุ่น ตำบลแม่ไร่ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย" วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาการจัดการป่าไม้ มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ 86 หน้า.

วิทยานิพนธ์เล่มนี้เสนอผลกระทบของโครงการพัฒนาโดยตมตสสภาพเศรษฐกิจ-สังคม ซึ่งพบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับรายได้ของครัวเรือนคือ จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่อยู่ในวัยแรงงาน ปัจจัย ที่มีผลต่อการปรับปรุงการใช้ประโยชน์ที่ดินคือ การศึกษาของหัวหน้าครอบครัว ปัจจัยที่มี ความสำคัญต่อการบริโภคได้แก่ รายได้ของครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และการมีอุปกรณ์หุงต้มไฟฟ้าไว้ใช้ ผลกระทบจากโครงการพัฒนาโดยตมตสสภาพเศรษฐกิจและสังคมคือ ทำให้ความเป็นอยู่โดยทั่วไปของราษฎรดีขึ้น มีโอกาสทางการศึกษามากขึ้น ได้รับ ความช่วยเหลือทางด้านสาธารณสุขและราษฎรไม่ต้องออกไปทำงานนอกพื้นที่ แต่ผลกระทบ ต่อการใช้ประโยชน์ที่ดินทำให้ราษฎรมีพื้นที่ทำกินน้อยลง เพราะถูกกำหนดพื้นที่ทำกินอย่างถาวร การเกษตรต้องอาศัยน้ำฝนธรรมชาติ เพราะยังมีการใช้เทคโนโลยีด้านการเกษตรน้อยอยู่

ผลกระทบต่อการบริโภคไม้คือ เกิดการขาดแคลนไม้ไฟและไม่ใช้สอย เนื่องจากป่าไม้ถูกทำลายมาก ทางราชการควรมีการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่าและส่งเสริมให้มีการปลูกไม้โตเร็วทดแทน

ST Sve EC/EG/SS อานันท์ กาญจนพันธุ์ และมิ่งสรรพ ขาวสอาด 2538(1995) วรรณนาการของการบุกเบิกที่ดินทำกินในเขตป่า : กรณีศึกษาภาคเหนือตอนบน กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนประเทศไทย 167 หน้า.

งานวิจัยนี้ศึกษาวิวัฒนาการของการบุกเบิกที่ดินทำกินในเขตป่าภาคเหนือตอนบน โดยใช้แนวความคิดทางมานุษยวิทยาและเศรษฐศาสตร์ในการศึกษา และวิเคราะห์วิถีชีวิตและความเคลื่อนไหวของชุมชนในเขตป่าด้านต่างๆ คือ การเคลื่อนย้ายและการตั้งถิ่นฐานของชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจรัฐและอำนาจท้องถิ่นในการใช้และถือครองที่ดิน ระบบการผลิตของชุมชน ตลอดจนความคิดเกี่ยวกับป่าของชาวบ้านที่เปลี่ยนแปลงมาในช่วงเวลาต่างๆ กับทั้งผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญกับหลักการของระบบนิเวศเท่าเทียมกับหลักการของมนุษยธรรมที่เห็นคุณค่าของความสัมพันธ์ที่สอดคล้องกันระหว่างชุมชน ที่ดิน และป่าจากแง่มุมของภูมิปัญญาชาวบ้านอีกด้วย งานนี้เป็นกรณีศึกษา โดยศึกษาเจาะลึก 3 หมู่บ้านคือ 1.หมู่บ้านคนเมืองในเขตอุทยานแห่งชาติจังหวัดลำพูน 2.หมู่บ้านชาวเขาในเขตอุทยานแห่งชาติจังหวัดลำปาง 3.หมู่บ้านคนเมืองและคนอีสานในเขตป่าสงวนแห่งชาติจังหวัดเชียงราย นอกจากนี้ยังได้สำรวจชุมชนอีก 9 พื้นที่เพิ่มเติม และศึกษาเอกสารต่างๆประกอบด้วย ทำให้ได้ข้อมูลจำนวนมาก การวิเคราะห์ทำได้ละเอียดและมีระบบ

ST Sve ED อินทร นันทสมบุรณ์ 2538 "สภาพการจัดประสบการณ์ระดับก่อนประถมศึกษาของโรงเรียนที่มีนักเรียนชาวเขาในอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน" วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท บัณฑิต สาขาประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 122 หน้า.

วิทยานิพนธ์นี้ นำเสนอสภาพปัญหาและความต้องการในการจัดประสบการณ์ระดับ ก่อนประถมศึกษาในโรงเรียนที่มีนักเรียนชาวเขาในอำเภอแม่สะเรียงว่า โรงเรียนมากกว่า ครึ่งหนึ่งยังขาดแคลนความพร้อมในเกือบทุกด้าน โดยเฉพาะด้านอาคารเรียน ห้องเรียน และงบประมาณดำเนินการ วัสดุอุปกรณ์สำหรับนักเรียนไม่เพียงพอ สื่อการสอนมีน้อยไม่น่าสนใจ และสภาพชำรุดควรได้รับการซ่อมแซม เครื่องเล่นสนามส่วนใหญ่ไม่เหมาะสมกับสภาพและมีน้อย การจัดประสบการณ์สำหรับนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษาทุกกิจกรรม ดำเนินการ ตามกิจกรรมประจำวัน โดยยึดแนวการจัดประสบการณ์ของกองวิชาการสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ปัญหาที่พบได้แก่ ความพร้อมด้านภาษาไทยของนักเรียน ทำให้กิจกรรมเป็นไปด้วยความล่าช้า โรงเรียนขาดแคลนบุคลากร สำหรับความต้องการ

ของครูเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์ได้แก่ การจัดสรรบุคลากรให้ครบตามจำนวนห้องเรียน และครูผู้สอนควรจบวิชาเอกอนุบาล และเน้นให้ผู้บริหาร ผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการศึกษาระดับนี้

ST Sve ED สุจิตรา วรรณศิริพิพัฒน์ 2530 "เงื่อนไขทางสังคมและคุณสมบัติส่วนตัวกับการปฏิบัติงานของครูผู้สอนโครงการศูนย์การศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขา(ศศช.) : กรณีของบ้านห้วยน้ำจางและบ้านม่อนยะใต้ จังหวัดเชียงใหม่" วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาต่อเนื่อง ภาควิชาการศึกษาของโรงเรียน มหาวิทยาลัย ศิลปากร 175 หน้า.

วิทยานิพนธ์นี้แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในโครงการศูนย์การศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขา(ศศช.) คือ ปัจจัยเกี่ยวกับเงื่อนไขทางสังคมภายในหมู่บ้าน ได้แก่ ฐานะทางเศรษฐกิจและอาชีพ ชาติพันธุ์ของชาวเขา ความพร้อมของชาวเขาในแต่ละหมู่บ้าน ผู้นำและระบบเครือญาติ ลักษณะการประกอบอาชีพและการปลูกฝิ่น ประเพณีและความเชื่อ สภาพทางเศรษฐกิจและความยากจน และปัจจัยเงื่อนไขทางสังคมภายนอก หมู่บ้านได้แก่ การมีกอบรม การนิเทศติดตามผล ความล่าช้าของงบประมาณ ความไม่พร้อมของสื่อการเรียนการสอน สวัสดิการและสถานภาพลูกจ้างชั่วคราว การเยี่ยมชม ของหน่วยงานต่างๆ และระบบกลุ่มหมู่บ้านของโครงการ ศศช. ปัจจัยเกี่ยวกับคุณสมบัติส่วนตัวของครูที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูได้แก่ ประสบการณ์ในโครงการ ศศช. ความสามารถในการใช้ภาษาชาวเขา ความมุ่งมั่นในการทำงาน ความรับผิดชอบและความเสียสละ ระยะเวลาการเข้าไปปฏิบัติงานในหมู่บ้าน ความพยายามอดทน และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ทักษะการทำงานในโครงการ ศศช. และชาวเขา การขาดขวัญและกำลังใจ ปัญหาครอบครัว

ST Sve ED สุมาลี สายมณี 2535 "ความต้องการของชุมชน และรูปแบบการให้บริการของ โรงเรียนในชุมชนชาวเขา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาลำพูน" วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 127 หน้า.

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ศึกษาและพบว่า ความต้องการสูงสุดของชุมชนในการรับบริการจากโรงเรียนตามลำดับจากมากไปน้อยคือ 1)ด้านการเมืองการปกครอง ชุมชนมีความต้องการสูงสุดให้ครูอาจารย์ในโรงเรียนเป็นที่ปรึกษาคณะกรรมการหมู่บ้าน 2)ด้านเศรษฐกิจและอาชีพ ชุมชนมีความต้องการสูงสุดให้โรงเรียนแนะนำและสาธิตเกี่ยวกับอาชีพใหม่ๆ เพื่อเสริมรายได้ แก่ชุมชน 3)ด้านศิลปวัฒนธรรมประเพณี ชุมชนมีความต้องการสูงสุดให้โรงเรียนร่วมกิจกรรม ต่างๆ กับชุมชน 4)ด้านสาธารณสุข ชุมชนมีความต้องการสูงสุดในการแนะนำเกี่ยวกับ สุขภาพอนามัยทั่วไป 5)ด้านการศึกษา ชุมชนต้องการให้โรงเรียนเผยแพร่ความรู้โดยการกระจายเสียง 6)ด้านอาคารสถานที่และอุปกรณ์ ชุมชนมีความต้องการในการยืม

อุปกรณ์ บางอย่างเพื่อนำไปใช้ในกิจกรรมของชุมชน ส่วนรูปแบบการให้บริการชุมชนของโรงเรียน

- 1)ด้านการเมืองการปกครอง โรงเรียนได้ให้บริการสูงสุดร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดอบรมความรู้เกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย
- 2)ด้านการศึกษา โรงเรียนให้ครู อาจารย์ เป็นที่ปรึกษาทางวิชาการ และประสานงานกับแหล่งความรู้ต่างๆให้แก่ชุมชน
- 3)ด้านอาคาร สถานที่และอุปกรณ์ โรงเรียนให้ยืมอุปกรณ์บางอย่างเพื่อนำไปใช้ในกิจกรรม ของชุมชน
- 4)ด้านศิลปวัฒนธรรมประเพณี โรงเรียนร่วมกิจกรรมบางอย่างกับชุมชน
- 5)ด้านสาธารณสุข โรงเรียนให้คำแนะนำเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยทั่วไป
- 6)ด้านเศรษฐกิจและอาชีพ โรงเรียนให้คำแนะนำให้รู้จักการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนอย่างคุ้มค่า

ST Sve ED แสงทอง วรณแสงทอง 2536 "การสร้างชุดการเรียนรู้ เรื่องการเจ็บป่วยภายในบ้าน สำหรับนักเรียนชาวเขาในระดับประถมศึกษา" วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาเทคโนโลยีทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 140 หน้า.

ผู้วิจัยสร้างชุดการเรียนรู้ เรื่องการเจ็บป่วยภายในบ้านสำหรับนักเรียนชาวเขาในระดับ ประถมศึกษา ซึ่งสามารถช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้เพิ่มมากขึ้น และมีประสิทธิภาพ โดยการ เรียนจากชุดการเรียนรู้นี้ นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตัวเองตามลำพัง ซึ่งจะช่วยแก้ปัญหา เรื่องโรงเรียนมีครูไม่ครบชั้นเรียนได้ เพราะทำให้ครูสามารถสอนนักเรียนหลายชั้นในเวลาเดียวกันได้ ส่วนนักเรียนที่ขาดเรียนก็สามารถกลับมาเรียนจากชุดการเรียนรู้ได้ทันกับคนอื่น ๆ

ST Sve ED แสง ดั่งทรง 2536 "ความรู้และความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้ของนักเรียนชาวเขาในจังหวัดเชียงใหม่" วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 102 หน้า.

วิทยานิพนธ์นี้แสดงให้เห็นว่า ระดับความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้ของนักเรียน ชาวเขารวมทุกเผ่าอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกเป็นเผ่าพบว่า เผ่าเข้ามี้คะแนนเฉลี่ยสูงสุด รองลงไปได้แก่ เผ่าแม้ว เผ่าลีซอ เผ่าละว้า เผ่ากะเหรี่ยง และเผ่ามูเซอ ตามลำดับ สำหรับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้ของนักเรียนชาวเขารวมทุกเผ่า นั้น นักเรียนชาวเขา เห็นด้วยกับการอนุรักษ์ป่าไม้ เมื่อจำแนกเป็นรายเผ่าพบว่า เผ่าเข้ามี้คะแนนเฉลี่ยของ ความคิดเห็นสูงสุด รองลงไปได้แก่ เผ่ามูเซอ เผ่าละว้า เผ่าแม้ว เผ่ากะเหรี่ยง และเผ่าลีซอ

ST Sve ED Chankrachang, C., 1976, Hill Tribes of Thailand and Prospectus for Education, วิทยานิพนธ์ปริญญาเอกศึกษาศาสตร์ University of Northern Colorado, 164 หน้า

อุปกรณ์ บางอย่างเพื่อนำไปใช้ในกิจกรรมของชุมชน ส่วนรูปแบบการให้บริการชุมชนของโรงเรียน

- 1)ด้านการเมืองการปกครอง โรงเรียนได้ให้บริการสูงสุดร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดอบรมความรู้เกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย
- 2)ด้านการศึกษา โรงเรียนให้ครู อาจารย์ เป็นที่ปรึกษาทางวิชาการ และประสานงานกับแหล่งความรู้ต่างๆให้แก่ชุมชน
- 3)ด้านอาคาร สถานที่และอุปกรณ์ โรงเรียนให้อุปกรณ์บางอย่างเพื่อนำไปใช้ในกิจกรรม ของชุมชน
- 4)ด้านศิลปวัฒนธรรมประเพณี โรงเรียนร่วมกิจกรรมบางอย่างกับชุมชน
- 5)ด้านสาธารณสุข โรงเรียนให้คำแนะนำเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยทั่วไป
- 6)ด้านเศรษฐกิจและอาชีพ โรงเรียนให้คำแนะนำให้รู้จักการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนอย่างคุ้มค่า

ST Sve ED แสงทอง วรณแสงทอง 2536 "การสร้างชุดการเรียนรู้ เรื่องการเจ็บป่วยภายในบ้าน สำหรับนักเรียนชาวเขาในระดับประถมศึกษา" วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาเทคโนโลยีทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 140 หน้า.

ผู้วิจัยสร้างชุดการเรียนรู้ เรื่องการเจ็บป่วยภายในบ้านสำหรับนักเรียนชาวเขาในระดับ ประถมศึกษา ซึ่งสามารถช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้เพิ่มมากขึ้น และมีประสิทธิภาพ โดยการ เรียนจากชุดการเรียนรู้นี้ นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตัวเองตามลำพัง ซึ่งจะช่วยแก้ปัญหา เรื่องโรงเรียนมีครูไม่ครบชั้นเรียนได้ เพราะทำให้ครูสามารถสอนนักเรียนหลายชั้นในเวลาเดียวกันได้ ส่วนนักเรียนที่ขาดเรียนก็สามารถกลับมาเรียนจากชุดการเรียนรู้ได้ทันกับคนอื่น ๆ

ST Sve ED แสง ดั่งทรง 2536 "ความรู้และความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้ของนักเรียนชาวเขาในจังหวัดเชียงใหม่" วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 102 หน้า.

วิทยานิพนธ์นี้แสดงให้เห็นว่า ระดับความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้ของนักเรียน ชาวเขารวมทุกเผ่าอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกเป็นเผ่าพบว่า เผ่าเย้ามีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด รองลงไปได้แก่ เผ่าแม้ว เผ่าลีซอ เผ่าละวะ เผ่ากะเหรี่ยง และเผ่ามูเซอ ตามลำดับ สำหรับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้ของนักเรียนชาวเขารวมทุกเผ่า นั้น นักเรียนชาวเขา เห็นด้วยกับการอนุรักษ์ป่าไม้ เมื่อจำแนกเป็นรายเผ่าพบว่า เผ่าเย้ามีคะแนนเฉลี่ยของ ความคิดเห็นสูงสุด รองลงไปได้แก่ เผ่ามูเซอ เผ่าละวะ เผ่าแม้ว เผ่ากะเหรี่ยง และเผ่าลีซอ

ST Sve ED Chankrachang, C., 1976, Hill Tribes of Thailand and Prospectus for Education, วิทยานิพนธ์ปริญญาเอกศึกษาศาสตร์ University of Northern Colorado, 164 หน้า

วิทยานิพนธ์เล่มนี้กล่าวถึงการศึกษาของชาวเขา 6 เผ่าในประเทศไทย ได้แก่ อีเก้อ กะเหรี่ยง มูเซอ ลีซอ ม้ง เย้า กล่าวถึงประวัติการให้การศึกษาแก่ชาวเขา ปัญหาในปัจจุบัน (ค.ศ. 1976) เปรียบเทียบปัญหาการจัดการศึกษาให้ชาวเขากับปัญหาการจัดการศึกษาให้แก่ชนกลุ่มน้อยในสหรัฐอเมริกา กล่าวถึงแนวทางการจัดการศึกษาให้แก่วชาวเขาและการอบรมครู

ST Sve ED Nelson, Rupert R. 1969, Upland-Lowland Conflict : The Missionaries' Role, a reasearch paper delivered to the Fifteenth Annual Mission Conference of the Amerian Baptist Mission in Thailand, August 1969, โรเนียว, เย็บเล่ม, 18 หน้า

บทความนี้เกี่ยวกับปัญหาขัดแย้งระหว่างชาวเขากับชนในที่ราบลุ่ม ซึ่งข้อขัดแย้งได้แก่เรื่องสิทธิการถือครองที่ดิน การปลูกฝิ่นและการค้าฝิ่น ปัญหาการหาตลาดขายพืชอื่น บทบาทของเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล กล่าวถึงบทบาทของหมอสอนศาสนาในการให้การศึกษาแก่ชาวเขา การแนะนำให้ใช้ที่ทำกินอย่างถูกวิธี และส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างคริสตศาสนิกชนไทย กับคริสตศาสนิกชนชาวเขา

ST Sve ED กัญจน นากกลาง 2530 "ปัญหาการสอนพลศึกษาในโรงเรียนชาวเขา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงราย" วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต วิชาเอกพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 121 หน้า.

วิทยานิพนธ์นี้ศึกษาปัญหาการสอนพลศึกษาในโรงเรียนชาวเขา สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษา จังหวัดเชียงราย ซึ่งพบว่ามีปัญหาดังนี้ 1)ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคม จากชุมชนในเขตบริการของโรงเรียน มีสาเหตุมาจากผู้ปกครองของนักเรียนไม่เข้าใจลักษณะของการเรียนการสอนวิชาพลศึกษา และฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครองไม่เอื้ออำนวยต่อ การเรียนการสอนพลศึกษา 2)ปัญหาด้านการวัดและประเมินผล ครูพลศึกษาส่วนใหญ่มีปัญหา มากเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลให้ครบทุกวัตถุประสงค์ 3)ปัญหาด้านอุปกรณ์และสื่อ การสอน ครูพลศึกษาส่วนใหญ่มีปัญหาเกี่ยวกับขนาดและจำนวนสถานที่ในร่มและสนาม กลางแจ้งที่ใช้ในการเรียนการสอนพลศึกษา 4)ปัญหาด้านการดำเนินการสอน ซึ่งครูพลศึกษาส่วนใหญ่สอนได้ไม่ครบตามขั้นตอนของกระบวนการ หรือทักษะกระบวนการในแต่ละคาบ 5)ปัญหาด้านการเตรียมการสอนของครูพลศึกษา มีปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดรายละเอียด ของเนื้อหาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ และการกำหนดลำดับความสำคัญของ เนื้อหาแต่ละเรื่องให้สัมพันธ์ต่อเนื่องและเหมาะสมกับผู้เรียน

ST Sve ED กิ่งดาว พุทธิพันธ์ 2534 "กิจกรรมฝึกทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชาวเขาชั้นประถมศึกษาปีที่ 2" วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 203 หน้า.

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สร้างกิจกรรมเสริมการสอน เพื่อฝึกทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ขึ้นมา 24 กิจกรรม ซึ่งประกอบด้วย แบบแรกคือ แบบทดสอบวัดความสามารถในการเขียน สร้างสรรค์ 2 ชุด แบบที่สองคือ แบบทดสอบเรียงความบรรยายภาพ โดยให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2533 จำนวน 47 คน จาก 2 โรงเรียน เป็นกลุ่มตัวอย่าง ในการทดลอง โดยได้รับการสอนจากครูคนเดียวกัน ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่ได้รับการสอน ด้วยกิจกรรมฝึกทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และมีการพัฒนา ทักษะด้านการเขียนคำตอบแบบสร้างสรรค์ มากกว่าการพัฒนาทักษะด้านการเขียน เรียงความบรรยายภาพ รวมทั้งส่วนใหญ่มีความสามารถในการแต่งประโยคสูงขึ้น

ST Sve ED ขจิตภัย บุรุษพัฒน์, 2516, "การพัฒนาการศึกษาชาวเขา", วารสารสังคมศาสตร์ ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 มกราคม 2516 หน้า 1-25

บทความนี้กล่าวถึงสภาพทั่วไปของชาวเขา ปัญหาที่เกิดจากชาวเขา ได้แก่ปัญหาการปลูกฝิ่น ปัญหาการทำลายป่าไม้ต้นน้ำลำธาร ปัญหาความปลอดภัยทางชายแดน ปัญหาทางด้านสังคมและการเมือง วัตถุประสงค์ในการพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการศึกษาชาวเขา ได้แก่ตำรวจภูธรชายแดน มีตารางแสดงบัญชีสรุปยอดนักเรียนโรงเรียนชาวเขาในความรับผิดชอบของตำรวจภูธรชายแดน กล่าวถึงบทบาทของกรมสามัญศึกษา กรมการปกครอง กรมประชาสัมพันธ์ ปัญหาการพัฒนาการศึกษาชาวเขา มีบทสรุปและข้อคิดเห็น

ST Sve ED จารุณี มหาวินสุ 2538 "ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากชุดการสอนหมวดวิชา ส่งเสริมคุณภาพชีวิต(บังคับ) เรื่อง"ทรัพยากรธรรมชาติ" ระหว่างนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญชาวไทยพื้นราบกับชาวไทยภูเขาที่ลงทะเบียนเรียนแบบชั้นเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดเชียงใหม่" วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 243 หน้า.

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากชุดการสอนหมวดวิชา ส่งเสริมคุณภาพชีวิต(บังคับ) ตอนที่ 2 รักเมืองไทย เรื่อง"ทรัพยากรธรรมชาติ" ของนักศึกษา การศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ วิธีเรียนแบบชั้นเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 2 กลุ่ม คือ ชาวไทยพื้นราบ และชาวไทยภูเขา พบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ST Sve ED ชัยวัฒน์ ตรีโรจนานนท์ 2535 "ปัจจัยบางประการที่มีผลต่ออัตราการผ่านวัดอุปประสงค์ทางการเรียนของผู้เรียนชาวเขาในจังหวัดเชียงใหม่" วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 121 หน้า.

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่ออัตราการผ่านวัดอุปประสงค์ทางการเรียนของผู้เรียนชาวเขา ในวิชาภาษาไทย วิชาคณิตศาสตร์ วิชาเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิต และสังคม และรวมทั้ง 3 รายวิชา ซึ่งดูจากค่าน้ำหนักคะแนนมาตรฐาน (Beta base) พบว่าปัจจัยที่มีค่าสูงที่สุดเรียงลำดับไปจนถึงปัจจัยที่มีค่าน้อยที่สุดมีดังนี้ คือ วิชาภาษาไทย ปัจจัย ที่ส่งผลได้แก่ 1)การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน 2)ความพึงพอใจในการปฏิบัติ งานของครู 3)อัตราการสับเปลี่ยนโยกย้ายครู และ 4)ความเจ็บป่วยของผู้เรียน วิชาคณิตศาสตร์ ปัจจัยที่ส่งผลได้แก่ 1)การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน 2)อัตรา การสับเปลี่ยนโยกย้ายครู และ 3)ประสบการณ์การสอนของครู วิชาเสริมสร้างประสบการณ์ ชีวิตและสังคม ปัจจัยที่ส่งผลได้แก่ 1)อัตราการสับเปลี่ยนโยกย้ายครู 2)ประสบการณ์การสอน ของครู 3)การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน และ 4)เวลาเรียนของผู้เรียน สำหรับทั้ง 3 รายวิชา ปัจจัยที่ส่งผลได้แก่ 1)อัตราการสับเปลี่ยนโยกย้ายครู 2)การสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์การเรียนการสอน และ 3)ประสบการณ์การสอนของครู

ST Sve ED ณรงค์ สมณะ 2536 "ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยของชาวเขา โดยการ สอนเสริมด้วยวิธีทัศน์และการสอนแบบปกติ" วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 125 หน้า.

วิทยานิพนธ์นี้เสนอผลการวิจัยคือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยของผู้เรียน ชาวเขาใน ศูนย์การศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขา ปีการศึกษา 2533 อำเภอปาย จังหวัด แม่ฮ่องสอน ทั้ง 2 กลุ่มคือ กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมนั้น มีความแตกต่างกันโดยรวม แต่ไม่มีความแตกต่างกันในด้านทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ค่าเฉลี่ยของกลุ่ม ทดลองโดยส่วนรวมด้านทักษะการฟัง การอ่าน การเขียน สูงขึ้นมากกว่ากลุ่มควบคุม แสดงว่าวิธีการสอนทั้งสองแบบ ทำให้ผู้เรียนทั้งสองกลุ่มดำเนินการ เรียนรู้แตกต่างกันจริง แม้ว่าเมื่อแยกเป็นทักษะแต่ละด้าน กลับไม่ปรากฏว่าแตกต่างกันในทักษะด้านใด อย่างชัดเจน และสื่อวิธีทัศน์ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตชาวเขาพร้อมกับการเรียนภาษาไทยไปด้วย

ST Sve ED ทวีศักดิ์ คูอาริยะกุล 2534 "บทบาทในการปฏิบัติงานของครูนิเทศก์ โครงการ ศูนย์การศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขา(ศศช.) ในภาคเหนือ" วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาการศึกษาผู้ใหญ่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 121 หน้า.

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ เสนอผลงานวิจัยในเรื่องบทบาทในการปฏิบัติงานของครูนิเทศก์ โครงการศูนย์การศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขา(ศศช.) ทั้งในแง่บทบาทที่เป็นจริงและบทบาท ที่คาดหวังจากทัศนะของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง 3 กลุ่ม คือ ครูอาสาสมัคร ครูนิเทศก์ และเจ้าหน้าที่ศูนย์ศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด กล่าวคือสำหรับทัศนะโดยรวม กลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่มเห็นว่า ครูนิเทศก์ปฏิบัติบทบาทที่เป็นจริงโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และคาดหวัง ให้ปฏิบัติในระดับมาก ด้านบทบาทที่เป็นจริงที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าครูนิเทศก์ปฏิบัติอยู่ในระดับ มากมี 5 ข้อ คือ การประชุมครูเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เยี่ยมเยียนพบปะพูดคุยกับชาวบ้าน ประชาสัมพันธ์งานของครูให้ชาวบ้านเข้าใจ ประสานงานกับหน่วยงานอื่นและเสนอแผนงานและโครงการของกลุ่มต่อผู้บริหาร ส่วนข้อที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าครูนิเทศก์ปฏิบัติในระดับน้อยมี 2 ข้อ คือ แนะนำสาธิตการสอนใหม่ๆ กับทำหน้าที่สอนเมื่อครูขาด สำหรับบทบาทที่คาดหวังที่ต้องการให้ครูนิเทศก์ปฏิบัติในระดับมากที่สุดได้แก่ การเยี่ยมเยียนพบปะพูดคุยกับ ชาวบ้านและประชาสัมพันธ์งานของครูให้ชาวบ้านเข้าใจ

ST Sve ED เทพไท ศรีคำรณ 2535 "การศึกษากระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังความสำนึกในความเป็นคนไทยแก่นักเรียนชาวเขา ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 8" วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 359 หน้า.

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ผู้วิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนควบลุ่ม กำกับ นิเทศก์ และติดตามผลการจัดการเรียนการสอน เพื่อปลูกฝังความสำนึกในความเป็นคนไทยแก่นักเรียน ชาวเขาอย่างใกล้ชิด ผู้บริหารพัฒนาครูให้มีความรู้ด้านการสอนนักเรียนชาวเขาโดยส่งครูเข้ารับ การอบรม และเชิญเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา มาให้ความรู้แก่ครูในด้านการสอนภาษาไทย ด้านการเกษตรแผนใหม่ และด้านขนบธรรมเนียม ประเพณีต่างๆ ของชาวเขา

ST Sve ED สนิท สัตโยภาส 2531 "การสร้างแบบฝึกเพื่อสอนซ่อมเสริมนักเรียนชาวเขาชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีปัญหาด้านการออกเสียงตัวสะกดไม่ชัดเจน" รายงานการวิจัย วิทยาลัยครูเชียงใหม่ 231 หน้า.

รายงานการวิจัยเล่มนี้แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนซ่อมเสริมด้วยแบบฝึก มีสัมฤทธิ์ผลทางการออกเสียงคำที่มีตัวสะกดในภาษาไทย สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอน ซ่อมเสริมด้วยวิธีปกติ และการวิจัยครั้งนี้มีผลทำให้ได้แบบฝึกหัดสำหรับใช้สอนซ่อมเสริมนักเรียนชาวเขาชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีปัญหาด้านการออกเสียงคำที่มีตัวสะกดไม่ชัดเจน

ST Sve ED นิวัฒน์ ตามี 2539 "การเข้าถึงโอกาสในการได้รับการบริการทางการศึกษาของประชาชนชาวเขา" วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาการศึกษานอกระบบ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 111 หน้า.

วิทยานิพนธ์นี้ศึกษาพบว่า โอกาสเข้าถึงทางการศึกษาของคนในชุมชนไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับช่องทางการรับบริการ คนในชุมชนที่เข้าถึงโอกาสทางการศึกษาได้แก่ กลุ่มผู้นำ คณะกรรมการ ผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี มีผู้ให้การอุปถัมภ์ มีการศึกษาสูงมาก่อน ข้อมูลข่าวสารดี สติปัญญาดี เป็นต้น ส่วนคนในชุมชนที่มีโอกาสเข้าถึงทางการศึกษาน้อยหรือเข้าไม่ค่อยถึง ได้แก่ กลุ่มคนยากจน ครอบครัวแตกแยก เจ็บป่วยและปัจจัยที่เอื้อหรือเป็นอุปสรรคจำแนกได้ 2 ประเภท คือ เจ็บป่วยและปัจจัยที่มาจากภายในชุมชน ในฐานะผู้รับบริการ ได้แก่ ความต้องการ ทางการศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว วัฒนธรรม และจารีตประเพณี ข้อจำกัดในทรัพยากรธรรมชาติ และเจ็บป่วยและปัจจัยที่มาจากภายนอกชุมชนในฐานะผู้ให้บริการ ได้แก่ การขยายตัวของเอกชนและการสื่อสาร นโยบายรัฐเกี่ยวกับชาวเขา การคมนาคม การแพร่กระจายข่าวสาร และอิทธิพลระบบตลาด ผลจากการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษามีทั้งในเชิงบวกและเชิงลบดังนี้ ผลกระทบในเชิงบวกคือ ทำให้ชุมชนมีความเจริญขึ้น หรือโครงสร้าง พื้นฐานของชุมชนได้รับการพิจารณา ส่วนผลกระทบในเชิงลบคือ ระบบการศึกษาดั้งเดิม ของชุมชนถูกทำลาย และศักยภาพของชุมชนอ่อนแอไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมทางสังคมได้

ST Sve ED ปานแสง สุทธิปริดา 2538 "ผลของการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชาวเขาที่เริ่มเรียนภาษาอังกฤษ" วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 141 หน้า.

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษระหว่างนักเรียนชาวเขาที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา กับนักเรียนชาวเขา ที่เรียนด้วยวิธีการสอนตามคู่มือครู พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชาวเขาที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา สูงกว่านักเรียนชาวเขา ที่เรียนด้วยวิธีการสอนตามคู่มือครู ผลสัมฤทธิ์ทางการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนทั้งสอง กลุ่มดังกล่าวไม่แตกต่างกัน

ST Sve ED แผนกวิชาประถมศึกษา, 2517, การทดลองฝึกอบรมครูช่วยสอนเด็กชาวเขา รายงานการวิจัย แผนกวิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, โรเนียวเย็บเล่ม, 99 หน้า

รายงานการวิจัยเล่มนี้กล่าวถึงภูมิหลังในการวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย

การทดลองฝึกอบรม การเก็บรวบรวมข้อมูล วิธีวิเคราะห์ข้อมูล ผลของการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าการผลิตครูชาวเขาให้กลับไปสอนเด็กชาวเขาในหมู่บ้านของตนเองเป็นผลดีหลายประการ เช่น ไม่มีปัญหาเรื่องที่อยู่ อาหาร การสื่อความหมายกับนักเรียนและชาวบ้าน ตลอดจนครูเองมีกำลังใจเพราะเป็นการทำงานให้หมู่บ้านของตน และมีผลให้ชาวเขาเห็นความสำคัญของการศึกษา

ST Sve ED แผนกวิชาประถมศึกษา, 2518, การทดลองฝึกอบรมครูช่วยสอนเด็กชาวเขา รายงานการวิจัย แผนกวิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, โรเนียวเย็บเล่ม, 106 หน้า

รายงานการวิจัยเล่มนี้กล่าวถึงภูมิหลังในการวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย การทดลองฝึกอบรม การเก็บรวบรวมข้อมูล วิธีวิเคราะห์ข้อมูล ผลของการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าการผลิตครูชาวเขาให้กลับไปสอนเด็กชาวเขาในหมู่บ้านของตนเองเป็นผลดีหลายประการ เช่น ไม่มีปัญหาเรื่องที่อยู่ อาหาร การสื่อความหมายกับนักเรียนและชาวบ้าน ตลอดจนครูเองมีกำลังใจเพราะเป็นการทำงานให้หมู่บ้านของตน และมีผลให้ชาวเขาเห็นความสำคัญของการศึกษา

ST Sve ED พลเอกประภาส จารุเสถียร, 2509, ชาวเขาในประเทศไทย กรมประชาสงเคราะห์, กระทรวงมหาดไทย, สิงหาคม 2509, โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น กรมการปกครอง, 23 หน้า สำหรับภาคภาษาไทย และ 21 หน้า สำหรับภาคภาษาอังกฤษ

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึงชาวเขาในฐานะที่เป็นปัญหาใหม่ สำหรับรัฐบาลทั้งในด้านบริการสังคมและในด้านความปลอดภัยทั้งของชาวเขาเองและของประเทศเป็นส่วนรวม กล่าวถึงแผนพัฒนาชาวนโยบายของรัฐบาล การโฆษณาชวนเชื่อของคอมมิวนิสต์ โครงการนิคมสร้างตนเองสงเคราะห์ชาวเขา การจัดการศึกษาให้ชาวเขา การจัดตั้งศูนย์วิจัยชาวเขาขึ้นที่จังหวัดเชียงใหม่

ST Sve ED พัฒนพงษ์ พวงทอง 2535 "องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของนักเรียนชาวเขา จังหวัดแม่ฮ่องสอน" วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 152 หน้า.

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ เสนอองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาของนักเรียนชาวเขา ดังนี้ 1) องค์ประกอบด้านภูมิหลังของนักเรียนได้แก่ อายุ ศาสนา ฐานะของครอบครัว สถานภาพสมรสของบิดามารดา และระดับความเอาใจใส่ของ บิดามารดาต่อการเรียนของเด็ก 2) องค์ประกอบด้านการเรียนวิชาที่ชอบ 3) องค์ประกอบด้าน ความคาดหวังของนักเรียนในการศึกษาในระดับสูง รวมทั้งปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ของครอบครัวของนักเรียนชาวเขาซึ่งเป็นปัจจัยที่

สำคัญยิ่ง ฉะนั้นผู้บริหารหรือบุคคลากร ทางการศึกษาทุกระดับควรตระหนักถึงความสำคัญของปัจจัย และให้ความสำคัญกับกระบวนการ การบริหาร และการจัดการเรียนการสอนในระดับต่างๆ ให้มากขึ้น

ST Sve ED ไพริน วงศ์ชายะ 2538 "การใช้ชุดการสอนเพื่อเตรียมความพร้อมทางภาษาสำหรับ นักเรียนชั้นเด็กเล็กที่พูดภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง" วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต สาขาประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 134 หน้า.

วิทยานิพนธ์นี้แสดงให้เห็นว่า นักเรียนชั้นเด็กเล็กที่พูดภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง ที่เรียนโดยชุด การสอนที่สร้างขึ้นเพื่อเตรียมความพร้อมทางภาษาของเด็ก มีคะแนนค่าเฉลี่ยของแบบทดสอบความรู้ ทางภาษาสูงกว่ากลุ่มควบคุม ที่เรียนโดยแผนการจัดประสบการณ์ปกติ พฤติกรรมของนักเรียนในการ เรียนด้วยชุดการสอนนี้พบว่า นักเรียนมีความกระตือรือร้น สนใจ ตั้งใจที่จะเรียน และให้ความร่วมมือใน การทำกิจกรรมทั้งกิจกรรมรายบุคคลและกิจกรรมกลุ่ม เป็นอย่างดี ครูผู้สอนที่ใช้ชุดการสอนมีความเห็น ว่า เวลา จุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการสอน ดีมาก เหมาะกับวัยของเด็กอย่างมาก มีการจัดกิจกรรม และใช้สื่อการเรียน การสอน ที่หลากหลาย ได้รับความสนใจเด็ก เด็กมีโอกาสดำเนินกิจกรรมทางภาษาในขณะ ที่ทำ กิจกรรม พร้อมทั้งพัฒนาความพร้อมทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ของเด็กอีก ด้วย

ST Sve ED มงคล ทองจันทิก 2530 การศึกษาบทบาทที่คาดหวังและที่เป็นจริงของครูโครงการ ศูนย์การศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขา ตามการรับรู้ของผู้บริหาร ครู และชาวเขาผู้เรียน ในเขตภาค เหนือตอนบน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 112 หน้า.

วิทยานิพนธ์นี้แสดงผลวิจัยว่า บทบาทที่คาดหวังของครูในโครงการศูนย์การศึกษา เพื่อชุมชนใน เขตภูเขา(ศศช.) ตามการรับรู้ของผู้บริหาร ครู และชาวเขาผู้เรียน มีค่าเฉลี่ย ใกล้เคียงกันมาก ส่วนบท บทบาทที่เป็นจริงของครูโครงการ ศศช. ตามการรับรู้ของผู้บริหาร ครู และชาวเขาผู้เรียนมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ บทบาทที่เป็นจริงตามการรับรู้ของกลุ่มผู้บริหาร นั้นมีระดับที่สูงกว่าการรับรู้ของกลุ่มชาวเขาผู้ เรียน สำหรับผลการเปรียบเทียบบทบาท ที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวังของครูโครงการ ศศช. ตาม การรับรู้ของผู้บริหาร ครู และชาวเขาผู้เรียนนั้น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 โดยบทบาทที่ คาดหวังของครูนั้นสูง กว่าบทบาทที่เป็นจริงทุกบทบาท ทั้งโดยบทบาทส่วนรวมและแต่ละรายบทบาท

ST Sve ED สมภพ พงชากุล 2535 "การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ในโรงเรียนชาวเขา: กรณีโรงเรียนบ้านป่าตอง สำนักงานการประถมศึกษา อำเภอขุน

ยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน" วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตร การเรียนการสอน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 138 หน้า.

วิทยานิพนธ์เล่มนี้เสนอผลงานคือ ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ซึ่งมี 5 ปัจจัยคือ 1)นโยบายการจัดการศึกษาของสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดที่เน้นความสอดคล้องสัมพันธ์กับชีวิต 2)การนิเทศภายในของครูในโรงเรียน 3)การจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการต่างๆ 4)การปรับบริเวณให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอนและความเป็นอยู่ของนักเรียน 5)การพัฒนาและการให้บริการ ต่อชุมชนของโรงเรียน และความพยายามให้ชุมชนเข้าใจและมีส่วนร่วมในกิจการโรงเรียน ซึ่งผู้วิจัยได้พบว่าปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้นักเรียนมีคุณลักษณะเด่น 4 ประการ ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความมีวินัยในตนเอง ความมีเหตุผล และความสามารถในการทำงาน

ST Sve ED ไม่ปรากฏผู้แต่ง, 2528, รายงานการวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายโครงการศูนย์การศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขา (ศศช.), กองนโยบายและแผนการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, กันยายน พ.ศ. 2528, รายงานโรเนียว เย็บเล่ม, 56 หน้า

รายงานกล่าวถึงความเป็นมาของโครงการ ศศช. สภาพการจัดการศึกษาของ ศศช. การดำเนินงานภาคสนาม บุคคลากร และการวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายของ ศศช. ทั้งค่าใช้จ่ายในการเตรียมการเฉลี่ยต่อปี ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานการเรียนการสอนในหมู่บ้านชาวเขา และค่าใช้จ่ายสำหรับการขยายการศึกษาในหมู่บ้านใหม่ มีบทสรุป และข้อควรพิจารณา

ST Sve ED รัตนา สันยา 2538 "การพัฒนาแบบฝึกการอ่านจับใจความสำคัญ สำหรับนักเรียนชาวเขาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4" วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 206 หน้า.

วิทยานิพนธ์นี้ ศึกษาและสร้างแบบฝึกการอ่านจับใจความสำคัญที่มีประสิทธิภาพ สำหรับนักเรียนชาวเขาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่าแบบฝึกการอ่านจับใจความสำคัญ สามารถพัฒนาความรู้ความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญได้ เนื่องจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนโดยใช้แบบฝึกการอ่านจับใจความสำคัญหลังการเรียน สูงกว่า ก่อนการเรียน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนโดยใช้แบบฝึกการอ่านจับใจความสำคัญและเรียนโดยแผนการสอนปกติแตกต่างกัน สำหรับพฤติกรรมของนักเรียน ในการเรียนแบบฝึกนี้คือ นักเรียนได้ให้ความสนใจ และกระตือรือร้นที่จะเรียน อีกทั้งยัง ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมกลุ่มและกิจกรรมรายบุคคล นักเรียนชอบที่จะเรียนแบบฝึก นี้เพราะมีกิจกรรมการเรียนที่หลากหลาย

ST Sve ED เรณู ลีสุวรรณ 2535 "นโยบายและการจัดการศึกษา โครงการศูนย์การศึกษา เพื่อชุมชนในเขตภูเขา" วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการศึกษา ภาควิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 105 หน้า.

วิทยานิพนธ์เล่มนี้แสดงให้เห็นว่า นโยบายของรัฐแม้จะเริ่มคำนึงถึงคุณภาพชีวิต ของชาวเขา มากขึ้นแต่ก็ยังไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวเขาอย่างแท้จริง นโยบายยังคงละเลยสิทธิขั้นพื้นฐานของ ชาวเขา ยังไม่เปิดโอกาสให้ชาวเขามีส่วนร่วมในการกำหนด ทิศทางชีวิตของตัวเอง ตลอดจนทำให้ใน การมองปัญหาชาวเขาทั้งที่ของรัฐ และคนส่วนใหญ่ใน สังคมยังไม่มีปรับเปลี่ยน ยังคงมองว่าชาวเขา เป็นปัญหาสังคมของชาติ และนโยบาย ก็ไม่สอดคล้องกับแนวคิดในการพัฒนาชาวเขา ที่เรียกร้องให้รัฐ ยอมรับความสามารถและภูมิปัญญาของชาวเขาตามสิทธิในฐานะมนุษย์ชน ส่วนนโยบายและหลักการของ โครงการ ศูนย์การศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขามีสอดคล้องกับวิถีชีวิต และเป็นไปตามแนวคิด ใน การพัฒนาชาวเขา ที่เห็นคุณค่าของบุคคล แต่ในการปฏิบัตินั้นยังขาดการพัฒนางาน ติดตามงานอย่างต่อเนื่องและจริงจัง

ST Sve ED วันชัย พุกกะศรี, สนิท วงศ์ประเสริฐ, สมภพ ลาชโรจน์ และคนอื่นๆ (2528), ประเมินผลการให้การศึกษาชาวเขาของคณะพระธรรมจาริก, รายงานการวิจัยของสถาบันวิจัยชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์, โรเนียว เอ็บเลม, มีบรรณานุกรม, 82 หน้า

รายงานการวิจัยนี้กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของโครงการพระธรรมจาริก การดำเนินงานของ พระธรรมจาริก อดีตพระธรรมจาริกและผู้ที่เคยบวช ประโยชน์ของชาวเขาที่ได้จากพระธรรมจาริก รายงานนี้ได้กล่าวถึงปัญหาและอุปสรรคและมีสรุปผลและข้อเสนอแนะด้วย

ST Sve ED วันชัย ไทยใหม่ 2539 "การใช้แบบฝึกทักษะการอ่านสำหรับนักเรียนชาวเขาชั้น ประถมศึกษาปีที่ 2 ในจังหวัดเชียงราย" วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาประถมศึกษา ภาควิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 196 หน้า.

วิทยานิพนธ์นี้เสนอผลงานวิจัยคือ สร้างและพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านสำหรับนักเรียนชาวเขา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในจังหวัดเชียงราย ซึ่งสามารถช่วยให้นักเรียนชาวเขามีทักษะการอ่านมากยิ่งขึ้น ทั้งการอ่านเป็นคำ การอ่านแบบแจกลูกสะกดคำ การผันวรรณยุกต์ และการอ่านในใจ ผลสัมฤทธิ์ในการ อ่านของนักเรียนกลุ่มทดลองที่เรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่าน สูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่เรียนตาม คู่มือครู พฤติกรรมการอ่านและความสนใจของนักเรียนที่ใช้แบบฝึกทักษะการอ่านอยู่ในระดับที่น่าพอใจ

ST Sve ED . วิเลชา สีสุวรรณ 2532 "การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของครูอาสาสมัครโครงการ ศูนย์การศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขา" วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาการศึกษา นอกโรงเรียน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร 104 หน้า.

วิทยานิพนธ์นี้เสนอผลงานวิจัยคือ ขั้นตอนและกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ของครูอาสาสมัครโครงการศูนย์การศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขา(ศศช.) ตามที่โครงการฯ วาง แนวไว้ตามลำดับคือสำรวจปัญหาและความต้องการของหมู่บ้าน วิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการ แสวงหาแนวทางแก้ไข วิเคราะห์ชิ้นงาน วางหลักสูตร เสนอกิจกรรม ให้ชาวบ้านพิจารณา ดำเนินกิจกรรมและวัดผล ซึ่งในการปฏิบัติงานจริงของครู ครูเป็นจำนวน มากขาดความตระหนักถึงความสำคัญของหลักสูตรท้องถิ่น และขาดความรู้ความเข้าใจ ในการพัฒนาหลักสูตรดังกล่าว ส่วนครูอาสาสมัคร ศศช. ที่มีพื้นฐานแตกต่างกันไม่มีผล ต่อการสร้างหลักสูตรท้องถิ่น รูปแบบในการอบรมครู ศศช. ให้เข้าใจกระบวนการพัฒนาหลักสูตรยังไม่มีประสิทธิภาพ

ST Sve ED ศิริพร สล่ำบัน 2535 "การสร้างชุดการสอน เพื่อเตรียมความพร้อมทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชาวเขาชั้นเด็กเล็ก" วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 255 หน้า.

วิทยานิพนธ์นี้เสนอผลงานวิจัย คือสร้างชุดการสอน เพื่อเตรียมความพร้อมทางด้านคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชาวเขาชั้นเด็กเล็ก ซึ่งชุดการสอนดังกล่าวมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ พฤติกรรมการสอนของนักเรียนในการเรียนด้วยชุดการสอนนี้พบว่า นักเรียนให้ความสนใจและกระตือรือร้นที่จะเรียน ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม ทั้งกิจกรรมกลุ่ม และกิจกรรมที่เป็นรายบุคคล นักเรียนชอบที่จะเรียนด้วยชุดการสอนนี้ เพราะมีกิจกรรมการเรียนและสื่อการเรียนการสอนที่หลากหลาย ด้านผลการเรียนของนักเรียน พบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นอย่างน่าพอใจ

ST Sve ED อนุศักดิ์ ทิพย์พุด 2537 "กิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนชาวไทยภูเขาของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา กิ่งอำเภอปางมะผ้า จังหวัด แม่ฮ่องสอน" วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 164 หน้า.

วิทยานิพนธ์นี้ ศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับนักเรียน ชาวไทยภูเขาของโรงเรียนประถมศึกษา กิ่งอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า ครูเตรียมการสอนโดยการศึกษา หลักสูตรและคู่มือครูใช้เวลาค่อนข้างมาก ดำเนินการสอน โดยยึดตัวเองเป็นศูนย์กลาง มีการนำสื่อมาใช้

ประกอบการสอนน้อย ครูใช้ภาษาที่สุภาพ เข้าใจง่าย มีอารมณ์แจ่มใสเป็นกันเองกับนักเรียน การวัดผลประเมินผลยึดวัตถุประสงค์เป็นหลัก กิจกรรมเสริมหลักสูตรได้แก่ การบริการสุขภาพอนามัย โครงการอาหารกลางวัน กีฬา และกิจกรรมเสริมสร้างประชาธิปไตย ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีต่อการจัด กิจกรรมการเรียนการสอน พบว่าปัญหาในการจัดกิจกรรมดังกล่าวได้แก่ การสื่อสารระหว่างครูและนักเรียน นักเรียนขาดเรียนบ่อย ครูมีจำนวนน้อย ครูขาดการเตรียมการสอน สื่อขาดแคลน กิจกรรมที่ประสบผลสำเร็จมากที่สุดได้แก่ โครงการอาหารกลางวัน

ST Sve ED อรสินี นาคา 2539 "การพัฒนาการสอนข่าวเหตุการณ์และวันสำคัญสำหรับนักเรียนชาวเขา" วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ สาขาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 216 หน้า.

วิทยานิพนธ์นี้เสนอผลงานวิจัยคือ กระบวนการการสอนข่าวเหตุการณ์และวันสำคัญ สำหรับนักเรียนชาวเขา โดยใช้ลำดับขั้นตอนการสอนดังนี้คือ กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ การสอน เตรียมความพร้อมนักเรียนในด้านการแบ่งกลุ่ม การทำสมุดสะสมข่าว การฟัง การอ่าน และการเล่าข่าว ดำเนินการสอนโดยใช้วิธีสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ตามลำดับขั้นของแผนการสอน ซึ่งประกอบด้วยขั้นนำขั้นสอน ขั้นสรุปและนำไปใช้ และขั้นประเมินผล ในขั้นสอนดำเนินการสอนตามขั้นตอนการสอนข่าวและเหตุการณ์ 5 ขั้นคือ การหาข่าว การกรองข่าว การรายงานข่าว การวิเคราะห์ข่าว และการสรุปข่าว นักเรียนที่เรียนด้วยกระบวนการสอนที่พัฒนาขึ้น มีความคิดรวบยอดด้านความมีวิจารณญาณและความสนใจต่อข่าวเหตุการณ์และวันสำคัญสูงกว่ากลุ่มที่เรียนตามปกติ นักเรียนที่เรียนด้วยกระบวนการสอนที่พัฒนาขึ้น มีพฤติกรรมการเรียนข่าวและเหตุการณ์ในระดับมากที่สุดได้แก่ การกรองข่าวและการวิเคราะห์ข่าว ส่วนพฤติกรรมในระดับมากที่สุดคือ การรายงานข่าวการหาข่าว และการสรุปข่าว พฤติกรรมการเรียนวันสำคัญนักเรียนปฏิบัติมากที่สุดได้แก่ การเข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น และการจัดผลงาน พฤติกรรมที่มีการปฏิบัติระดับมากที่สุดคือ การทำงานกลุ่มและกิจกรรมที่เลือกปฏิบัติ

ST Sve EG สานิตย์ เสียวภูเขียว 2530 พืชป่าที่นำมาใช้ประโยชน์ นอกเหนือจากการ ใช้เป็นอาหารของชาวเขาและคนท้องถิ่นในบางท้องที่ของจังหวัดเชียงใหม่ วิทยานิพนธ์ วท.ม. (สาขาการสอนชีววิทยา) ม.เชียงใหม่ 165 หน้า

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ ให้ความรู้เกี่ยวกับพืชป่าที่นำมาใช้ประโยชน์ นอกเหนือจากการ ใช้เป็นอาหารของชาวเขาและคนท้องถิ่น ในบางท้องที่ในจังหวัดเชียงใหม่ เฉพาะในด้านสีย้อม เส้นใย เครื่องเทศ กลิ่นหอม และสมุนไพร เมื่อทราบลักษณะและวิธีการใช้ โดยแบ่งพื้นที่ สำนวณตามลักษณะทางภูมิศาสตร์

เป็น 2 ลักษณะ คือ บริเวณเทือกเขาซึ่งเป็นที่อยู่ของชาวม้ง ได้แก่ ขุนช่างเคี่ยน อ.เมือง, ดอยปุย อ.หางดง และบริเวณพื้นที่ราบในเขต อ.ดอยสะเก็ด สันทราย แม่ริม แม่แตง สันกำแพง สันป่าตอง สารภี หางดง และอ.เมือง ผู้วิจัยได้คัดเลือกตัวอย่างพืชเหล่านี้มาเก็บไว้ 54 ชนิด 48 สกุล 32 วงศ์ ได้ทำการตรวจวินิจฉัยแยกพันธุ์ไม้ เพื่อศึกษาทางด้านอนุกรมวิธานของพันธุ์ไม้ที่ทำการสำรวจ ในการศึกษาพบพืชที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจหลายชนิด เช่น ช่อม ปลูกัญชา ปลูกกะสา รักใหญ่ เป็นต้น ซึ่งถ้าได้นำมาศึกษาวิธีการใช้อย่างถูกต้องแล้ว จะเป็นการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ให้เกิด ประโยชน์ที่สุด

ST Sve EG สายน้ำ ภิรมย์โยธี 2538 "ทัศนคติของชาวไทยภูเขาต่อการดำเนินงานของ โครงการพัฒนาที่สูงสามหมื่น กรณีศึกษา: การจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำ ลา ตำบลโป่งลา อำเภอลำปาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน" วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาส่งเสริมการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้ 96 หน้า.

วิทยานิพนธ์นี้ เสนอทัศนคติของชาวไทยภูเขาที่มีต่อการดำเนินงานของโครงการพัฒนาที่สูงสามหมื่นว่า ผู้ให้ข้อมูลซึ่งได้แก่ หัวหน้าครอบครัวชาวไทยภูเขาที่อาศัยอยู่ในเขต พื้นที่ลุ่มน้ำลา ตำบลโป่งลา อำเภอลำปาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีความคิดเห็นหรือทัศนคติต่อการ ดำเนินงานของโครงการด้านการจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในระดับที่ต่ำทั้ง 6 กิจกรรม คือ 1)การสร้างจิตสำนึก และประชาสัมพันธ์เผยแพร่ให้ราษฎรเห็นคุณค่าของทรัพยากรป่าไม้ ดิน น้ำ 2)ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้ ดิน น้ำ ที่ถูกทำลาย 3)การป้องกันและการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้ ดิน น้ำ ในชุมชน 4)การพัฒนาและฟื้นฟูการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด 5)การสำรวจและวางแผน ควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ลุ่มน้ำ และ 6)การส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการ ปลูกป่าทดแทน สำหรับปัญหาในการเข้าร่วมกิจกรรมโครงการมีดังนี้ 1)ความไม่เหมาะสม ในการใช้ช่วงระยะเวลาในการฝึกอบรม และสถานที่จัดฝึกอบรมอยู่ห่างไกล 2)การไม่เห็นด้วย ต่อกิจกรรมแผ้วถางวัชพืช ในพื้นที่ป่าปลูก 3)ขีดความสามารถและข้อจำกัดของชาวไทยภูเขา ในการใช้แผนที่ 4)ปัญหาการส่งเสริมการปลูกข้าวบาร์เลย์และการห้ามล่าสัตว์ป่า 5)ปัญหาและข้อจำกัดการเปิดพื้นที่ทำกินใหม่ 6)ความไม่เหมาะสมในการนำกล้าน ยูคาลิปตัส และกระถินอินโดมาปลูก

ST Sve EG แสง ด่วงทรง 2536 "ความรู้และความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้ของนักเรียนชาวเขาในจังหวัดเชียงใหม่" วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 102 หน้า.

วิทยานิพนธ์นี้แสดงให้เห็นว่า ระดับความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้ของนักเรียน ชาวเขารวม

ทุกเผ่าอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกเป็นเผ่าพบว่า เผ่าเข้ามีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด รองลงไปได้แก่ เผ่าแม้ว เผ่าลีซอ เผ่าลัวะ เผ่ากะเหรี่ยง และเผ่ามูเซอ ตามลำดับ สำหรับระดับ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้ของนักเรียนชาวเขาทั้งหมดทุกเผ่า นั้น นักเรียนชาวเขา เห็นด้วยกับการอนุรักษ์ป่าไม้ เมื่อจำแนกเป็นรายเผ่าพบว่า เผ่าเข้ามีคะแนนเฉลี่ยของ ความคิดเห็นสูงสุด รองลงไปได้แก่ เผ่ามูเซอ เผ่าลัวะ เผ่าแม้ว เผ่ากะเหรี่ยง และเผ่าลีซอ

ST Sve EG Anderson, Edward F. 1993 Plants and People of the Golden Triangle Ethnobotany of the Hill Tribes of Northern Thailand Chiang Mai : Silkworm Books 279 pages

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึงพืชพันธุ์ไม้ที่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวเขา 6 เผ่า ทางตอนเหนือของประเทศไทย (บริเวณสามเหลี่ยมทองคำ) อันได้แก่ กะเหรี่ยง ม้ง เมี่ยน(เย้า) อาข่า(อีเกอ) ลีซอ และล่าหู่(มูเซอ) ผู้เขียนให้ความรู้เกี่ยวกับสภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ สิ่งแวดล้อม และวิถีชีวิตโดยทั่วไปของชาวเขากลุ่มดังกล่าว และกล่าวถึงพืชที่สำคัญ คือ ข้าว ไม้ไผ่ ผัก พืชสมุนไพร พืชที่ให้เส้นใยสำหรับทอผ้าและเครื่องใช้(ฝ้าย ป่าน นุ่น หวาย ฯลฯ) พืชที่ใช้ในการย้อมผ้า พืชที่ใช้สำหรับความงามและความบันเทิง การให้ข้อมูลจะบอกชื่อ ทางพฤกษศาสตร์ และชื่อที่ใช้ในท้องถิ่น และอธิบายบทบาทของพืชชนิดต่างๆในสังคมชาวเขา อย่างน่าสนใจ หนังสือเล่มนี้มีภาพประกอบสวยงาม มีภาคผนวกแสดงรายชื่อพืชที่กล่าวถึง ทั้งหมด และมีดัชนีค้นคำด้วย

ST Sve EG The United Nations Survey Team, 1967, Report of the United Nations Survey Team on the Economic and Social Needs of the Opium-Producing Areas in Thailand, Government House Printing Office, 1967, 144 หน้า มีแผนที่และภาพประกอบมาก

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึงทรัพยากรและสภาพแวดล้อมของหมู่บ้านชาวเขา การปลูกฝิ่นในฐานะที่เป็นพืชเศรษฐกิจของชาวเขาวิเคราะห์ทำบรรณนิทัศน์รายงานต่างๆ ที่เกี่ยวกับการปลูกฝิ่นของชาวเขา ปัญหาเกี่ยวกับฝิ่น บทบาทของรัฐบาลไทย ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการแก้ปัญหาเรื่องฝิ่น

ST Sve EG จันทรบูรณ์ สุทธิ, 2525, "การจำแนกดินตามจารีตประเพณีของชาวเขา", บทความแสดงในการฝึกอบรมการเก็บตัวอย่างดิน, 7-8 สิงหาคม 2524, ศูนย์วิจัยชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์, กระทรวงมหาดไทย, โรเนียว เย็บเล่ม, 17 หน้า

บทความนี้กล่าวถึงการจำแนกดินตามจารีตประเพณีของชาวเขากลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ลีซอ มูเซอ เย้า

อีโก้ และกะเหรี่ยง ให้ชื่อดินชนิดต่างๆ ตามภาษาประจำกลุ่มต่างๆ ไว้ด้วย พร้อมทั้งให้ภูมิปัญญาชาวบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ว่าดินชนิดใดเหมาะสำหรับปลูกพืชชนิดใด

ST Sve EG ดำรงค์ ปินทะนา 2533 "ความคาดหวังในการตั้งถิ่นฐานของชาวไทยภูเขา บ้านเวียงผาพัฒนา ตำบลศรีตงเย็น กิ่งอำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่" วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้ 93 หน้า.

ชาวไทยภูเขаб้านเวียงผาพัฒนา มีความคาดหวังอยู่ในระดับ "มาก" ต่อการตั้งถิ่นฐาน ใหม่ ได้แก่ ด้านแหล่งน้ำ สภาพพื้นที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติ เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ลักษณะการตั้งบ้านเรือน และการบริการจากรัฐ และมีความต้องการพัฒนาการเกษตรอยู่ในระดับสูง ปัญหาที่ชาวไทยภูเขาบ้านเวียงผาพัฒนาประสบอยู่ในปัจจุบันคือ ปัญหาการไม่มีบัตร ประจำตัวประชาชนมากที่สุด รองลงมาไม่มีถนน ไม่รู้หนังสือไทย มีรายได้ต่ำ มีน้ำสำหรับ อุปโภคและบริโภคไม่พอใช้ ไม่มีพื้นที่การเกษตร และพื้นที่การเกษตรอยู่ห่างไกลหมู่บ้าน ซึ่งเป็นสาเหตุในการย้ายถิ่นฐานของชาวไทยภูเขาบ้านเวียงผาพัฒนา

ST Sve EG สถาบันวิจัยชาวเขา 2538 การตั้งถิ่นฐานชาวเขาในประเทศไทย เชียงใหม่ : สถาบันวิจัยชาวเขา 107 หน้า

หนังสือเล่มนี้ศึกษาเกี่ยวกับระดับความสูงของพื้นที่ที่ชาวเขาอาศัยอยู่ เนื่องจากความสูงของพื้นที่มีนัยสำคัญต่อระบบการผลิต โดยเฉพาะระบบการผลิตทางเกษตร ชาวเขาที่ศึกษามี 9 กลุ่มคือ กะเหรี่ยง แม้ว เย้า ลีซอ มูเซอ อีโก้ ถิ่น ขมุ และลัวะ(ละว้า) และศึกษาในพื้นที่ภาคเหนือ 11 จังหวัด ผลการศึกษาพบว่า ในปัจจุบัน หากมองโดยภาพรวม อาจกล่าวได้ว่า ไม่สามารถกำหนดชี้ชัดลงไปได้ว่า ชาวเขาเผ่าใดจะอาศัยอยู่ในระดับความ สูงเท่าใด แต่ก็เห็นได้ว่า การตั้งถิ่นฐานของชาวเขาสัมพันธ์กับสภาพลักษณะของภูมิประเทศ โดยอาศัยการตัดสินใจจากองค์ประกอบด้านคติ ความเชื่อ ประสบการณ์ อาชีพ และอื่นๆ

ST Sve EG พัทรินทร์ ยารณะ 2537 "ทัศนคติของเกษตรกรชาวเขาที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากร ป่าไม้: กรณีศึกษาดอยภูค่า อำเภอบัว จังหวัดน่าน" วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชา ส่งเสริมการเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 90 หน้า.

วิทยานิพนธ์นี้แสดงให้เห็นว่า ทัศนคติของเกษตรกรชาวเขาต่ออาชีพเกษตรกรรม และต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อยู่ในเกณฑ์ที่ดีคือ เกษตรกรชาวเขามีความเห็นว่ อาชีพ เกษตรกรรมเป็นอาชีพที่ดี และการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เป็นสิ่งที่จำเป็นต้องทำ ทั้งนี้ ทัศนคติดังกล่าวไม่ขึ้นอยู่กับเพศ

อายุ การอ่านหนังสือได้ จำนวนสมาชิกในครอบครัว จำนวนพื้นที่ที่ครอบครอง ความศรัทธาในผู้นำ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังเสนอปัญหาที่เกี่ยวข้องกับ การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ที่สำคัญคือ ปัญหาการทำไร่เลื่อนลอย ไฟไหม้ป่า การตัดไม้ ทำลายป่า เกษตรกรชาวเขาส่วนใหญ่ต้องการให้มีการปลูกป่าทดแทนพื้นที่เสื่อมโทรม มีการออกกฎหมายคุ้มครองป่า และการจัดที่ดินทำกินให้เกษตรกรมากขึ้น

ST Sve EG พัลลภ วรวิทย์ 2535 "การศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมกับรูปแบบการใช้ที่ดินของชาวไทยภูเขา ณ พื้นที่โครงการหลวงอ่างขาง เขตตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัด เชียงใหม่" วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาการจัดการป่าไม้ มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ 151 หน้า.

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ เสนอความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมกับ รูปแบบการใช้ดินของชาวเขาในพื้นที่โครงการอ่างขาง ซึ่งพบว่าชาวเขาส่วนใหญ่มีอาชีพหลัก คือ ทำการเกษตร โดยมีการปลูกข้าว ข้าวโพด และถั่ว ความสัมพันธ์ต่อรูปแบบการใช้ที่ดิน เป็นไปในทางบวกทั้งสิ้น โครงการหลวงฯ มีการส่งเสริมการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจชนิดอื่น ๆ แทนการปลูกฝิ่นของชาวเขา ซึ่งสามารถทำรายได้ดีเท่าเทียมกัน และยังมีการยับยั้งการบุกรุก ทำลายป่าเพื่อทำไร่เลื่อนลอย มีการอนุรักษ์ดินและน้ำ ส่งผลให้สภาพความเป็นอยู่และรายได้ของชาวเขาดีขึ้นกว่าเดิม

ST Sve EG วันัช พฤกษ์ศรี, 2511, "ปัญหาชาวเขา", วารสารสังคมวิทยา-มานุษยวิทยา, ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2511, หน้า 49-55

บทความนี้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของรัฐบาลในการพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา กล่าวถึงปัญหาเกี่ยวกับชาวเขา 3 ปัญหาใหญ่ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ได้แก่ปัญหาการตัดไม้ทำลายป่าตามต้นน้ำลำธาร ปัญหาเรื่องการปลูกฝิ่น ปัญหาเกี่ยวกับความมั่นคงปลอดภัยตามบริเวณชายแดน กล่าวถึงแนวทางใหญ่ๆ ในการแก้ปัญหา

ST Sve EG อุดร สุทธิมิตร 2534 "ผลกระทบของโครงการพัฒนาद्यตุงต่อสภาพเศรษฐกิจ-สังคม การใช้ประโยชน์ที่ดิน และการบริโภคไม้ บ้านห้วยน้ำขุ่น ตำบลแม่ไร่ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย" วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาการจัดการป่าไม้ มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ 86 หน้า.

วิทยานิพนธ์เล่มนี้เสนอผลกระทบของโครงการพัฒนาद्यตุง ซึ่งพบว่าปัจจัยที่มี ความสัมพันธ์กับรายได้ของครัวเรือนคือ จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่อยู่ในวัยแรงงาน ปัจจัย ที่มีผลต่อการปรับปรุงการใช้ประโยชน์ที่ดินคือ การศึกษาของหัวหน้าครอบครัว ปัจจัยที่มี ความสำคัญต่อการบริโภคได้แก่ รายได้ของครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และการมีอุปกรณ์หุงต้มไฟฟ้าไว้ใช้ ผลกระทบจากโครงการพัฒนาद्यตุงที่มีต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคมคือ ทำให้ความเป็นอยู่โดยทั่วไปของราษฎรดีขึ้น มีโอกาส

ทางการศึกษามากขึ้น ได้รับ ความช่วยเหลือทางด้านสาธารณสุขและราษฎรไม่ต้องออกไปทำงานนอกพื้นที่ แต่ผลกระทบ ต่อการใช้ประโยชน์ที่ดินทำให้ราษฎรมีพื้นที่ทำกินน้อยลง เพราะถูกกำหนดพื้นที่ทำกินอย่างถาวร การเกษตรต้องอาศัยน้ำฝนธรรมชาติ เพราะยังมีการใช้เทคโนโลยีด้านการเกษตรน้อยอยู่ ผลกระทบต่อการบริโภคไม้คือ เกิดการขาดแคลนไม้ไฟและไม่ใช้สอย เนื่องจากป่าไม้ถูกทำลายมาก ทางราชการควรมีการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่าและส่งเสริมให้มีการปลูกไม้โตเร็วทดแทน

ST Sve ET Lewis, Paul ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์, The Hill Tribes of North Thailand, เอกสารประกอบการสอนวิชา Socio-Anthro.321, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, โรเนียว เย็บเล่ม, 6 หน้า เขียนเป็นภาษาอังกฤษปนไทย

เอกสารฉบับนี้กล่าวถึงว่าชาวเขาคือใคร อธิบายชื่อต่างๆ ของชาวเขากลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ภาษาการจัดตระกูลภาษาซึ่งผู้เขียนใส่เครื่องหมายปรศนียว่ากะเหรี่ยงจะควรจัดอยู่ในตระกูลภาษาทิเบต-พม่าหรือไม่? กล่าวถึงจำนวนชาวเขากลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่มาของแต่ละกลุ่ม ชาวเขากลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ กระจายกันอยู่ที่ใด กล่าวถึงว่าเราควรศึกษาเรื่องชาวเขาทำไมและจะศึกษาอย่างไร กล่าวถึงขนบธรรมเนียมโดยทั่วไปของชาวเขากลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ

ST Sve ET การวิจัยทางชาติพันธุ์ในลาว-ไทย 2534 รายงานการประชุมทางวิชาการ (Report on the seminar on Ethnic Studies in Laos and Thailand) จัดโดยสถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, สถาบันวิจัยชาวเขา, สถาบันวิจัยเผ่าพันธุ์วิทยา คณะกรรมการวิทยาศาสตร์สังคม (ลาว) และโครงการ TRI-ORSTOM (ฝรั่งเศส) ณ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 13-14 พฤศจิกายน 2534

ST Sve ET/EG/SS/MI/HL/HP McKinnon, J. and B.Vienne (eds.) 1989 Hill Tribes Today : Problems in Change Bangkok : White Lotus -ORSTOM, 507 pages.

หนังสือเล่มนี้ เป็นหนังสือรวมบทความเกี่ยวกับชาวเขาในประเทศไทย โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับ : นโยบายของรัฐบาลไทยที่มีต่อชาวเขา ปัญหาความยากจนและลักษณะเฉพาะทางชาติพันธุ์ของชาวเขา ความคิดเห็นเกี่ยวกับการอพยพและการย้ายถิ่นของชาวเขา และเรื่องเบ็ดเตล็ดอื่นๆ บทความในหนังสือนี้ที่สำคัญได้แก่

1. Wanat Bhruksasri "Government Policy : Highland Ethnic Minorities"
2. Vienne Bernard "Facing Development in the Highlands : A Challenge for Thai Society"
3. Chuphinit Kesmanee "The Poisoning Effect of a Lovers Triangle : Highlanders Opium and Extension Crops, a Policy Overdue for Review"

4. Chantaboon Sutthi "Highland Agriculture : From Better to Worse"
5. Ralana Maneeprasert "Women and Children First?" A review of the current nutritional status in the highlands"
6. Sanit Wongprasert "Opiate of the People? A Case Study of Lahu Opium Addicts"
7. Prasert Chaipigusit "Anarchists of the Highlands? A Critical Review of a Stereotype Applied to the Lisu"
8. Yves Conrad "Lisu Identity in Northern Thailand : A Problematique for Anthropology"
9. Wanat Bhruksasri "Problem Solving through Understanding : A Personal Opinion on How to Approach Development Problems in the Highlands"
10. Ardith A. Eudey "14 April 1986 : Eviction Orders to the Hmong of Huai Yew Yee Village, Huai Kha Khaeng Wildlife Sanctuary, Thailand"
11. Cornelia Ann Kammerer " Territorial Imperatives : Akha Ethnic Identity and Thailand's National Integration"
12. John McKinnon Structural Assimilation and the Consensus : Clearing Grounds on which to Rearrange our Thoughts"
13. Vithoon Pungprasert "Hill Tribe People Blamed for Deforestation"
14. Jean Baffle "Highlanders as Portrayed in Thai Penny-horribles"
15. Duangta Seewuthiwong "Weddings, Wealth, Pigs and Coca Cola : farang Tourists in an Akha village"

ST Sve HL สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด 2535 "คู่มือการพัฒนาชุมชนบนที่สูง" รายงานการวิจัย กองควบคุมพืชเสพติด สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด 83 หน้า.

คู่มือเล่มนี้ คณะผู้จัดทำได้รวบรวมข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนบนที่สูง ซึ่งข้อมูลดังกล่าวได้แก่ รายละเอียดเกี่ยวกับแนวคิดการพัฒนาชุมชนบนที่สูง ข้อมูลที่จำเป็น ในการประเมินสภาพการณ์ของชุมชนบนที่สูง หลักสูตรการฝึกอบรมสำหรับองค์การพึ่งพา ตนเอง ผู้นำชุมชน และอาสาสมัครต่างๆ รายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการทำงานร่วมกับชุมชน บนที่สูงที่เหมาะสม แนวทางเกี่ยวกับการสื่อสารที่เหมาะสมบนที่สูง ตลอดจนชุดสื่อต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับการสื่อสารกับชุมชนบนที่สูง หลักสูตรและแนวทางในการเตรียมความพร้อม ให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานบนที่สูง

ST Sve HL สำเริง ไชยเสน 2538 "ความร่วมมือระหว่างองค์กรระดับอำเภอกับองค์กรระดับหมู่บ้านในการป้องกันการแก้ไขปัญหายาเสพติดบนพื้นที่สูง: ศึกษากรณีอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่" วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาการเมืองและการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 118 หน้า.

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ศึกษาพบว่า ปัจจุบันอำนาจในการบริหารและการจัดการด้าน นโยบายเกี่ยวกับการป้องกันและการแก้ไขปัญหายาเสพติดบนพื้นที่สูง ยังผูกขาดกับสำนักงาน คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ทำให้อำเภอในฐานะผู้ปฏิบัติไม่ได้มีส่วนร่วม พิจารณา หรือกำหนดนโยบายที่สำคัญที่จะมีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนแต่อย่างใด ซึ่งในการปฏิบัติ บางครั้งก็ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรมเต็มที่ เนื่องจากไม่ใช่ หน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่โดยตรง จึงทำให้การประสานความร่วมมือระหว่างองค์กรระดับ อำเภอกับองค์กรระดับหมู่บ้านในพื้นที่ไม่สอดคล้องกัน เป็นผลให้การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดไม่บรรลุผลตามเป้าหมาย นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่า ทุกฝ่ายมีความเห็น สอดคล้องกันว่าควรให้อำเภอและองค์กรประชาชน อันได้แก่ คณะกรรมการหมู่บ้าน สมาชิก อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน และกลุ่มหนุ่มสาวในพื้นที่ระดับหมู่บ้าน ตลอดจนภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องได้เข้าไปมีบทบาทในการแก้ไขปัญหายาเสพติดมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การให้คณะกรรมการชาวเขาอำเภอมีอำนาจหน้าที่ในเรื่องดังกล่าวตามกฎหมายด้วย กล่าวคือ ให้คณะกรรมการชาวเขาทำหน้าที่ประสานการปฏิบัติในระดับอำเภออย่างแท้จริง

ST Sve HL วุฒิพงษ์ เหล่าจุมพล 2536 "การวิเคราะห์นโยบายเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติด บนพื้นที่สูงในประเทศไทย" สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 373 หน้า.

วิทยานิพนธ์นี้ วิเคราะห์นโยบายการแก้ปัญหายาเสพติดบนพื้นที่สูง กล่าวคือ ปัญหา ด้านการใช้ยาเสพติด นโยบายการแก้ปัญหามุ่งลดและควบคุมฝิ่นเป็นหลัก ทำให้ผลผลิต ภายในประเทศไม่เพียงพอต่อการเสติดของผู้ติฝิ่น ทำให้สถานการณ์ปัญหายาเสพติด บนพื้นที่สูงได้เปลี่ยนแปลงไปจากพื้นที่ซึ่งเดิมเคยเป็นแหล่งผลิตฝิ่นและแปรรูปยาเสพติด กลาย เป็นตลาดรองรับยาเสพติด และทำให้เกิดความแปรผัน การเบี่ยงเบนไปใช้ยาเสพติดชนิดอื่น โดยเฉพาะจากฝิ่นเป็นเฮโรอีน และมีการเปลี่ยนแปลงแผนพฤติกรรมกรรมการปลูกพืชเสพติด จากการปลูกพื้นที่แปลงใหญ่ กลายเป็นพื้นที่แปลงเล็กแปลงน้อยในพื้นที่ป่าลึกไม่ซ้ำที่เดิม รวมทั้งการหันเหมาปลูกกัญชาทดแทนการปลูกฝิ่น ผู้วิจัยเสนอว่า จากความแปรผันของปัญหา ดังกล่าว จึงควรปรับปรุงนโยบายให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาที่เป็นอยู่ เพื่อรองรับสถานการณ์ปัญหาในอนาคต

ST Sve HL แสงทอง วรณแสงทอง 2536 "การสร้างชุดการเรียนรู้ เรื่องการเจ็บป่วยภายในบ้าน สำหรับนักเรียนชาวเขาในระดับประถมศึกษา" วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขา เทคโนโลยีทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 140 หน้า.

ผู้วิจัยสร้างชุดการเรียนรู้ เรื่องการเจ็บป่วยภายในบ้านสำหรับนักเรียนชาวเขาในระดับประถมศึกษา ซึ่งสามารถช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้เพิ่มมากขึ้น และมีประสิทธิภาพ โดยการเรียนรู้จากชุดการเรียนรู้นี้ นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตัวเองตามลำพัง ซึ่งจะช่วยแก้ปัญหา เรื่องโรงเรียนมีครูไม่ครบชั้นเรียนได้ เพราะทำให้ครูสามารถสอนนักเรียนหลายชั้นในเวลาเดียวกันได้ ส่วนนักเรียนที่ขาดเรียนก็สามารถกลับมาเรียนรู้จากชุดการเรียนรู้ได้ทันกับคนอื่น ๆ

ST Sve HL Charas Suwanwela and others, 1978, Hill Tribal Opium Addicts A Retrospective Study of 1382 Patients, Technical Report No.DH-5/78, Institute of Health Research, Chulalongkorn University, The Somsong Press, Bangkok, 20 หน้า มีแผนภูมิ,

รายงานเล่มนี้กล่าวถึงพฤติกรรมการผลิตฝิ่นของผู้ป่วยชาวเขาจำนวน 1382 คน เป็นชาวกะเหรี่ยง 617 คน (45%) มูเซอ 331 คน (24%) ม้ง 186 คน (13%) และเผ่าอื่นๆอีกเล็กน้อย กล่าวถึงภาพรวมของผู้ติดยา อายุ เพศ สถานภาพการสมรส สถานภาพในบ้าน (เช่นเป็นเจ้าบ้าน) จำนวนคนที่ติดยาในครอบครัวเดียวกัน รูปแบบของการติดยา ระยะเวลาที่ติด จำนวนฝิ่นที่เสพ สาเหตุที่มาติดยา ฝิ่น อภิปรายปัญหา

ST Sve HL O' Rourke, Edward 1965, Recommendations on a Hill Tribe Health Program รายงานโรเนียวเย็บเล่ม, 6 หน้า

รายงานนี้เป็นการสำรวจและให้ข้อเสนอแนะทางสาธารณสุขเพื่อปรับปรุงสุขภาพของชาวเขาเผ่าต่างๆ เพื่อขอความอนุเคราะห์จาก USOM

ST Sve HL Vichai Poshyachinda, 1981, Opiate Consumption in Thailand : Population and Pattern of Use, Technical Report No.DD-1/81, December 1981, Institute of Health Research Chulalongkorn University, ไม่ระบุโรงพิมพ์, 43 หน้า

รายงานนี้กล่าวถึงการเสพยาฝิ่นในหมู่บ้านชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง ม้ง มูเซอ ไย ลีซอ และอีก้อ มีตารางแสดงจำนวนประชากรและผู้ติดยาเปรียบเทียบตั้งแต่ ค.ศ.1976-1981 มีกล่าวถึงการติดยาของคนไทยด้วย

ST Sve HL จรัส สุวรรณเวลา, 2523, ปัญหาชนกลุ่มน้อยชาวไทยภูเขา, สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, สำนักพิมพ์สมพงษ์, 13 หน้า

หนังสือนี้กล่าวถึงปัญหาชนกลุ่มน้อยชาวไทยภูเขาซึ่งเป็นปัญหาเกี่ยวกับความมั่นคงของชาติ ปัญหาการทำให้เลื่อนลอยและการทำลายป่าต้นน้ำลำธาร ปัญหาการปลูกฝิ่น ปัญหาการใช้และการติดฝิ่นของชาวไทยภูเขา ปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน ปัญหาการพัฒนาการเกษตรที่สูง

ST Sve HL สนิท วงศ์ประเสริฐ 2538 "ความรู้ ทักษะ และแนวทางป้องกันเอดส์ ศึกษากรณีชาวเขาได้รับสื่อโสตภาษาของตนเอง = Knowledge, attitude and AIDS precautions: a study of audio-cassette in tribal languages" รายงานการวิจัย สถาบันวิจัยชาวเขา 51 หน้า.

รายงานการวิจัยนี้ นำเสนอข้อมูลที่ได้จากการเผยแพร่สื่อโสตเทปดัดแปลงภาษาชาวเขา เรื่องความรู้ ทักษะ และแนวทางป้องกันเอดส์ โดยผ่านหอกระจายข่าวของหมู่บ้านแห่งหนึ่ง ตั้งอยู่ใกล้ชายแดนไทย-พม่า เป็นแหล่งแพร่ระบาดของเฮโรอีนและการค้าประเวณี ผู้วิจัยพบว่า ชาวเขาได้รับฟังสื่ออย่างช้าๆ กันช่วงระยะเวลาหนึ่ง เกิดความพึงพอใจที่ได้มีความรู้ความเข้าใจ ทศนคติที่ดี และมีแนวทางการป้องกันเอดส์ในชุมชนของตนเอง เริ่มทำการแลกเปลี่ยน และถ่ายทอดความรู้เรื่องเอดส์ให้แกกันและกัน และให้แก่เพื่อนชาวเขาต่างหมู่บ้านที่เดินทางแวะเยี่ยมเยียน กลุ่มผู้นำของหมู่บ้านนี้ได้ทำหน้าที่แจกจ่ายเทปดัดแปลงสื่อที่จัดส่งไปจาก สถาบันวิจัยชาวเขาเผยแพร่ให้แก่หมู่บ้านเครือข่ายที่เรียกร้องต้องการอย่างทั่วถึง การวิจัยครั้งนี้ได้สร้างโอกาสให้แก่กลุ่มผู้นำชาวเขาจำนวนหนึ่งมีความพร้อม มีจิตสำนึก และมีศักยภาพที่จะทำหน้าที่เป็นวิทยากร สามารถเผยแพร่บรรยายความรู้ ทักษะ และแนวทางป้องกันเอดส์ในหมู่ชาวเขาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ST Sve HL ประมุข จันทวิมล 2528 "การส่งเสริมสุขภาพในชุมชนชาวเขา" เอกสารวิจัยวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร 177 หน้า.

เอกสารวิจัยเล่มนี้เสนอผลการวิจัยคือ รูปแบบการส่งเสริมสุขภาพที่เหมาะสม ในชุมชนชาวเขาควรประกอบด้วยโครงสร้างการให้บริการเท่าที่มีอยู่แล้วจากทุกกระทรวง ทุกหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน และจำเป็นอย่างยิ่งต้องดำเนินการตามหลักการและแนวทางการสาธารณสุขมูลฐาน การให้โอกาสชาวเขาได้เข้ามามีส่วนร่วม ตั้งแต่การค้นหาปัญหา การวิเคราะห์ปัญหา การวางแผน การแก้ไข ตลอดจนการติดตามประเมินผล การดำเนินการแก้ไขปัญหของหมู่บ้านด้วย โดยพยายามพัฒนาชาวเขาให้เข้ามาร่วม ในโครงสร้างการให้บริการให้มากที่สุด ทั้งศึกษาต่อการฝึกอบรมตั้งแต่การบรรจุเป็นบุคลากร สาธารณสุข พนักงานสุขภาพชุมชน ตลอดจนอาสาสมัครในหมู่บ้าน

ST Sve HL ปิธิธรรม วิฑิมนตรี 2536 "การพัฒนาชนบทแบบผสมผสานบนพื้นที่สูงกับการแก้ไข ปัญหาความมั่นคงของชาติ เกี่ยวกับชาวเขาและการปลูกพืชเสพติด" รายงานการวิจัย กองวิชาการและ การต่างประเทศ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด 55 หน้า.

รายงานการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การพัฒนาชนบทแบบผสมผสานบนพื้นที่สูง เป็นการระดมวิธี การแก้ปัญหาทุกปัญหามันพื้นที่สูงเข้าไว้ด้วยกัน ให้เกิดเอกภาพในการดำเนินงาน และการดำเนินงาน ตามแนวคิดดังกล่าวจะเป็นการแก้ปัญหาที่ส่งผลดีในระยะยาว และมีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และความมั่นคงของชาติโดยภาพรวม ดังนั้น การพัฒนาชนบทแบบผสมผสานบนพื้นที่สูง จึงกำหนดเป็น แนวทางในการแก้ไขปัญหากลุ่มปลูกฝิ่นของชาวเขา โดยผ่านกระบวนการพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของชาวเขาในลักษณะค่อยปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตจากการพึ่งพาฝิ่น (เนื่องจากฝิ่นเป็นพืชทำรายได้ ยารักษาโรค และเครื่องรองรับทางสังคม) มาสู่วิถีชีวิตที่ไม่ต้องพึ่งพาการปลูกฝิ่น

ST Sve HL พงษ์ศักดิ์ สว่างผล 2538 "โครงการบำบัดและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพติด ในโครงการ พัฒนาดอยตุง" วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาการเมืองและการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 93 หน้า.

วิทยานิพนธ์นี้แสดงให้เห็นว่า ความสำเร็จหรือโอกาสที่ผู้ติดยาเสพติดจะหายขาด มิได้ขึ้นอยู่กับ การบำบัดรักษา"การถอนพิษยา"เท่านั้น แต่ขึ้นอยู่กับกระบวนการฟื้นฟูสมรรถภาพ ที่ต่อเนื่องจริงจังหลังการ ถอนพิษยาแล้ว รวมทั้งการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง รองลงมาคือการที่ผู้ป่วยที่ติดยาเสพติดเมื่อ ผ่านการบำบัดรักษาจนหายขาดจะหันกลับไปใช้ยา เสพติดอีกหรือไม่ขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของผู้ติดยาเสพติด ได้แก่ เป็นชาวเขาเผ่าไหน มีความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณีการนับถือบรรพบุรุษ นับถือผี ฐานะทาง เศรษฐกิจ และระยะเวลาที่ติดยาเสพติด ประเด็นสำคัญคือ การใช้มาตรการทางกฎหมายที่เข้มงวดจริงจัง เพื่อป้องกันและปราบปรามการแพร่ระบาดของยาเสพติดอย่างต่อเนื่อง จะทำให้โครงการฯ บรรลุ วัตถุประสงค์โดยสมบูรณ์

ST Sve HL อริญ สุวรรณบุบผา, 2524, มาตรการควบคุมการแพร่ระบาดของฝิ่นในชนกลุ่มน้อย ทางภาคเหนือของประเทศไทย วิทยานิพนธ์เสนอวิทยาลัยทัพบก สถาบันวิชาการทหารบกชั้นสูง, เอกสาร 06-2524, โรงพิมพ์ราชทัณฑ์ลาดยาว, พ.ศ. 2524, 174 หน้า มีภาคผนวก

วิทยานิพนธ์นี้กล่าวถึงความสำคัญและวิธีการศึกษา กล่าวถึงประวัติชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย กล่าวถึงชาวเขาที่เกี่ยวข้องกับฝิ่น คือ ม้ง ลีซอ มูเซอ อีเกอ เย้า ซึ่งเป็นผู้ปลูกฝิ่นที่สำคัญ และกะเหรี่ยงที่

เสพผืนและเป็นแรงงานให้เผ่าอื่นในไร่ผืน กล่าวถึงการแพร่ระบาดของผืนและมาตรการควบคุม
วิเคราะห์ปัญหาการควบคุมผืนในประเทศไทย มีข้อเสนอแนะและบทสรุป

ST Sve HP สายน้ำ ภิรมย์โยธี 2538 "ทัศนคติของชาวไทยภูเขาต่อการดำเนินงานของ โครงการ
การพัฒนาที่สูงสามหมื่น กรณีศึกษา: การจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำ
ลา ตำบลโป่งลา อำเภอบาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน" วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการ
เกษตร สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้ 96 หน้า.

วิทยานิพนธ์นี้ เสนอทัศนคติของชาวไทยภูเขาที่มีต่อการดำเนินงานของโครงการพัฒนาที่สูง
สามหมื่นว่า ผู้ให้ข้อมูลซึ่งได้แก่ หัวหน้าครอบครัวชาวไทยภูเขาที่อาศัยอยู่ในเขต พื้นที่ลุ่มน้ำลา ตำบล
โป่งลา อำเภอบาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีความคิดเห็นหรือทัศนคติต่อการ ดำเนินงานของโครงการฯ
ด้านการจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในระดับที่ดีทั้ง 6 กิจกรรม คือ 1)การสร้างจิตสำนึก
และประชาสัมพันธ์เผยแพร่ให้ราษฎรเห็นคุณค่าของทรัพยากรป่าไม้ ดิน น้ำ 2)ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ
ป่าไม้ ดิน น้ำ ที่ถูกทำลาย 3)การป้องกันและการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้ ดิน น้ำ ในชุมชน
4)การพัฒนาและฟื้นฟูการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด 5)การสำรวจและวางแผน
ควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ลุ่มน้ำ และ 6)การส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการ ปลูกป่า
ทดแทน สำหรับปัญหาในการเข้าร่วมกิจกรรมโครงการมีดังนี้ 1)ความไม่เหมาะสม ในการใช้ช่วงระยะ
เวลาในการฝึกอบรม และสถานที่จัดฝึกอบรมอยู่ห่างไกล 2)การไม่เห็นด้วย ต่อกิจกรรมแผ้วถางวัชพืช
ในพื้นที่ป่าปลูก 3)ขีดความสามารถและข้อจำกัดของชาวไทยภูเขา ในการใช้แผนที่ 4)ปัญหาการส่งเสริม
การปลูกข้าวบาร์เลย์และการห้ามล่าสัตว์ป่า 5)ปัญหาและข้อจำกัดการเปิดพื้นที่ทำกินใหม่ 6)ความไม่
เหมาะสมในการนำกล้าสน ยูคาลิปตัส และกระถินอินโดมาปลูก

ST Sve HP สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) 2533 คู่มือ
การพัฒนาชุมชนบนที่สูง (Modern Thai Highland Communities Hand Book) ม.ป.ส. : กอง
ควบคุมพืชเสพติด ป.ป.ส. 83 หน้า

หนังสือนี้กล่าวถึงการดำเนินงานของโครงการพัฒนาที่สูงไทย-เยอรมัน ซึ่งเป็นโครงการพัฒนา
นบทยแบบผสมผสาน โดยนำเอากิจกรรมพัฒนาด้านต่างๆมาดำเนินการพร้อมกัน เช่น การพัฒนาอาชีพ
การเกษตร พัฒนาการศึกษ พัฒนาสาธารณสุข บัณฑิตพื้นฐาน และการพัฒนาชุมชน รวมทั้งการพัฒนา
อื่นๆ ทั้งนี้โดยมีปรัชญาในการพัฒนาให้เกิดความต่อเนื่อง ให้ประชากรเป้าหมายได้เข้ามามีส่วนร่วมใน
การพัฒนามากที่สุด สำหรับพื้นที่ที่ดำเนินการพัฒนา ได้แก่ พื้นที่ในตำบลลาวี อำเภอแม่สรวย จัง

หวัดเชียงราย (เริ่มงานใน พ.ศ.2525) และพื้นที่ลุ่มน้ำลาง ตำบลสบป่อง และตำบลปางมะผ้า กิ่งอำเภอปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน

ST Sve HP สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด 2535 "คู่มือการพัฒนาชุมชนชนบทที่สูง" รายงานการวิจัย กองควบคุมพืชเสพติด สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด 83 หน้า.

คู่มือเล่มนี้ คณะผู้จัดทำได้รวบรวมข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนชนบทที่สูง ซึ่งข้อมูลดังกล่าวได้แก่ รายละเอียดเกี่ยวกับแนวคิดการพัฒนาชุมชนชนบทที่สูง ข้อมูลที่จำเป็น ในการประเมินสภาพการณ์ของชุมชนชนบทที่สูง หลักสูตรการฝึกอบรมสำหรับองค์การพึ่งพา ตนเอง ผู้นำชุมชน และอาสาสมัครต่างๆ รายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการทำงานร่วมกับชุมชน บนที่สูงที่เหมาะสม แนวทางเกี่ยวกับการสื่อสารที่เหมาะสมบนที่สูง ตลอดจนชุดสื่อต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับการสื่อสารกับชุมชนชนบทที่สูง หลักสูตรและแนวทางในการเตรียมความพร้อม ให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานบนที่สูง

ST Sve HP สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด 2535 "วิธีเตรียมความพร้อมให้แก่สภาตำบลบนพื้นที่สูง" รายงานการวิจัย กองควบคุมพืชเสพติด สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด 14 หน้า.

คู่มือเล่มนี้ คณะผู้จัดทำได้เสนอวิธีการเตรียมความพร้อมให้แก่สภาตำบลบนพื้นที่สูง โดยให้ความรู้เกี่ยวกับ 1)โครงสร้างของสภาตำบล ซึ่งประกอบด้วยกรรมการโดยตำแหน่ง ได้แก่ กำนันห้องถิ่น(ประธาน) ผู้ใหญ่บ้าน และแพทย์ประจำตำบล และกรรมการโดยการเลือกตั้งได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่ชาวบ้านเป็นผู้เลือกตั้ง และที่ปรึกษาสภาตำบลได้แก่ ปลัดอำเภอ พัฒนา การอำเภอ ซึ่งนายอำเภอเป็นผู้เลือกและผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้แต่งตั้ง 2)แนวทางการ ค้นหาปัญหาและการกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหโดยการทำสำมะโนปัญหา กล่าวคือ ค้นหาปัญหาแล้วนำปัญหามาจัดลำดับความสำคัญ ค้นหาสาเหตุของปัญหา หาแนวทาง แก้ไขปัญหา 3)หลักการพัฒนาชนบทและแนวทางการแก้ไขปัญหโดยอาศัยแผนพัฒนาตำบล 1 ปี แผนพัฒนาตำบล 5 ปี และกองทุนพัฒนาตำบล 4)ความสำคัญของการติดตามผลการดำเนิน กิจกรรม และแนวทางการติดตามผลของสภาตำบล โดยดำเนินการตามขั้นตอนคือ กำหนดวัตถุประสงค์ ขอบเขต วิธีการ บุคคลผู้ดำเนินการ ช่วงเวลาของการติดตามประเมินผล และสรุปผลการติดตามประเมินผล 5)บทบาทขององค์กรสภาตำบลกับการพึ่งพาตนเอง ซึ่งมีองค์ประกอบหลักอยู่ 4 ส่วนคือ ประชากรเป้าหมาย ความสำนึกในการพัฒนา องค์การพึ่งพาตนเอง และการมีส่วนร่วม

ST Sve HP สืบพงษ์ แสนยาเกียรติคุณ 2537 "สภาพการจัดอาหารกลางวันของโรงเรียนประถมศึกษาในเขตชุมชนชาวไทยภูเขาในจังหวัดเชียงใหม่" สาขาวิชาการประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 132 หน้า.

วิทยานิพนธ์นี้แสดงให้เห็นว่า สภาพโรงเรียนประถมศึกษาในเขตชุมชนชาวไทยภูเขา ในจังหวัดเชียงใหม่ เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ผู้ปกครองนักเรียนมีฐานะยากจน โรงเรียนไม่มี โรงครัวและโรงอาหารสำหรับประกอบอาหาร การประกอบอาหารใช้ได้ถนบ้านพักครู ศาลา และอาคารเอนกประสงค์แทน นักเรียนนั่งรับประทานอาหารตามระเบียบอาคารเรียน ใต้ต้นไม้ หรือในเต็นท์ การจัดบริการอาหารกลางวันแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือ การจัดอาหารจำหน่าย แก่นักเรียนต่อเนื่องตลอดทั้งปี ลักษณะอาหารเป็นแบบอาหารจานเดียวขายในราคาจานละ 3 บาท อีกลักษณะหนึ่งคือ จัดอาหารกลางวันให้นักเรียนรับประทานฟรี การดำเนินงานของทุก โรงเรียนเป็นไปในรูปคณะกรรมการ มีผู้บริหารเป็นประธานผู้รับผิดชอบโครงการฯ โดยมีครูเวรเป็นกรรมการจัดทำร่วมกับนักเรียนและชุมชน นอกจากนี้โรงเรียนมีโครงการต่างๆ ที่สนับสนุนโครงการอาหารกลางวันคือ โครงการสหกรณ์ โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน

ST Sve HP Australian Development Assistance Bureau 1978 Thai-Australian Highland Agricultural Project Third report, January 1978.

หนังสือนี้เป็นรายงานผลการวิจัยด้านเกษตรกรรมและการพัฒนาชุมชนในเขตภูเขา ของ Australian Development Assistance Bureau ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีโครงการช่วยเหลือ ชาวเขา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเพิ่มผลผลิต สนับสนุนการปลูกพืชถาวร และช่วยเหลือชาวเขา เรื่องการใช้ประโยชน์ที่ดินในระยะยาว นอกจากช่วยเหลือเรื่องการเพาะปลูก ยังช่วยเรื่องการ เลี้ยงสัตว์อีกด้วย

ST Sve HP Department of Public Welfare, ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์, First Five Year Plan for the Development and Welfare of the Hill Tribes in Northern Thailand, รายงานโรเนียวเย็บเล่ม, 47 หน้า

พูดถึงงานพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาของกรมประชาสงเคราะห์ในระหว่าง ค.ศ.1967-1968 การจัดตั้งศูนย์วิจัยชาวเขา ความช่วยเหลือที่ได้รับจากต่างประเทศ สภาวะเศรษฐกิจของชาวเขา

ST Sve HP Ferguson, Daryl E., 1970, A Study of Royal Thai Government Policies Toward The Hill Tribes in North Thailand 1967-1970, Research and Development Center- Thailand Advanced Research Projects Agency, 7th Floor, Sirinee Building, 518/4 Ploenchit Road, Bangkok, Thailand 15 หน้า มีภาคผนวก และบรรณานุกรม